

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Επιστήμες της Αγωγής: Παιδαγωγικό Παιχνίδι και Παιδαγωγικό Υλικό στην Πρώτη
Παιδική Ηλικία»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ

Αγορίτσα Τραχανή

Α.Μ.: 2937

ΒΟΛΟΣ 2015

1^{ος} Επιβλέπων: Απόστολος Μαγουλιώτης, Αναπληρωτής Καθηγητής Π.Τ.Π.Ε.,

Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

2^η Επιβλέπουσα: Κατερίνα Μιχαλοπούλου, Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε., Πανεπιστημίου

Θεσσαλίας

Αξιολογήτρια: Ειρήνη Νάκου, Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε., Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Βαθμός	
Ολογράφως	

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθεί η ύπαρξη μουσειοσκευών στα ελληνικά μουσεία και να εντοπιστεί τι είδους μουσειοσκευές υπάρχουν. Οι επιμέρους στόχοι της έρευνας αφορούν στην καταγραφή τόσο της θεματικής, με την οποία ασχολούνται οι μουσειοσκευές αυτές, όσο και του περιεχομένου τους και επιπλέον, στον εντοπισμό της ηλικιακής ομάδας των μαθητών στην οποία απευθύνονται. Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε βασίστηκε σε βιβλιογραφική και διαδικτυακή αναζήτηση, σε επιτόπιες επισκέψεις σε μουσεία, καθώς και σε τηλεφωνική επικοινωνία με τους υπεύθυνους των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Από την έρευνα προέκυψε ότι από τα ελληνικά μουσεία και τους διάφορους φορείς έχουν σχεδιαστεί και διακινούνται συνολικά εκατόν δεκαπέντε (115) μουσειοσκευές.

Έχοντας λάβει υπόψη τις ήδη υπάρχουσες μουσειοσκευές που έχουν σχεδιαστεί από το τμήμα εκπαιδευτικών προγραμμάτων του κάθε μουσείου, το περιεχόμενό τους, καθώς και τον τρόπο χρήσης τους, έχει σχεδιασθεί η μουσειοσκευή με τίτλο «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα» για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας. Μέσω αυτής επιδιώκεται να καλυφθεί το διαφαινόμενο κενό που υπάρχει αυτή τη στιγμή στο Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας και αφορά σε φορητό εκπαιδευτικό υλικό. Ακόμη, η εν λόγω μουσειοσκευή αναμένεται να αποτελέσει ένα πρωτότυπο - όσον αφορά στη θεματική- φορητό εκπαιδευτικό υλικό.

Λέξεις – κλειδιά: Μουσειοσκευή, οικιακά σκεύη αρχαίας Ελλάδας, Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας

Abstract

The purpose of this research is to investigate the existence and kinds of museum-kits available in Greek museums. The objectives of the survey relate to the recording of both the themes and contents of the museum-kits as well as the identification of the students' age group which is being addressed. The survey was based on a literature and web search, on-site visits to museums, as well as contacting those responsible for educational programs by phone. The investigation showed that a total of one hundred and fifteen (115) museum-kits have been designed and marketed by the Greek museums and various other institutions.

Having taken into account the already existing museum-kits designed by the department of educational programs of each museum, their contents and how to use them, a museum-kit has been designed for the Archaeological Museum of Karditsa titled "The Utensils in Ancient Greece". With this we aim to bridge the gap that currently exists in the Archaeological Museum of Karditsa and concerns portable educational material. Also, this museum-kit will be a prototype portable educational material as far as the theme is concerned.

Keywords: Museum-kit, utensils in ancient Greece, Archaeological Museum of Karditsa

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	8
Κεφάλαιο 1: Το Μουσείο ως χώρος μάθησης.....	10
1.1. Η έννοια του μουσείου.....	11
1.2. Ο ρόλος και οι στόχοι του μουσείου.....	13
1.3. Ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου του μουσείου.....	15
1.4. Μουσειακή εκπαίδευση – Μουσειοπαιδαγωγική.....	17
1.4.1. Οι θεωρίες μάθησης στη μουσειακή εκπαίδευση.....	20
1.4.2. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα.....	22
1.4.3. Οι μουσειοσκευές.....	25
1.5. Συμπεράσματα.....	27
Κεφάλαιο 2: Μουσειοσκευές – Η Έρευνα.....	28
2.1. Οι μουσειοσκευές στην Ελλάδα – Οι πρωτοπόροι φορείς.....	28
2.1.1. Το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης.....	28
2.1.2. Το Μουσείο Μπενάκη.....	30
2.1.3. Η Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης (ΥΣΜΑ)	33
2.1.4. Το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης.....	35
2.1.5. Το Μουσείο Μηλεών Δήμου Ν. Πηλίου.....	38
2.2. Μουσεία Φυσικής Ιστορίας.....	39
2.2.1. Το Μουσείο Γουλανδρή – Φυσικής Ιστορίας.....	39
2.2.2. Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου.....	41
2.2.3. Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Πανεπιστημίου Κρήτης.....	42
2.2.4. Το Φυσικό Πάρκο Σητείας.....	44

Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

2.2.5. Το Μουσείο Χέλμη Φυσικής Ιστορίας.....	45
2.3. Παιδοκεντρικά Μουσεία.....	45
2.3.1. Το Μουσείο Ελληνικής Παιδικής Τέχνης.....	45
2.3.2. Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο.....	47
2.3.3. Το Μουσείο Παιδικής Ηλικίας «Ο ΣΤΑΘΜΟΣ».....	49
2.3.4. Το Μουσείο Συναισθημάτων Παιδικής Ηλικίας.....	50
2.4. Λαογραφικά, Ιστορικά και Εθνολογικά Μουσεία.....	51
2.4.1. Το Ιστορικό Μουσείο Κρήτης.....	51
2.4.2. Το Ιστορικό – Λαογραφικό και Φυσικής Ιστορίας Μουσείο Κοζάνης.....	52
2.4.3. Το Λαογραφικό – Ιστορικό Μουσείο Λάρισας.....	53
2.4.4. Το Λαογραφικό Μουσείο Στεμνίτσας.....	53
2.4.5. Το Εθνολογικό Μουσείο Θράκης.....	53
2.4.6. Το Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα.....	54
2.5. Εφορείες Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων.....	54
2.5.1. Η ΙΖ΄ ΕΠΚΑ.....	54
2.5.2. Η ΛΔ΄ ΕΠΚΑ.....	56
2.5.3. Η ΚΕ΄ ΕΠΚΑ.....	57
2.5.4. Η Θ΄ ΕΠΚΑ.....	58
2.6. Θεματικά Μουσεία.....	59
2.6.1. Το Εβραϊκό Μουσείο της Ελλάδος.....	59
2.6.2. Το Κέντρο Μελέτης Νεώτερης Κεραμικής.....	60
2.6.3. Το Ολυμπιακό Μουσείο Θεσσαλονίκης.....	61
2.6.4. Το Μουσείο Σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων.....	62
2.6.5. Το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού.....	62

Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

2.6.6. Το Νομισματικό Μουσείο Αθηνών.....	63
2.6.7. Το Ίδρυμα Ευγενίδου.....	63
2.6.8. Το Ναυτικό Μουσείο Οινουσσών.....	64
2.7. Άλλοι φορείς.....	64
2.7.1. Ο Φιλοπρόοδος Όμιλος Βροντάδου.....	65
2.7.2. Η Εταιρία για την Ανάπτυξη και τη Δημιουργική Απασχόληση των Παιδιών (ΕΑΔΑΠ).....	65
2.7.3. Η Δημοτική Πινακοθήκη Καρδίτσας.....	66
2.7.4. Η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Έβρου.....	66
2.7.5. Η Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού.....	67
2.7.6. Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο.....	67
2.7.7. Εκδόσεις Παπαδόπουλος.....	69
2.7.8. Εκδόσεις Ψυχογιός.....	70
2.8. Αποτελέσματα Έρευνας – Συμπεράσματα.....	70
Κεφάλαιο 3: Το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας.....	73
3.1. Η εκπαιδευτική και επικοινωνιακή πολιτική του Αρχαιολογικού Μουσείου Καρδίτσας.....	76
3.1.1. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα.....	76
3.1.2. Τα εκπαιδευτικά έντυπα.....	79
3.1.3. Η ίδρυση του Συλλόγου Φίλων του Αρχαιολογικού Μουσείου Καρδίτσας.....	82
3.2. Συμπεράσματα.....	84
Κεφάλαιο 4: Η μουσειοσκευή «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα».....	85
4.1. Θεματική ενότητα: «Τα Οικιακά Σκεύη» - Εποχή αρχαιότητας: «Κλασσικοί χρόνοι».....	85

Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

4.2. Οι αρχές σχεδιασμού της μουσειοσκευής.....	86
4.3. Τα περιεχόμενα της μουσειοσκευής.....	88
4.3.1. Τα αντίγραφα αρχαίων οικιακών σκευών που εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας.....	89
4.3.2. Το πληροφοριακό έντυπο – Μικρός οδηγός για τον εκπαιδευτικό	91
4.3.3. Το τρίπτυχο για τον μαθητή.....	92
4.3.4. Το επιτραπέζιο παιχνίδι.....	94
4.3.5. Το παιχνίδι παζλ.....	95
4.3.6. Το παιχνίδι τύπου παζλ με τίτλο «Ταίριάξέ το...».....	96
4.3.7. Η αφίσα.....	96
4.3.8. Το έντυπο με την χρονογραμμή.....	97
4.3.9. Η εικονική αναπαράσταση της οικίας στην αρχαία Ελλάδα	98
4.3.10. Το CD.....	98
4.3.11. Το ερωτηματολόγιο προς τον εκπαιδευτικό.....	99
4.4. Προτάσεις εκπαιδευτικής αξιοποίησης της μουσειοσκευής.....	99
Επίλογος.....	103
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	105
Δικτυογραφία.....	111
Παράρτημα 1.....	115
Παράρτημα II.....	130

Εισαγωγή

Τα μουσεία αποτελούν ιδρύματα όπου η μάθηση βρίσκεται στην ελεύθερη επιλογή του ατόμου και όπου η γνώση συνιστά έναν στόχο που συχνά επιδιώκεται τόσο από τον επισκέπτη όσο και από τα άτομα που σχεδιάζουν τις εκάστοτε εκθέσεις (Falk & Dierking, 2000). Τα μουσεία διαμορφώνουν ένα παιδευτικό και κοινωνικό περιβάλλον που διαφέρει από αυτό του σχολείου, καθώς βοηθούν τα παιδιά να αναπτύξουν την περιέργεια, τη φαντασία και όλες τις συναισθηματικές, σωματικές και κοινωνικές δυνατότητές τους (Νάκου, 2001). Με δεδομένο ότι η τάση για προσέγγιση μουσείου και σχολείου είναι ιδιαίτερα έντονη τα τελευταία χρόνια, η ανάπτυξη της μουσειακής εκπαίδευσης παίζει σημαντικό ρόλο, κυρίως, μέσω της παραγωγής εκπαιδευτικού υλικού.

Η παρούσα διπλωματική εργασία μελετά την εμπειρία των ελληνικών μουσείων στην παραγωγή μουσειοσκευών και αναφέρεται στον σχεδιασμό της μουσειοσκευής «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα» για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας. Αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια εκ των οποίων το πρώτο εστιάζει στο μουσείο ως χώρο μάθησης. Πιο συγκεκριμένα, αναλύεται η έννοια του μουσείου και δίνονται διάφοροι ορισμοί γι' αυτήν. Ακολουθεί η ανάλυση για τον ρόλο και τους στόχους του μουσείου, για την αλλαγή του προσανατολισμού του τα τελευταία χρόνια και η εστίαση στη μουσειακή εκπαίδευση – μουσειοπαιδαγωγική με έμφαση στις θεωρίες μάθησης, στα εκπαιδευτικά προγράμματα και στις μουσειοσκευές.

Το δεύτερο κεφάλαιο συνιστά το ερευνητικό μέρος της παρούσας εργασίας, καθώς κρίθηκε απαραίτητο να καταγραφούν οι μουσειοσκευές που έχουν σχεδιαστεί και διακινούνται από τα ελληνικά μουσεία. Συγκεντρώθηκαν στοιχεία για τον τίτλο

τους, την ηλικιακή ομάδα στην οποία απευθύνονται, όπως και για το περιεχόμενό τους και εξήχθησαν συμπεράσματα.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται λόγος για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας και για την εκπαιδευτική και επικοινωνιακή πολιτική του. Ειδικότερα, παρατίθενται στοιχεία για τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τα εκπαιδευτικά έντυπα που έχουν παραχθεί από αυτό. Γίνεται, επίσης, αναφορά στην ίδρυση του Συλλόγου Φίλων του Αρχαιολογικού Μουσείου Καρδίτσας και στους σκοπούς που επιτελεί.

Το τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζει πληροφορίες για την μουσειοσκευή «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα», που παράχθηκε για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας. Πιο αναλυτικά, συζητείται η επιλογή της συγκεκριμένης θεματικής ενότητας και η εποχή της αρχαιότητας στην οποία αναφέρεται. Περιλαμβάνονται, επίσης, οι αρχές σχεδιασμού της μουσειοσκευής, καθώς και τα περιεχόμενά της.

Στο τέλος της εργασίας παρατίθενται οι βιβλιογραφικές πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για τη συγγραφή της και ακολουθεί το παράρτημα, το οποίο περιλαμβάνει το εκπαιδευτικό υλικό που σχεδιάστηκε.

Κεφάλαιο 1: Το Μουσείο ως χώρος μάθησης

Το μουσείο δεν αρκείται μόνο στο ρόλο της συγκέντρωσης, συντήρησης και επίδειξης του υλικού του πλούτου, αλλά στοχεύει στην προσέγγιση αυτού του πλούτου και από το κοινό του. Ειδικότερα, μέσω της επίσκεψης στο μουσείο, το παιδί έρχεται σε επαφή με την γνώση, η οποία περνά μέσα από την προσωπικότητά του και συμβάλλει στην επικοινωνία του με τους άλλους, στην ανακάλυψη του εαυτού του και γενικά στην κοινωνική, συναισθηματική και γλωσσική του ανάπτυξη (Κακούρου – Χρόνη, 2010).

Ειδικότερα, η μάθηση στο χώρο του μουσείου βασίζεται, κυρίως, σε τρεις παράγοντες που αφορούν στο προσωπικό πλαίσιο του επισκέπτη και συγκεκριμένα, στα προσωπικά κίνητρα και τις προσδοκίες του ατόμου, στις γνώσεις, στα ενδιαφέροντα και στις πεποιθήσεις που αυτό φέρει κατά την επίσκεψη στο μουσείο, καθώς και στους εξατομικευμένους τρόπους μάθησης που πραγματοποιούνται στον μουσειακό χώρο. Όσον αφορά στον τελευταίο παράγοντα, αυτός σχετίζεται με τις ευκαιρίες για την επιλογή και τον έλεγχο της γνώσης, που συνιστούν κεντρικά σημεία στην μουσειακή εμπειρία του επισκέπτη (Falk & Dierking, 2000).

Γίνεται, λοιπόν, φανερό ότι η μάθηση με τα αντικείμενα και η βιωματική προσέγγισή τους προϋποθέτουν τη συμμετοχή όχι μόνο της σκέψης του ατόμου αλλά και των πέντε αισθήσεών του, της όρασης, της ακοής, της αφής, της όσφρησης και της γεύσης (Νικονάνου & Κασβίκης, 2008). Τα μουσεία, συνεπώς, μπορούν να συμβάλουν προς την κατεύθυνση της ενεργητικής μάθησης που δεν βασίζεται μόνο στην παροχή πληροφορίας για το κάθε αντικείμενο, αλλά εξαρτάται περισσότερο από την αντίδραση στο αντικείμενο, από την άμεση επαφή με τα πράγματα και τον τρόπο που ενεργοποιούν τον νοητικό, συναισθηματικό και αισθητικό κόσμο του παιδιού (Κακούρου – Χρόνη, 2010).

Στο παρόν κεφάλαιο θα συζητηθεί, αρχικά, η έννοια του μουσείου και θα γίνει αναφορά στους διάφορους ορισμούς που έχουν δοθεί κατά καιρούς. Θα ακολουθήσουν πληροφορίες σχετικά με τον ρόλο και τους στόχους του μουσείου, καθώς και για την αλλαγή στον προσανατολισμό του που πραγματοποιείται τα τελευταία χρόνια, ενώ θα παρατεθούν και θεωρίες και απόψεις όσον αφορά στην μουσειακή εκπαίδευση και στην μουσειοπαιδαγωγική.

1.1. Η έννοια του μουσείου

Ο όρος «μουσείο» προέρχεται από την αρχαία λέξη «μουσείον» που σήμαινε «τόπος των Μουσών». Στα νέα ελληνικά ορίζεται ως «το κτίριο ή το ίδρυμα όπου φυλάσσονται και εκτίθενται σε κοινή θέα έργα τέχνης ή συλλογές αντικειμένων αξίας» (Τεγόπουλος & Φυτράκης, 1993 σ. 477).

Κατά τη Νάκου (2001), η λέξη «μουσείο» ετυμολογικά παραπέμπει στο τέμενος των Μουσών, οι οποίες σύμφωνα με τον μύθο, ενέπνεαν τους ανθρώπους στην ενασχόλησή τους με την Ποίηση και την Τέχνη. Ωστόσο, χρήσιμο είναι να αναφερθεί ότι η έννοια του μουσείου έχει υποστεί διαφοροποιήσεις κατά καιρούς, ανάλογα με τις πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτισμικές, επιστημονικές και τεχνολογικές συνθήκες που επικρατούσαν σε κάθε εποχή (Ανδρέου, 1996. Burgaw, 1997. Νάκου, 2001. Κακούρου – Χρόνη, 2010).

Σύμφωνα με τον Ανδρέου (1996), ως πρώτο μουσείο θεωρείται αυτό που χτίστηκε από τον Πτολεμαίο Α΄ στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου το 280 π.Χ. και περιελάμβανε αστρονομικά όργανα, ιατρικά εργαλεία και αγάλματα σοφών, ενώ το μουσείο όπως το γνωρίζουμε σήμερα δημιουργήθηκε στην Αναγέννηση και βασιζόταν κυρίως σε συλλογές αριστοκρατικών οικογενειών με έργα τέχνης που προέρχονταν συνήθως από τον ελληνικό χώρο.

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Το 1895 ο George Brown Goode χαρακτήρισε το μουσείο ως «ένα ίδρυμα για τη συντήρηση των αντικειμένων, τα οποία απεικονίζουν καλύτερα τα φαινόμενα της φύσης και τα έργα του ανθρώπου, και την χρήση τους για την αύξηση της γνώσης, την καλλιέργεια και τον διαφωτισμό των ανθρώπων». Το έτος 1956, το ICOM¹ όρισε ως μουσείο «κάθε μόνιμο ίδρυμα που συντηρεί και εκθέτει για σκοπούς έρευνας, εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας, συλλογές αντικειμένων πολιτισμικής ή επιστημονικής σημασίας». Ωστόσο, το 1973 χαρακτήρισε ως μουσείο «ένα μη κερδοσκοπικό ίδρυμα, στην υπηρεσία της κοινωνίας, το οποίο αποκτά, συντηρεί, επικοινωνεί και εκθέτει για σκοπούς έρευνας, εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας, υλικό που μαρτυρά την εξέλιξη της φύσης και του ανθρώπου (Burcaw, 1997, σ. 18).

Το 1962 η Αμερικανική Ένωση των Μουσείων χαρακτήρισε ως μουσείο «ένα μη κερδοσκοπικό ίδρυμα, ανοιχτό στο κοινό και προσανατολισμένο στο δημόσιο ενδιαφέρον, με σκοπό τη συντήρηση και παρουσίαση, τη μελέτη και ερμηνεία, τη συναρμολόγηση και έκθεση στο κοινό για την διδασκαλία και ψυχαγωγία του αντικειμένων και δειγμάτων εκπαιδευτικής και πολιτισμικής αξίας, συμπεριλαμβανομένου καλλιτεχνικού, επιστημονικού, ιστορικού και τεχνολογικού υλικού» (Burcaw, 1997, σ. 19).

Ένας παρόμοιος ορισμός δόθηκε το 1977 από την Museum Services Act, σύμφωνα με τον οποίο μουσείο είναι «ένα δημόσιο ή ιδιωτικό μη κερδοσκοπικό πρακτορείο ή ίδρυμα, οργανωμένο σε μόνιμη βάση απαραίτητα για εκπαιδευτικούς ή αισθητικούς σκοπούς, το οποίο χρησιμοποιώντας επαγγελματικό προσωπικό, διαθέτει ή χρησιμοποιεί απτά αντικείμενα, τα φροντίζει και τα εκθέτει στο κοινό σε τακτική βάση» (όπ. αναφ. στο Hein, 2000, σ. 3). Σύμφωνα με την Άλκηστι (1995), το

¹ International Council of Museums - Διεθνές Συμβούλιο των Μουσείων.

μουσείο ως χώρος αποτελεί μία πηγή συμπυκνωμένων και σύνθετων διαχρονικά σημάτων, που χρησιμεύουν στη μετάδοση μηνυμάτων, πληροφοριών και οδηγιών.

Γενικά, ένα μουσείο χαρακτηρίζεται ως προς το είδος του (όπως, αρχαιολογικό – ιστορικό, φυσικής ιστορίας, τεχνολογικό) κυρίως με βάση τα αντικείμενα που συλλέγει (Burcaw, 1997). Ο όρος, όμως, συχνά χρησιμοποιείται και για να περιγράψει γκαλερί τέχνης, επιστημονικά κέντρα και εκθέσεις όλων των ειδών, ανεξάρτητα αν αυτά περιέχουν τη λέξη «μουσείο» στον τίτλο τους ή όχι (Miles, Alt, Gosling, Lewis & Tout, 2002).

1.2. Ο ρόλος και οι στόχοι του μουσείου

Τα μουσεία θεωρούνται διεθνώς από την κοινή γνώμη ως χώροι που συνδέονται άμεσα με την Ιστορία και το παρελθόν. Χαρακτηρίζονται, ακόμη, ως χώροι φύλαξης των υλικών καταλοίπων του παρελθόντος, αλλά και χώροι δημόσιας έκθεσής τους με τρόπους που αποκαλύπτουν ή αφηγούνται το παρελθόν, χρησιμοποιώντας ως βάση την ιστορική αξία των μουσειακών αντικειμένων (Νάκου, 2009).

Ο ρόλος του μουσείου αφορά στις λειτουργίες και συμπεριφορές του, που περιλαμβάνουν τη συλλογή, τη συντήρηση, τη μελέτη, την έκθεση και την εκπαίδευση. Πιο αναλυτικά, κυρίαρχη θέση ανάμεσα στις δραστηριότητες που παραδοσιακά αποδίδονται στα μουσεία έχει η συλλογή υλικών αντικειμένων, τα οποία μπορούν να αναγνωριστούν και να κατηγοριοποιηθούν σύμφωνα με την αισθητική ή ιστορική τους σημασία (Hein, 2000).

Η συντήρηση των αντικειμένων στην αρχική τους κατάσταση αποτελεί μέλημα του μουσείου. Η λειτουργία αυτή επιτυγχάνεται μέσω της συνεισφοράς των νέων τεχνολογιών με σκοπό την αναγέννηση, την αποκατάσταση και τελικά τη

συντήρηση των αντικειμένων που εκτίθενται στον μουσειακό χώρο (Hein, 2000. Miles, Alt, Gosling, Lewis & Tout, 2002).

Όσον αφορά στην έκθεση των αντικειμένων, αυτή συνιστά την ιστορική αποστολή του μουσείου, αφού μέσω της συγκεκριμένης διαδικασίας καλούνται οι επισκέπτες να παρατηρήσουν και να μελετήσουν τα αντικείμενα, καθοδηγούμενοι πολλές φορές από την υπεύθυνη αρχή του μουσείου (Hein, 2000).

Η εκπαίδευση, που αποτελεί έναν από τους κύριους λόγους ύπαρξης του μουσείου, συνίσταται στην μοναδική ικανότητα που διαθέτει ο συγκεκριμένος χώρος να διδάσκει μέσω της έκθεσης και προβολής των αντικειμένων. Η ολοένα και αυξανόμενη σημασία που δίνει το μουσείο στην εκπαίδευση γίνεται φανερή από το γεγονός ότι πλέον συνεργάζονται πολλές ειδικότητες, όπως παιδαγωγοί, σχεδιαστές, υπεύθυνοι επικοινωνίας και προώθησης, προκειμένου οι εκθέσεις του μουσείου να είναι προσανατολισμένες στο κοινό που απευθύνονται. Ωστόσο, ο εκπαιδευτικός ρόλος του μουσείου μεταβάλλεται και επαναπροσδιορίζεται σύμφωνα με τις διαφορετικές ομάδες του κοινού που το επισκέπτονται, προκειμένου να ανταποκρίνεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους (Hein, 2000. Νάκου, 2001. Miles, Alt, Gosling, Lewis & Tout, 2002).

Το μουσείο και το σχολείο έχουν σε ορισμένες περιπτώσεις ταυτόσημους στόχους, όπως η απόκτηση γνώσεων μέσω των συλλογών ενός μουσείου, η ανάπτυξη προβληματισμού και η απόκτηση δεξιοτήτων, η προσέγγιση της γνώσης μέσω ανακαλυπτικών μεθόδων, η κριτική παρατήρηση και η κατανόηση των εκθεμάτων (Άλκηστις, 1995). Ο βασικός κοινός σκοπός τους, όμως, είναι η γνώση και η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς (Lee & Solender, 1991, όπ. αναφ. στο Δάλλκος, 2000).

1.3. Ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου του μουσείου

Στις μέρες μας, τα μουσεία βρίσκονται σε φάση επαναπροσδιορισμού του ρόλου τους στην κοινωνία, αφού προσπαθούν να διαχωρίσουν το κοινό τους και να προσεγγίσουν περισσότερο στοχευμένα, συστηματικά και αποτελεσματικά τις διαφορετικές ομάδες των επισκεπτών τους με τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και χαρακτηριστικά τους (Νάκου, 2001. Κόκκοτας & Πήλιουρας, 2005). Έτσι, τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια από τα μουσεία να εστιάσουν στον τρόπο παρουσίασης και ερμηνείας των αντικειμένων και των εκθέσεων που φιλοξενούν στον χώρο τους, αφού έχει δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στην επικοινωνία με το κοινό, η οποία αποτελεί έναν από τους βασικότερους στόχους τους (Merriman, 1999. Οικονόμου, 2003).

Σύμφωνα με την Νάκου (2001), τα μουσεία του 20^{ου} αιώνα έχουν αλλάξει προσανατολισμό, αναθεωρώντας τη «στάση» τους απέναντι στο κοινό τους. Μεταθέτουν, δηλαδή, το ενδιαφέρον τους από την προστασία και ανάδειξη των αντικειμένων του παρελθόντος στην σύνδεση και ερμηνεία τους σε σχέση με τους ανθρώπους που τα επισκέπτονται και στην εμπειρία την οποία αυτοί αποκομίζουν κατά την επίσκεψη στον μουσειακό χώρο.

Τα σύγχρονα μουσεία στοχεύουν, εκτός των άλλων, και στην παροχή εκπαιδευτικού έργου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να τίθενται στόχοι που σχετίζονται με την εκπαίδευση και την επιστημονική έρευνα από τους υπεύθυνους του κάθε μουσείου, άσχετα με το είδος των συλλογών που συγκεντρώνει και εκθέτει ένα μουσείο (Σπαθάρη – Μπεγλίτη, 1994, όπ. αναφ. στο Δάλκος, 2000).

Τα μουσεία πλέον καλούνται να διεγείρουν το ενδιαφέρον του κοινού που τα επισκέπτεται μέσω της παροχής πρόσβασης στα εκθέματα που φιλοξενούν, ώστε να γίνει δυνατή η αποκωδικοποίηση των μηνυμάτων που μεσολαβούν μεταξύ των

εκθεμάτων και των επισκεπτών. Αυτή η προσπάθεια των μουσείων για παροχή πληροφοριών και ερεθισμάτων στο κοινό, με σκοπό την ερμηνεία των μουσειακών εκθεμάτων, γίνεται φανερή μέσω των επιλογών του ίδιου του μουσείου σχετικά με τον βαθμό συμμετοχής που παραχωρεί στους επισκέπτες, έτσι ώστε αυτοί να εμπλακούν βιωματικά στην επίσκεψη, αλλά και μέσω των εκπαιδευτικών μεθόδων που χρησιμοποιεί, ώστε να επιτύχει τον σκοπό αυτό (Δάλκος, 2000. Νάκου, 2001. Οικονόμου, 2003. Τζιαφέρη, 2005).

Όσον αφορά στο μήνυμα των εκθέσεων των σημερινών μουσείων, σκοπός είναι όχι απλά να αποκαλύψουν την ιστορία ως ένα κλειστό σύστημα, αλλά να διηγηθούν την ιστορία, να την εικονοποιήσουν δίνοντας έμφαση στις ιδιαιτερότητες των εκτιθέμενων αντικειμένων, ώστε να συνεισφέρουν στην πρόκληση γνωστικής σύγκρουσης στις ιδέες των επισκεπτών. Με αυτόν τον τρόπο, οι επισκέπτες προκαλούνται τόσο σε διαλεκτικό επίπεδο όσο και σε συναισθηματικό και επιτυγχάνεται η ενεργητική συμμετοχή τους (Hinz, χ.χ).²

Όπως αναφέρει και η Μιχαλοπούλου (2002), αυτό συμβαίνει, καθώς, ο επισκέπτης του μουσείου κατά την αλληλεπίδρασή του με το έκθεμα προβαίνει στην αποκωδικοποίηση και αναγνώριση του μηνύματος, συνδυάζοντας παράλληλα τα οπτικά δεδομένα με την προϋπάρχουσα γνώση του. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, ο κάθε επισκέπτης να δίνει διαφορετικές ερμηνείες στο εκάστοτε εκτιθέμενο αντικείμενο, αφού το αντιμετωπίζει με βάση τα προσωπικά του βιώματα και τις αντιλήψεις του.

Η αναθεώρηση του εκπαιδευτικού και κοινωνικού ρόλου των μουσείων και η αλλαγή που πραγματοποιείται στον προσανατολισμό τους τα τελευταία χρόνια έγκειται, λοιπόν, στο γεγονός ότι, ενώ παλαιότερα τα μουσεία παρείχαν ακαδημαϊκή γνώση στον επισκέπτη, χωρίς να απαιτούν από αυτόν ενεργητική συμμετοχή, πλέον

² Όπως αναφέρεται στο ICOM-ICMAH, 2002

τον προσεγγίζουν ως ενεργό μέλος της εμπειρίας που βιώνεται μέσα στον μουσειακό χώρο και λαμβάνουν υπόψη τους τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ενδιαφέροντά του.

1.4. Μουσειακή Εκπαίδευση – Μουσειοπαιδαγωγική

Η προσπάθεια για την προσέγγιση μουσειακών χώρων και μνημείων συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την ανάπτυξη της μουσειοπαιδαγωγικής και συγκεκριμένα με τα εκπαιδευτικά προγράμματα, το εκπαιδευτικό υλικό για μαθητές και εκπαιδευτικούς, τις μουσειοσκευές και τις εκπαιδευτικές εκθέσεις που αποτελούν τις διαδικασίες και τα διδακτικά μέσα που χρησιμοποιούνται για εκπαιδευτικά ταξίδια στο παρελθόν (Νικονάνου & Κασβίκης, 2008).

Η μουσειακή εκπαίδευση «ανήκει» στις άτυπες μορφές εκπαίδευσης³, αφού δεν περιορίζεται, όπως η τυπική εκπαίδευση⁴, από το πρόγραμμα σπουδών και δεν χαρακτηρίζεται από τις μεθόδους αξιολόγησης της γνώσης, που εφαρμόζονται στο σχολείο (Κακούρου – Χρόνη, 2010). Η εκπαιδευτική διάσταση του μουσείου και κατ' επέκταση, η μουσειοπαιδαγωγική χαρακτηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από τη σύνδεσή της με τις παιδαγωγικές δυνατότητες της μάθησης μέσα από τα αντικείμενα (Νικονάνου & Κασβίκης, 2008). Η μουσειοπαιδαγωγική ως λειτουργία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ο συνδετικός κρίκος μεταξύ μουσείου και σχολείου, αφού είναι ικανή να ενθαρρύνει την επαφή μεταξύ ανθρώπων και εκθεμάτων, να διδάξει γεγονότα και να προσελκύσει το ενδιαφέρον του κοινού (Δάλκος, 2000).

Στόχος της μουσειακής εκπαίδευσης, εκτός των άλλων, είναι η ενεργή συμμετοχή του μαθητή στην πολιτισμική του κληρονομιά, η εξοικείωσή του με τον

³ Οι άτυπες μορφές εκπαίδευσης δεν προϋποθέτουν κανένα εκπαιδευτικό σκεπτικό (Ξωχέλλης, 2007, σ. 694).

⁴ Ως τυπική εκπαίδευση (formal education) ορίζεται «το ιεραρχημένο, δομημένο και οργανωμένο χρονικά σε βαθμίδες εκπαιδευτικό σύστημα, από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση έως το πανεπιστήμιο» (Γεωργιανής, 2008, σ.23).

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

χώρο του μουσείου, η γόνιμη χρήση των αισθήσεών του, η ανάπτυξη των ατομικών του δεξιοτήτων (ανάπτυξη παρατηρητικότητας, καλλιέργεια μνήμης, φαντασίας), η ικανοποίηση της περιέργειάς του για τον κόσμο που τον περιβάλλει, η δημιουργία υψηλών ιδανικών. Επιπλέον, μέσω της μουσειακής εκπαίδευσης ο μαθητής γνωρίζει ορισμένη ορολογία, σχετική με τον τύπο του μουσείου που επισκέπτεται, κατανοεί την ιστορικότητα του κάθε αντικειμένου σε σχέση με τις κοινωνικοπολιτικές του εξελίξεις, αξιολογεί την ύλη του μουσείου και τη συνδέει με αντικείμενα και τρόπους της καθημερινής ζωής (Άλκηστις, 1995).

Στη μουσειοπαιδαγωγική πράξη οι βιωματικές μέθοδοι αντίληψης των αντικειμένων έχουν ιδιαίτερη σημασία και προϋποθέτουν την προσέγγιση των μουσειακών εκθεμάτων μέσα από κατάλληλες ερωτήσεις που στηρίζονται στην εφαρμογή της μαιευτικής μεθόδου. Η παραπάνω διαδικασία έχει ως στόχο την αλληλεπίδραση ανάμεσα στον επισκέπτη, το αντικείμενο και τον εμψυχωτή ή και άλλα άτομα (Νικονάνου, 2006 όπ. αναφ. στο Νικονάνου & Κασβίκης, 2008).

Ο διάλογος με την πολιτισμική κληρονομιά αφορά όλες τις ηλικίες και ιδιαίτερα τα παιδιά. Πρακτικά, για να αναδείξει κανείς τον παιδευτικό ρόλο του αρχαίου και να μετατρέψει τα αρχαία αντικείμενα από είδη παθητικής παρατήρησης σε έργο εκπαίδευσης και δράσης, πρέπει να συνδυάσει την τεκμηριωμένη πληροφορία με τον μύθο και το παιχνίδι (Καραμήτρου-Μεντεσίδη, 2005).

Η μουσειακή εκπαίδευση, λοιπόν, στοχεύει στην ενεργοποίηση της σκέψης του θεατή, ώστε αυτός να προσεγγίσει τα μουσειακά αντικείμενα, να προβληματιστεί σχετικά με τα κατασκευαστικά, σχεδιαστικά και χρηστικά χαρακτηριστικά τους, όπως και για τις κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες κάτω από τις οποίες αυτά παρήχθησαν, συνδέοντας έτσι το παρόν με το παρελθόν και το μέλλον (Νικονάνου & Κασβίκης, 2008). Με βάση την παραπάνω άποψη, σχεδιάζονται εκπαιδευτικές

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

δράσεις για κάθε είδους συλλογές, αρχαιολογικές, ιστορικές, λαογραφικές, φυσικής ιστορίας, τέχνης, τεχνολογίας χρησιμοποιώντας τόσο ιστορικές αναπαραστάσεις όσο και αλληλεπιδρώντα εκθέματα και ψηφιακά προϊόντα (Βέμη & Νάκου, 2010).

Έχει αποδειχθεί ότι η χρήση διαδραστικών (οπτικο-ακουστικών) μέσων στους μουσειακούς χώρους προκαλεί τον ενθουσιασμό και προάγει την μάθηση των επισκεπτών. Ειδικά τα παιδιά και τα νεότερα σε ηλικία άτομα ανταποκρίνονται στα διαδραστικά εκθέματα και τα αντιμετωπίζουν σαν αναπόσπαστο μέρος της μουσειακής εμπειρίας, κυρίως σε μουσεία επιστήμης και τεχνολογίας (Lord & Lord, 2002).

Ωστόσο, τα μουσεία που χρησιμοποιούν τέτοιου είδους μέσα δεν πρέπει να στοχεύουν στην αντικατάσταση των πρωτότυπων αντικειμένων και της άμεσης προσωπικής επαφής, αλλά αντίθετα στην απόδοση με πλούσιο τρόπο του περιβάλλοντος των αντικειμένων. Έτσι, θα προκαλέσουν τόσο τη σκέψη όσο και τον διάλογο των επισκεπτών και θα μπορέσουν να προσεγγίσουν ένα πιο ευρύ κοινό και νέες ομάδες επισκεπτών (Οικονόμου, όπ. αναφ. στο Heritage and Museums, 2008).

Το ίδιο το ICOM, εξάλλου, συστήνει την εφαρμογή δραστηριοτήτων που προάγουν την ψυχαγωγία, ώστε τα μουσεία να «κερδίσουν» τον επισκέπτη και να του δημιουργήσουν ερεθίσματα, με σκοπό την επανάληψη της επίσκεψής του στο μέλλον (Άλκηστις, 1995). Στην ευχέρεια του κάθε εκπαιδευτικού βρίσκεται η δυνατότητα διασύνδεσης του μουσείου με τα διδακτικά του αντικείμενα. Ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών του ο εκπαιδευτικός μπορεί να προεκταθεί μέσω του μουσείου σε άλλους χώρους και τομείς εκπαίδευσης πέρα από αυτούς που καθορίζει το αναλυτικό πρόγραμμα, όπως η διαπολιτισμική, η καλλιτεχνική και η περιβαλλοντική εκπαίδευση (Άλκηστις, 1995. Νικονάνου & Κασβίκης, 2008).

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Ωστόσο, σύμφωνα με την Οικονόμου (όπ. αναφ. στο ICOM-ICMAH, 2002), η χρήση πολυμέσων μπορεί να μην είναι κατάλληλη ή αποτελεσματική σε όλες τις περιπτώσεις, καθώς εξαρτάται από τις συνθήκες, το περιβάλλον και το υλικό στο οποίο εφαρμόζονται. Πριν χρησιμοποιηθούν νέες τεχνολογίες σε οποιαδήποτε παρουσίαση μουσείου πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η τεχνική, αισθητική, νοηματική και παιδαγωγική πλευρά.⁵ Τα μουσεία, δηλαδή, δεν πρέπει να ξεχνούν ότι οι εφαρμογές πολυμέσων είναι απλώς ένα ακόμη εργαλείο για την παρουσίαση και την ερμηνεία των αντικειμένων και ότι η έμφαση πρέπει να δίνεται στο μήνυμα που περνάει στον επισκέπτη και όχι στο μέσο.

Συνοπτικά, η μουσειακή εκπαίδευση συνιστά έναν εναλλακτικό τρόπο εκπαίδευσης για τον παιδαγωγό, αφού απαιτεί καινοτόμες εκπαιδευτικές δραστηριότητες και εφαρμογή νέων μεθόδων διδασκαλίας. Επομένως, η μουσειοπαιδαγωγική μπορεί να αποτελέσει μια νέα μορφή εκπαίδευσης, διαφορετική από την παραδοσιακή, που ενεργοποιεί την φαντασία των παιδιών, τα προκαλεί να διερευνήσουν, να πειραματιστούν και να μάθουν (Μιχαλοπούλου, 2002).

1.4.1. Οι θεωρίες μάθησης στη μουσειακή εκπαίδευση

Η ανάπτυξη προγραμμάτων μουσειακής εκπαίδευσης βασίζεται στην υιοθέτηση σύγχρονων προσεγγίσεων της διδασκαλίας και της μάθησης, που δίνουν έμφαση στην ενεργητική συμμετοχή του παιδιού, στις βιωματικές δραστηριότητες, στην άμεση επαφή με το αντικείμενο μάθησης, καθώς και στην αλληλεπίδραση κατά την εκπαιδευτική διαδικασία (Βέμη & Νάκου, 2010).

Μεγάλοι παιδαγωγοί, όπως ο Dewey, ο Piaget και ο Vygotsky, συνηγορούν υπέρ της άποψης ότι η μάθηση επιτυγχάνεται μόνο με την ενεργητική συμμετοχή και

⁵ Όπως αναφέρεται στο ICOM-ICMAH, 2002

ότι η εμπειρία είναι αναπόσπαστο μέρος της γνώσης και δεν παρέχεται με το σχολικό εγχειρίδιο, αλλά αποκτάται από την επαφή του παιδιού με τον κόσμο και τα πράγματα (Κακούρου-Χρόνη, 2010). Γι' αυτόν τον λόγο, τίθεται στο κέντρο του ενδιαφέροντος τόσο το παιδί όσο και το είδος της εμπειρίας που θα αποκτήσει κατά τη διαδικασία της μάθησης, αφού επικρατεί η άποψη ότι η μάθηση δεν σχετίζεται μόνο με την κατάκτηση του εκάστοτε γνωστικού αντικειμένου, αλλά και με τα συναισθήματα και τις αισθήσεις.

«Ανακαλυπτική» είναι η μάθηση κατά την οποία ο μαθητής δεν βρίσκει κάτι το τελείως νέο, αλλά με βάση τα ερεθίσματα που δίνονται από το δάσκαλο και το περιβάλλον, προχωρεί στην εύρεση λύσεων και απαντήσεων, ανακαλύπτει δηλαδή έννοιες, συνδυασμούς εννοιών και συλλογισμούς που ως εκείνη τη στιγμή δεν γνώριζε ή δεν είχε καλά συνειδητοποιήσει (Κολιάδης, 2007). Οι μαθητές ανακαλύπτουν τη γνώση μέσω των δικών τους διερευνήσεων με αποτέλεσμα αυτή να διατηρείται καλύτερα στη μνήμη τους και να χρησιμοποιείται αποτελεσματικότερα, απ' ό,τι εάν απλά τους παρεδίδετο ως έτοιμη γνώση από τον εκπαιδευτικό.

Σύμφωνα με τον Bruner, που είναι ο εισηγητής της ανακαλυπτικής μάθησης, ο μαθητής δεν είναι απλώς δέκτης, αλλά παραγωγός και μετασχηματιστής πληροφοριών. Οι μαθητές προσπαθούν μόνοι τους να ανακαλύψουν τη σχέση των πραγμάτων μιας επιστημονικής περιοχής, δηλαδή πρέπει να ενεργήσουν όπως ο επιστήμονας στο εργαστήριο. Συνεπώς, πρέπει να ενθαρρύνονται στην αναζήτηση και ανακάλυψη των σχέσεων ανάμεσα στα πράγματα και τα γεγονότα του περιβάλλοντος, ώστε να αναπτύξουν τις νοητικές τους δυνατότητες (Τριλιανός, 2008).

Η θεωρία του κονστρουκτιβισμού βασίζεται στην παραδοχή ότι οι μαθητές αναστοχαζόμενοι τις εμπειρίες τους κατασκευάζουν την δική τους αντίληψη για τον κόσμο μέσα στον οποίο ζουν. Η διαδικασία της μάθησης θεωρείται ενεργητική

διαδικασία, στην οποία οι μαθητές έχουν τον κυρίαρχο ρόλο, ενώ ο εκπαιδευτικός διευκολύνει τη μάθηση, αλλά δεν βρίσκεται στο κέντρο της (Black, 2009). Η κονστρουκτιβιστική προσέγγιση βασίζεται στις θεωρίες του Dewey, του Piaget, του Vygotsky, του Dilthey και του Gardner και υποστηρίζει την διαμόρφωση προσωπικών και κοινωνικών νοημάτων, τα οποία δομούνται ατομικά μέσα από την αλληλεπίδραση με το περιβάλλον (Νικονάνου, 2012).

Η θεωρία των Πολλαπλών Τύπων Νοημοσύνης (Multiple Intelligences) του Howard Gardner από την μία (γλωσσική, λογικο-μαθηματική, μουσική, οπτικο-χωρική, κιναισθητική, διαπροσωπική, ενδοπροσωπική και φυσιογνωστική) υποστηρίζει την ανάπτυξη της βιωματικής γνώσης στο μουσείο και τη σύνδεσή της με την επιστημονική γνώση που παρέχει το σχολείο (Gardner, 1993, όπ. αναφ. στο Κακούρου-Χρόνη, 2010). Το σύστημα των αποτελεσμάτων γενικής μάθησης της Hooper-Greenhill από την άλλη, τα λεγόμενα «Γενικά Αποτελέσματα Μάθησης» (Generic Learning Outcomes – GLOs), συνοψίζονται στις εξής πέντε κατηγορίες: γνώση και κατανόηση, δεξιότητες, στάσεις και αξίες, ευχαρίστηση-έμπνευση και δημιουργικότητα, δράση-συμπεριφορά και πρόοδος (Black, 2009).

1.4.2. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα

Σύμφωνα με τη Μουρατιάν, όπως αναφέρεται στο Άλκηστις (1995, σ. 19), το εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι «μια διαδικασία που επιδιώκει την εξοικείωση με το μουσείο, την ανάπτυξη των ικανοτήτων του κοινού και τον εφοδιασμό του με τρόπους για ανεξάρτητη μάθηση». Επίσης, στηρίζεται σε ενεργητικές μεθόδους μάθησης, είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες και δυνατότητες των μαθητών, συνδέεται με το αναλυτικό πρόγραμμα και η υλοποίησή του εξαρτάται από τον διαθέσιμο χώρο του εκάστοτε μουσείου.

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Ο παραπάνω ορισμός μπορεί να ολοκληρωθεί αν ληφθεί υπόψη η θέση της Νικονάνου (2012), σύμφωνα με την οποία, τα εκπαιδευτικά προγράμματα συνιστούν

...οργανωμένες εκπαιδευτικές διαδικασίες που στοχεύουν σε συγκεκριμένες ομάδες κοινού κατά τη διάρκεια των οποίων πραγματοποιείται η επεξεργασία επιλεγμένων περιεχομένων με αντίστοιχες μεθόδους και μορφές εργασίας και επικοινωνίας. Στην εκπαιδευτική αυτή διαδικασία, οι ομάδες επισκεπτών υποστηρίζονται από τους εμπυχωτές ή/και εκπαιδευτικούς στην περίπτωση των σχολικών τάξεων. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα διαφοροποιούνται από την απλή επίσκεψη και ξενάγηση καθώς στοχεύουν στην ενεργητική στάση του επισκέπτη κατά την επεξεργασία των επιλεγμένων περιεχομένων και στη βιωματική προσέγγιση της μουσειακής πραγματικότητας με τη συμμετοχή των αισθήσεων (σ.132).

Στη μουσειακή εκπαίδευση, λοιπόν, εντάσσονται και τα εκπαιδευτικά προγράμματα που σχεδιάζονται και υλοποιούνται από τα διάφορα μουσεία (Βέμη & Νάκου, 2010). Σύμφωνα με το ICOM, τα εκπαιδευτικά προγράμματα των μουσείων στοχεύουν στο να καταστήσουν την επίσκεψη στο μουσείο ευχάριστη εμπειρία, να δημιουργήσουν προϋποθέσεις για κριτική παρατήρηση και κατανόηση των εκθεμάτων και να προκαλέσουν το ενδιαφέρον του κοινού τόσο για τον χρόνο όσο και τον χώρο από όπου προήλθε το έκθεμα. Για τον λόγο αυτό, δίνεται έμφαση στην ενεργοποίηση των δημιουργικών ικανοτήτων του επισκέπτη και στην αναβάθμισή του από παθητικό δέκτη πληροφοριών σε ενεργό συμμετοχο της μουσειακής εμπειρίας, που μπορεί να συνδέσει το παρελθόν με το παρόν και να αισθανθεί την αδιάκοπη συνέχεια του πολιτισμού (Άλκηστις, 1995).

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα συνήθως περιλαμβάνουν αφήγηση, θεατρικό παιχνίδι με θέματα από το ιστορικό παρελθόν, τον μύθο ή καταστάσεις της καθημερινής ζωής και επιτραπέζια ή επιδαπέδια παιχνίδια. Επιπρόσθετα, περιλαμβάνουν εργαστήρια κατασκευών με ποικίλα θέματα, υλικά και τεχνικές, προκειμένου να διεγείρουν το ενδιαφέρον των παιδιών και να τα εισαγάγουν στο θέμα μέσω της βιωματικής εμπειρίας (Βέμη & Νάκου, 2010).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί η σημασία που έχει η προετοιμασία των μαθητών πριν την επίσκεψη στον μουσειακό χώρο, η παρουσία τους στο μουσείο, καθώς και η μετα-επεξεργασία της εμπειρίας των μαθητών από την επίσκεψη στο μουσείο που πραγματοποιείται μέσα στη σχολική τάξη (Κακούρου-Χρόνη, 2010. Νικονάνου, 2012). Ένα καλά οργανωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα αποτελείται από αυτές τις τρεις φάσεις που μπορούν να περιλαμβάνουν γλωσσικά παιχνίδια με τις λέξεις «μουσείο» ή το είδος του, καταιγισμό ιδεών, δημιουργία ή χρήση χάρτη, ώστε να γνωρίσουν οι μαθητές πού βρίσκεται ο χώρος που θα επισκεφθούν (Διδακτικά Πακέτα Δημοτικού, 2008).

Πιο αναλυτικά, κατά την προετοιμασία της επίσκεψης ο εκπαιδευτικός καλό είναι να έρθει σε επαφή με το μουσείο, προκειμένου να ενημερωθεί σχετικά με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που επιθυμεί να παρακολουθήσουν οι μαθητές του, τους στόχους, τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται, καθώς και τη διάρκειά του. Στη συνέχεια, θα πρέπει να συζητήσει με τους μαθητές του και να τους προετοιμάσει κατάλληλα για την επίσκεψη τόσο σε γνωστικό όσο και σε συναισθηματικό επίπεδο (Ανδρέου, 1996. Κακούρου-Χρόνη, 2010, Νικονάνου, 2012). Επιπρόσθετα, κατά την επίσκεψη στον μουσειακό χώρο δεν θα πρέπει να παραγνωρισθεί η σημασία της καλλιέργειας κατάλληλης συμπεριφοράς των παιδιών στο μουσείο, της μύησής τους

στο θέμα με το οποίο θα ασχοληθούν και τα αντικείμενα με τα οποία θα έρθουν σε επαφή (Κακούρου-Χρόνη, 2010).

Η φάση μετά την επίσκεψη δεν τελειώνει με την αποχώρηση των παιδιών από το μουσείο, αλλά μπορεί να συνεχιστεί τόσο στο σχολείο όσο και στο σπίτι με προτεινόμενες δραστηριότητες, που υλοποιούνται με τη συνεργασία του εκπαιδευτικού και των γονέων (Κακούρου-Χρόνη, 2010). Μετά την επίσκεψη, οι μαθητές συζητούν για τα συναισθήματα που τους προκάλεσε η επαφή με τον συγκεκριμένο χώρο, τι τους άρεσε και τι όχι και θέτουν ερωτήματα και απορίες που τους δημιουργήθηκαν, οι οποίες ίσως αποτελέσουν αφορμή για μία νέα επίσκεψη (Μαυροσκούφης, Μυρογιάννη, Γρόσδος & Σεϊτανίδου, 2014).

1.4.3. Οι μουσειοσκευές

Η σχέση σχολείου-μουσείου παίρνει δύο μορφές: είτε την επίσκεψη του σχολείου στον μουσειακό χώρο είτε την παρουσία του μουσείου στον σχολικό χώρο. Η δικαιολογική βάση για την παρουσία του μουσείου στο σχολείο ανευρίσκεται στην άποψη ότι η μάθηση επιτυγχάνεται με την άμεση επαφή με τα αντικείμενα και ότι όλοι οι μαθητές, όπου και να βρίσκονται, έχουν δικαίωμα ίσης πρόσβασης στην πολιτιστική κληρονομιά και την τέχνη. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, το μουσείο αναπτύσσει δανειστικές υπηρεσίες, παράγει μουσειοσκευές και εκπαιδευτικούς φακέλους και οργανώνει μετακινούμενες εκθέσεις (Ζαφειράκου, Potvin, Ξανθοπούλου, Πεδιαδιτάκη & Buffet, 2000).

Οι φορητές εκπαιδευτικές μονάδες, λοιπόν, γνωστές ως «μουσειοσκευές», αποτελούν στη χώρα μας πρακτική πολλών ετών και δημιουργήθηκαν με σκοπό να φέρουν το μουσείο μέσα στη σχολική τάξη. Οι μουσειοσκευές είναι οργανωμένες γύρω από μία κεντρική ιδέα, περιέχουν ποικίλα υλικά και τροφοδοτούν τη

διδασκαλία. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι εκτός από τις μουσειακές συλλογές, συχνά αποτελούν αντικείμενό τους τόσο οι αρχαιολογικοί χώροι όσο και τα μνημεία.⁶

Οι στόχοι των μουσειοσκευών συνήθως εστιάζουν στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας και στην ταχύτερη γνώση μέσα από την εποικοδομητική ψυχαγωγία. Απώτερος σκοπός τους είναι να γίνει ουσιαστική επεξεργασία της θεματικής που πραγματεύονται, με τρόπο ελκυστικό προς το κοινό στο οποίο απευθύνονται.⁷

Ειδικότερα, οι μουσειοσκευές αποτελούν είδος εκπαιδευτικού υλικού που παράγεται από τα μουσεία με τη συνεργασία κυρίως μουσειοπαιδαγωγών, εμπνηχτών, αρχαιολόγων και άλλων ειδικών. Είναι φορητά εκπαιδευτικά προγράμματα και συνήθως έχουν τη μορφή μιας επιμελημένης βαλίτσας ή σεντουκιού ή κουτιού, ανάλογα με το θέμα το οποίο πραγματεύονται. Γενικά, περιλαμβάνουν εποπτικό υλικό, όπως αντίγραφα εκθεμάτων, φωτογραφίες, διαφάνειες, CD, βιντεοκασέτες, φυλλάδια με πληροφοριακό υλικό και προτεινόμενες δραστηριότητες σχετικά με το θέμα στο οποίο αφορούν. Σημαντική θεωρείται η δυνατότητα που δίνουν οι μουσειοσκευές στον εκπαιδευτικό να χρησιμοποιήσει το περιεχόμενό τους ανάλογα με τα ενδιαφέροντα, τις μαθησιακές ανάγκες και το γνωστικό επίπεδο των μαθητών του (Άλκηστις, 1995. Οικονομίδης, όπ. αναφ. στο Γαβριλάκη, 2011).

Ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα των μουσειοσκευών είναι ότι επιτρέπουν στο παιδί να έλθει σε επαφή με τα μουσειακά αντικείμενα αξιοποιώντας εκτός της όρασης και της ακοής, όπως συνήθως γίνεται σε ένα μουσειακό χώρο, και άλλες αισθήσεις, όπως η αφή. Επίσης, επιτρέπουν στο μαθητή και τον εκπαιδευτικό

⁶ Λέκκα & Αλεξίου, 2002

⁷ Χατζηασλάνη, 2002

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

να ασχοληθούν με το μουσειακό αντικείμενο ακόμη και όταν βρίσκονται μακριά από τους μουσειακούς χώρους είτε για να προετοιμαστούν για μία επίσκεψη είτε για να εμβαθύνουν στο περιεχόμενο της εκπαιδευτικής δραστηριότητας.⁸ Με την επίσκεψη του μουσείου στο χώρο του σχολείου η μάθηση γίνεται ένα γοητευτικό παιχνίδι μέσα από την αλληλεπίδραση των παιδιών με το εκπαιδευτικό υλικό που περιέχουν οι μουσειοσκευές.

Οι μουσειοσκευές, δηλαδή, είναι βαλίτσες που ταξιδεύουν από σχολείο σε σχολείο και σχεδιάστηκαν με σκοπό να φέρουν τον κόσμο του μουσείου πιο κοντά στα παιδιά και στους εκπαιδευτικούς, απευθυνόμενες κυρίως στα σχολεία της επαρχίας και σπανιότερα του εξωτερικού. Για τον λόγο αυτό, θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως σιωπηλοί πρέσβεις εκπαίδευσης και πολιτισμού.⁹

1.5. Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας, συνάγεται το συμπέρασμα ότι το σύγχρονο μουσείο, πέρα από τους βασικούς του ρόλους, εστιάζει πλέον και στην ενεργητική συμμετοχή των υποκειμένων και επιδιώκει την προσέγγιση της γνώσης με ψυχαγωγικούς τρόπους. Κινούμενη προς αυτή την κατεύθυνση, η μουσειακή εκπαίδευση ωθεί τους επισκέπτες και ιδιαίτερα, τα παιδιά να εμπλακούν σε δραστηριότητες που απαιτούν τη συμμετοχή και των πέντε αισθήσεών τους, καθιστώντας, έτσι, την μάθηση μια βιωματική εμπειρία. Οι δραστηριότητες αυτές έχουν είτε την μορφή εκπαιδευτικών προγραμμάτων που διεξάγονται στον μουσειακό χώρο είτε την μορφή δανειστικού υλικού, όπως είναι οι εκπαιδευτικοί φάκελοι και οι μουσειοσκευές.

⁸ Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου, <http://www.lesvosmuseum.gr>

⁹ Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, <http://www.cycladic.gr>

Κεφάλαιο 2: Μουσειοσκευές – Η Έρευνα

Η έρευνα που ακολουθεί σχετικά με τις μουσειοσκευές που έχουν σχεδιαστεί και διακινούνται από τα ελληνικά μουσεία πραγματοποιήθηκε με βάση τη βιβλιογραφική και διαδικτυακή αναζήτηση, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις υπήρξε τηλεφωνική, αλλά και δια ζώσης επικοινωνία με τους υπεύθυνους του τμήματος εκπαιδευτικών προγραμμάτων των διάφορων μουσείων. Έγινε προσπάθεια ομαδοποίησης των μουσείων ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκουν, σύμφωνα με την ονομασία τους και το περιεχόμενο των συλλογών τους. Παρουσιάζονται στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των μουσειοσκευών που διαθέτει το κάθε μουσείο ή φορέας, τον τίτλο τους, τον στόχο τους, την ηλικιακή ομάδα στην οποία απευθύνονται, καθώς και το περιεχόμενό τους.

2.1. Οι μουσειοσκευές στην Ελλάδα - Οι πρωτοπόροι φορείς

2.1.1. Το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης

Το μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης ξεκίνησε να σχεδιάζει και να δανείζει μουσειοσκευές σε σχολεία το 1987. Αφορμή για τον σχεδιασμό των μουσειοσκευών στάθηκε η άποψη ότι «όταν το σχολείο δεν πηγαίνει στο μουσείο, τότε το μουσείο πηγαίνει στο σχολείο» (Χορταρέα, 2002, σ. 187) και στόχος τους ήταν να έρθουν «σε επαφή» με το μουσείο τα σχολεία που βρίσκονταν σε απομακρυσμένες περιοχές και ήταν δύσκολο λόγω της απόστασης να το επισκεφθούν.¹⁰

Το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, λοιπόν, έχει σχεδιάσει τέσσερις (4) μουσειοσκευές με τις παρακάτω θεματικές ενότητες: «Κυκλαδικός Πολιτισμός», «Αρχαία Ελληνική Κεραμική», «Το ένδυμα στην αρχαία Ελλάδα» και «Παίζοντας

¹⁰ Δια ζώσης επικοινωνία με την υπεύθυνη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, κα Μαρίνα Πλατή

στην αρχαία Ελλάδα». Όλες οι μουσειοσκευές περιέχουν αντίγραφα αντικειμένων, εκπαιδευτικό υλικό και εικαστικά παιχνίδια.

Πιο συγκεκριμένα, η μουσειοσκευή «Κυκλαδικός Πολιτισμός», που απευθύνεται, κυρίως, σε μαθητές Νηπιαγωγείου και Δημοτικού, περιέχει έντυπο υλικό για τον εκπαιδευτικό, διαφάνειες, βιβλία, εκπαιδευτικά παιχνίδια και ακριβή αντίγραφα ειδωλίων, σκευών και εργαλείων. Με αυτό τον τρόπο, δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά να γνωρίσουν τον πολιτισμό που αναπτύχθηκε στις Κυκλάδες την 3^η π.Χ. χιλιετία.

Η μουσειοσκευή με τίτλο «Αρχαία Κεραμική» περιλαμβάνει αντίγραφα αγγείων του μελανόμορφου και ερυθρόμορφου ρυθμού, έντυπο υλικό, διαφάνειες και εκπαιδευτικά παιχνίδια. Έτσι, οι μαθητές μαθαίνουν την τεχνική κατασκευής των αγγείων, τις μεθόδους διακόσμησής τους, αλλά και τα σχήματα και τις ονομασίες τους. Η συγκεκριμένη μουσειοσκευή απευθύνεται, κυρίως, σε μαθητές των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού σχολείου, του Γυμνασίου και του Λυκείου.

Όσον αφορά στη μουσειοσκευή «Το ένδυμα στην αρχαία Ελλάδα», αυτή δίνει πληροφορίες στον μαθητή για τα είδη ένδυσης που υπήρχαν στην αρχαία Ελλάδα. Περιέχει έντυπα για τον εκπαιδευτικό, διαφάνειες, χειροτεχνίες, καθώς και ενδύματα, όπως χιτώνες, πέπλο, ιμάτια, γλαμύδα και εξωμίδα και απευθύνεται, κυρίως, σε μαθητές των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού σχολείου, του Γυμνασίου και του Λυκείου.

Τέλος, η μουσειοσκευή «Παίζοντας στην αρχαία Ελλάδα» έχει ως θέμα, όπως δηλώνει και ο τίτλος της, το παιχνίδι και απευθύνεται, κυρίως, σε μαθητές Νηπιαγωγείου και Δημοτικού. Στόχος της εν λόγω μουσειοσκευής είναι να γνωρίσουν τα παιδιά τις ρίζες, την προέλευση των παιχνιδιών, αλλά κυρίως να τα παίζουν. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της χρήσης των αντιγράφων αρχαίων παιχνιδιών,

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

όπως η σβούρα, το γιο-γιο και η πλαγγόνα, που υπάρχουν μέσα στη μουσειοσκευή, τα οποία συνοδεύονται από εικόνες και ένα βιβλίο.¹¹

2.1.2. Το Μουσείο Μπενάκη

Το Μουσείο Μπενάκη έχει δημιουργήσει δέκα (10) μουσειοσκευές με τους εξής τίτλους: «Χαρακτική», «Η γλώσσα της μοντέρνας ζωγραφικής», «Ελληνικοί παραδοσιακοί κεφαλόδεσμοι», «Το κασελάκι του αγιογράφου», «Ένα ταξίδι στη Μνήμη – Ένα ταξίδι στη Μορφή», «Ελληνικά λαϊκά παιχνίδια», «Γλώσσα και γραφή», «Φωτογραφίζοντας την Παλιά Αθήνα, 1833-1933», «Η ζωή στην παλιά Αθήνα» και «Βούλα Παπαϊωάννου – Εικόνες απόγνωσης και ελπίδας. Ελλάδα 1940 – 1960».

Πιο αναλυτικά, η μουσειοσκευή με τίτλο «Χαρακτική» ασχολείται με την τέχνη της χαρακτικής και των διαφορετικών μεθόδων επεξεργασίας στο ξύλο, στην πέτρα και στον χαλκό. Το περιεχόμενό της αποτελείται από εργαλεία και υλικά της ξυλογραφίας, της λιθογραφίας και της χαλκογραφίας, όπως μήτρες, βελόνες, βερνίκια, μελάνια εκτύπωσης, πρωτότυπα χαρακτικά, μικρό βιβλίο, 52 διαφάνειες, αναπαραγωγές έργων γνωστών καλλιτεχνών και προτάσεις δημιουργίας στο σχολείο. Απευθύνεται σε μαθητές των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού και σε μαθητές του Γυμνασίου και του Λυκείου.¹²

Όσον αφορά στη μουσειοσκευή «Η γλώσσα της μοντέρνας ζωγραφικής», αυτή έχει ως στόχο να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με τα υλικά της μοντέρνας ζωγραφικής, να γνωρίσουν τα μορφολογικά της στοιχεία, να είναι ικανά να «διαβάσουν» ένα ζωγραφικό έργο, αλλά και να δημιουργήσουν τα ίδια. Γι' αυτό, στο

¹¹ Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης.

<http://www.cycladic.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=86&clang=0>

¹² Μουσείο Μπενάκη, <http://www.benaki.gr/index.asp?lang=gr&id=303010301&sid=79>

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

εσωτερικό της συγκεκριμένης μουσειοσκευής υπάρχουν διαφορετικά είδη χαρτιών και μουσαμά, χρώματα υγρά και ξερά, πινέλα, φωτογραφίες από εργαστήρια καλλιτεχνών, δείγματα γραφής των υλικών της ζωγραφικής, διαφάνειες σχετικά με το σημείο, τη γραμμή, το σχήμα και τον όγκο, το χρώμα και άλλα. Η εν λόγω μουσειοσκευή δημιουργήθηκε με τη συνεργασία της εικαστικού Νίκας Νικολοπούλου και απευθύνεται σε μαθητές των Ε' και Στ' τάξεων του Δημοτικού σχολείου, καθώς και σε μαθητές του Γυμνασίου και του Λυκείου (Μουσείο Μπενάκη, 2001).

Μέσω της χρήσης της μουσειοσκευής «Ελληνικοί παραδοσιακοί κεφαλόδεσμοι», οι μαθητές θα έρθουν σε επαφή με ορισμένα από τα γυναικεία και αντρικά κεφαλοκαλύμματα που φοριούνταν σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας και συνόδευαν απαραίτητα τις ελληνικές παραδοσιακές φορεσιές. Η μουσειοσκευή απευθύνεται σε παιδιά Δημοτικού και περιλαμβάνει εποπτικό υλικό με φωτογραφίες ανδρικών και γυναικείων κεφαλόδεσμων από όλη την Ελλάδα, άλμπουμ φωτογραφιών με δείγματα κεφαλόδεσμων, αλλά και ειδικό έντυπο με προτάσεις για κατασκευή κεφαλόδεσμων από τα παιδιά. Επιπλέον, έχουν κατασκευαστεί δείγματα κεφαλόδεσμων που τα παιδιά μπορούν να αγγίζουν και να φορέσουν κάνοντας, με την καθοδήγηση του δασκάλου, δραματοποίηση.¹³

«Το κασελάκι του αγιογράφου» πραγματεύεται τον κόσμο των ζωγράφων των εικόνων κατά τη μεταβυζαντινή περίοδο και απευθύνεται σε μαθητές των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου. Μέσω του περιεχομένου της δίνει πληροφορίες για την οργάνωση των εργαστηρίων, τα σύνεργα και τα υλικά που χρησιμοποιούσαν οι αγιογράφοι, τα στάδια κατασκευής μιας φορητής εικόνας, από τη δημιουργία του ανθίβολου και την προετοιμασία του ξύλου μέχρι την οριστική

¹³ Μουσείο Μπενάκη, <http://www.benaki.gr/index.asp?lang=gr&id=303010301&sid=119>

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

διαμόρφωσή της και άλλα. Περιλαμβάνει εργαλεία και υλικά αγιογραφίας, βερνίκια, διαφάνειες.¹⁴

Η μουσειοσκευή «Ένα ταξίδι στη Μνήμη – Ένα ταξίδι στη Μορφή» αφορά σε ένα φανταστικό ταξίδι στη Μνήμη και δίνει την ευκαιρία σε παιδιά ηλικίας 11 έως 17 ετών να γνωρίσουν τον καλλιτέχνη Χρόνη Μπότσογλου. Η έκθεση «Χρόνης Μπότσογλου. Μια προσωπική Νέκυια» που έλαβε χώρα στις 18 Δεκεμβρίου 2002 – 19 Ιανουαρίου 2003 στάθηκε η αφορμή για τη δημιουργία της συγκεκριμένης μουσειοσκευής, που παράχθηκε σε συνεργασία με την εικαστικό Χάρη Παπαγιαννοπούλου. Η μουσειοσκευή περιλαμβάνει τετράδια με προτάσεις επεξεργασίας του υλικού και θεωρητικά κείμενα, μία μακέτα του έργου «Νέκυια», δοκίμια, καθώς και CD με μουσικές επιλογές (Μουσείο Μπενάκη, 2003).

Αφιερωμένη στα παιχνίδια των παιδικών χρόνων των προπαππούδων και προγιαγιάδων μας είναι η μουσειοσκευή «Ελληνικά λαϊκά παιχνίδια». Μέσα από το περιεχόμενό της που αποτελείται από παιχνίδια φτιαγμένα με απλά υλικά, τα παιδιά μαθαίνουν για τα υλικά τους, τον τρόπο κατασκευής και τους συμβολισμούς τους. Απευθύνεται σε μαθητές του Νηπιαγωγείου και του Δημοτικού.¹⁵

Την ιστορία της γραφής από την προϊστορική περίοδο μέχρι τη σύγχρονη εποχή πραγματεύεται η μουσειοσκευή «Γλώσσα και γραφή» και περιέχει τόσο υλικά και εργαλεία γραφής όσο και δείγματα γραφής διαφόρων πολιτισμών, όπως ο Μινωικός, ο Μυκηναϊκός, ο Αιγυπτιακός και ο Αρχαίος Ελληνικός. Η συγκεκριμένη μουσειοσκευή απευθύνεται σε μαθητές των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού σχολείου, του Γυμνασίου και του Λυκείου.¹⁶

¹⁴ Μουσείο Μπενάκη, <http://www.benaki.gr/index.asp?lang=gr&id=303010301&sid=120>

¹⁵ Μουσείο Μπενάκη, <http://www.benaki.gr/index.asp?lang=gr&id=303010301&sid=145>

¹⁶ Μουσείο Μπενάκη, <http://www.benaki.gr/index.asp?lang=gr&id=303010301&sid=146>

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Η μουσειοσκευή «Φωτογραφίζοντας την Παλιά Αθήνα, 1833 - 1933» περιλαμβάνει φωτογραφίες και διαφάνειες που ζωντανεύουν την Αθήνα της εποχής του Μεσοπολέμου και παρουσιάζουν την ανάπτυξη της πόλης από το 1833 έως το 1933. Και αυτή η μουσειοσκευή, όπως και η προηγούμενη, έχει σχεδιαστεί για παιδιά ηλικίας 11 έως 17 ετών.¹⁷

Η μουσειοσκευή «Η ζωή στην Παλιά Αθήνα» περιέχει φωτογραφίες, διαφάνειες, παιχνίδια και αντιπροσωπευτικά αντικείμενα των κατοίκων της Παλιάς Αθήνας και απευθύνεται σε μαθητές Δημοτικού. Μέσω του πραγματικού σκηνικού που περιέχεται, δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να ανεβάσουν τη δική τους παράσταση ζωντανεύοντας την πόλη της παλιάς εποχής.¹⁸

Σχετικά με τη μουσειοσκευή με τίτλο «Βούλα Παπαϊωάννου – Εικόνες απόγνωσης και ελπίδας. Ελλάδα 1940 – 1960», αυτή δημιουργήθηκε σε συνεργασία με το Τμήμα των Φωτογραφικών Αρχείων του Μουσείου Μπενάκη. Αποτελεί μία κινητή φωτογραφική έκθεση που συνοδεύεται από τις συγκλονιστικές μαρτυρίες μιας πολύ σημαντικής Ελληνίδας φωτογράφου και θα μπορούσε να πλαισιώσει τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου (Μουσείο Μπενάκη, 2002). Η εν λόγω μουσειοσκευή απευθύνεται, επίσης, σε μαθητές των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού, καθώς και σε μαθητές όλων των τάξεων του Γυμνασίου και του Λυκείου.¹⁹

2.1.3. Η Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης (ΥΣΜΑ)

Το Μουσείο Ακρόπολης διαθέτει οκτώ (8) συνολικά μουσειοσκευές με τους εξής τίτλους: «Πάμε στην Ακρόπολη», «Ένας αρχαίος Ναός», «Λιθοξοϊκή»,

¹⁷ Μουσείο Μπενάκη, <http://www.benaki.gr/index.asp?lang=gr&id=303010301&sid=147>

¹⁸ Μουσείο Μπενάκη, <http://www.benaki.gr/index.asp?lang=gr&id=303010301&sid=148>

¹⁹ Μουσείο Μπενάκη, διά ζώσης επικοινωνία με την υπεύθυνη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, κα Μαρία Καρβουνάκη.

«Ακρόπολη και αναστήλωση», «Η Ζωφόρος του Παρθενώνα», «Το Δωδεκάθεο», «Αρχαία ελληνική ενδυμασία» και «Αρχαία ελληνικά μουσικά όργανα». Όλες αυτές οι μουσειοσκευές έχουν σχεδιαστεί από την Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης και απευθύνονται κυρίως σε μαθητές Δ΄ τάξης Δημοτικού έως και Γ΄ Γυμνασίου, ενώ έχουν χρησιμοποιηθεί και για μικρότερες τάξεις.

Πιο αναλυτικά, η μουσειοσκευή «Πάμε στην Ακρόπολη» έχει ως στόχο της να ωθήσει τους μαθητές να αναπαραστήσουν με τη φαντασία τους τον ιερό βράχο, πάνω στον οποίο οι Αθηναίοι λάτρευαν την θεά Αθηνά. Περιέχει έντυπα για τον εκπαιδευτικό και τον μαθητή, αφίσες, ψηφιακό υλικό με διαφάνειες και ταινία, καθώς και ένα πρόπλασμα του Βράχου της Ακρόπολης και των κτηρίων του Ιερού.

Η μουσειοσκευή «Ένας Αρχαίος Ναός» στοχεύει στη μελέτη από τους μαθητές, της αρχιτεκτονικής των ναών και στη γνωριμία τους με τους ρυθμούς αρχιτεκτονικής, τον δωρικό, τον κορινθιακό και τον ιωνικό. Περιλαμβάνει ένα πρόπλασμα του ναού του Παρθενώνα, τρεις κίονες (έναν για κάθε ρυθμό) και 16 σφραγίδες για να παίζουν τα παιδιά. Επίσης, ένα βιβλίο σχετικά με τους αρχαίους ναούς, καρτέλες με φωτογραφίες των πιο γνωστών ναών, ταινία και ψηφιακά παιχνίδια.

Όσον αφορά στη μουσειοσκευή «Λιθοξοϊκή», αυτή έχει ως αφορμή τα εργαλεία λάξευσης του μαρμάρου και στόχο να δοκιμάσουν οι μαθητές να λαξεύσουν λίθους και μάρμαρα. Περιέχει ένα κομμάτι μαρμάρου, ομοιώματα αρχαίων εργαλείων, κείμενα για τον εκπαιδευτικό, ταινίες, φωτογραφίες αρχαίων λατομείων και αφίσα με τους διάφορους τύπους μαρμάρων της Ελλάδας.

Η μουσειοσκευή «Ακρόπολη και αναστήλωση» αφορά στην αναστήλωση της Ακρόπολης και τις εργασίες που λαμβάνουν χώρα στο ναό και στον περιβάλλοντα

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

χώρο. Περιλαμβάνει δέκα εκπαιδευτικά έντυπα σχετικά με τα προβλήματα και τα αίτια της επέμβασης και την ταινία «Τα έργα στην Αθηναϊκή Ακρόπολη».

Η μουσειοσκευή «Η Ζωφόρος του Παρθενώνα» περιέχει ένα μικρό αντίγραφο του Ναού, μήτρες της δυτικής ζωφόρου και της κεφαλής της θεάς Ίριδας, φωτογραφίες από επιλεγμένους λίθους, εκπαιδευτικά έντυπα και βιβλίο.

Η μουσειοσκευή «Το Δωδεκάθεο» έχει ως αφορμή την απεικόνιση των θεών του Ολύμπου στη Ζωφόρο του Παρθενώνα. Περιλαμβάνει ένα βιβλίο, καρτέλες, και έντυπο παιχνίδι.

Η μουσειοσκευή «Αρχαία ελληνική ενδυμασία», όπως φαίνεται και από τον τίτλο της, αναφέρεται στο θέμα της ενδυμασίας στην αρχαιότητα. Περιλαμβάνει αντίγραφα των βασικών τύπων της αρχαίας ενδυμασίας, με τα αντίστοιχα διακοσμητικά είδη (όπως ζώνες και πόρπες) και ένα φυλλάδιο.

Τέλος, η μουσειοσκευή «Τα αρχαία ελληνικά μουσικά όργανα» αναδεικνύει την σημασία που είχε η μουσική στην καθημερινή ζωή των αρχαίων Ελλήνων. Περιέχει αντίγραφα αρχαίων οργάνων, διαφάνειες, βιβλία, σχέδια και μια μαγνητοταινία.²⁰

2.1.4. Το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης

Οι μουσειοσκευές που έχουν παραχθεί από το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης είναι εννέα (9) στον αριθμό και στοχεύουν στην επαφή των μαθητών από σχολεία της Αθήνας και της επαρχίας, αλλά και ειδικά σχολεία, με τον σύγχρονο ελληνικό πολιτισμό. Στη συνέχεια, παρατίθενται οι τίτλοι των μουσειοσκευών αυτών και περιγράφεται το περιεχόμενο της καθεμιάς. Να σημειωθεί ότι οι παρακάτω

²⁰ Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης, <http://www.ysma.gr/εκπαίδευση-μουσειοσκευές> & διά ζώσης επικοινωνία με την υπεύθυνη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Μουσείου Ακρόπολης, κα Αγγελική Λεοντή

μουσειοσκευές έχουν σχεδιαστεί για μαθητές Δημοτικού, αλλά και Γυμνασίου, ενώ τρεις από αυτές απευθύνονται ειδικά σε μαθητές της Α΄ ή και Β΄ Δημοτικού.

Η μουσειοσκευή «Του μουσείου τα μιλήματα» έχει ως στόχο την γνωριμία των μαθητών με όλους τους τομείς της ελληνικής λαϊκής τέχνης. Περιλαμβάνει σχετικό οπτικοακουστικό υλικό, ενημερωτικά έντυπα, εκπαιδευτικά φυλλάδια, αντίγραφα εκθεμάτων και προτάσεις για δημιουργική επεξεργασία στην τάξη.

Η μουσειοσκευή «Καλησπέρα σας πέρα για πέρα! Η παράσταση αρχίζει...» έχει ως στόχο την επαφή των μαθητών με τον κόσμο του Καραγκιόζη. Περιέχει τη φιγούρα του Καραγκιόζη, διαφάνειες, κασέτα με τραγούδια και αποσπάσματα έργων του θεάτρου σκιών, έντυπα για τον εκπαιδευτικό και τον μαθητή και σχέδια και φιγούρες των ηρώων.

«Ένα εργαλείο που το λέγαν αργαλείο» είναι ο τίτλος της μουσειοσκευής που καλεί τους μαθητές να γνωρίσουν την τέχνη της υφαντικής, τα εργαλεία που χρησιμοποιούνταν, τα στάδια επεξεργασίας των υφαντών, τον τρόπο χρήσης τους και τον ρόλο που κατείχε τόσο η υφαντική τέχνη όσο και η υφάντρα στην παραδοσιακή ελληνική κοινωνία. Η συγκεκριμένη μουσειοσκευή περιέχει φωτογραφικό υλικό, έντυπα για τον εκπαιδευτικό και τον μαθητή, εργαλεία της υφαντικής τέχνης και υφαντό και απευθύνεται σε μαθητές της Α΄ και Β΄ Δημοτικού.

Η μουσειοσκευή «Το κέντημα είναι γλέντημα» αποσκοπεί στη επαφή των μαθητών με τα έργα της λαϊκής κεντητικής. Στο εσωτερικό της θα βρει κανείς έντυπα, διαφάνειες, παζλ, κέντημα και προτάσεις για την επεξεργασία του θέματος.

«Ο κρυολόγος και η κυρά – φουφού» είναι ο τίτλος της μουσειοσκευής που έχει ως στόχο να φέρει τα παιδιά σε επαφή με την νεοελληνική κεραμική, τα πήλινα είδη και τη χρήση τους. Περιέχει κεραμικά, κομμάτια ψημένου και άψητου πηλού,

εκπαιδευτικά φυλλάδια, επιτραπέζιο παιχνίδι και προτάσεις επεξεργασίας του θέματος.

Η μουσειοσκευή «Σφουγγάρια. Το χρυσάφι του βυθού» πραγματεύεται το θέμα της χρήσης του φυσικού σφουγγαριού, του τρόπου αλιείας του από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας, τη μορφή του, τα στάδια επεξεργασίας του, αλλά και τον εξοπλισμό και τη ζωή των δυτών. Απευθύνεται σε μαθητές της Α΄ και Β΄ Δημοτικού και περιέχει έντυπα για τον εκπαιδευτικό και τον μαθητή, φωτογραφίες, δείγμα φυσικού σφουγγαριού και προτάσεις για την επεξεργασία του θέματος.

Η μουσειοσκευή «Κάθε αγώνισμα και μία γιορτή» στοχεύει στη γνωριμία των μαθητών με λαϊκά αγωνίσματα που λάμβαναν χώρα στην Ελλάδα στο πλαίσιο διάφορων εκδηλώσεων. Περιλαμβάνει πληροφοριακό έντυπο, διαφάνειες και επιτραπέζιο παιχνίδι.

«Το κασελάκι του Θεόφιλου» έχει ως στόχο την επαφή των μαθητών με το έργο και τη ζωή του ζωγράφου Θεόφιλου Χατζημιχαήλ. Η μουσειοσκευή αυτή περιλαμβάνει υλικά ζωγραφικής, έντυπα, οπτικοακουστικό υλικό, παζλ και επιτραπέζιο παιχνίδι.

Τέλος, η μουσειοσκευή «Οι μουσικές της Ελλάδας μέσα από το Θέατρο σκιών» εστιάζει στη μεγάλη σημασία που έχει η μουσική στο θέατρο σκιών και απευθύνεται αποκλειστικά σε μαθητές της Α΄ Δημοτικού. Περιλαμβάνει έντυπο για τον εκπαιδευτικό, κείμενα για την ελληνική λαϊκή μουσική και CD. Η συγκεκριμένη μουσειοσκευή σχεδιάστηκε από την Διεύθυνση Αυλής Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Πολιτιστικού Αποθέματος με υπεύθυνη την κυρία Κατερίνα Τζαμουράνη. Διακινείται, επίσης, από το Αρχαιολογικό Μουσείο Μεσσηνίας και την ΛΗ΄ Εφορεία

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, καθώς και από το Πελοποννησιακό
Λαογραφικό Ίδρυμα «Β. Παπαντωνίου». ²¹

2.1.5. Το Μουσείο Μηλεών Δήμου Ν. Πηλίου

Το συγκεκριμένο μουσείο περιλαμβάνει στο εκπαιδευτικό του υλικό πέντε (5)
μουσειοσκευές με τίτλους «Η ελιά και το λάδι», «Το επάγγελμα του πεταλωτή»,
«Προστασία του περιβάλλοντος», «Το σαμάρι» και «Από το στάρι στο ψωμί».

Η μουσειοσκευή «Η ελιά και το λάδι» πραγματεύεται τα στάδια καλλιέργειας
της ελιάς και την παραγωγή του λαδιού και απευθύνεται σε μαθητές Γ΄ έως Στ΄
Δημοτικού.

Η μουσειοσκευή «Το επάγγελμα του πεταλωτή» σχετίζεται με το επάγγελμα
του πεταλωτή, όπως γίνεται αντιληπτό και από τον τίτλο της, και πραγματεύεται τη
διαδικασία κατασκευής των πετάλων και τον τρόπο προσαρμογής τους στο ζώο.
Απευθύνεται σε μαθητές Γ΄ έως Στ΄ Δημοτικού.

Η μουσειοσκευή «Προστασία του περιβάλλοντος» δημιουργήθηκε με αφορμή
μια περιοδική έκθεση που φιλοξένησε το Μουσείο Μηλεών το 1990 και στοχεύει
στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των παιδιών σε θέματα που αφορούν
περιβαλλοντικά προβλήματα και τρόπους προστασίας του πλανήτη μας. Και αυτή η
μουσειοσκευή απευθύνεται σε μαθητές Γ΄ έως Στ΄ Δημοτικού και περιέχει διαφάνειες
και φωτογραφίες, ενώ διατίθεται και σε ηλεκτρονική μορφή.

Όσον αφορά στη μουσειοσκευή «Το σαμάρι», αυτή πραγματεύεται τον τρόπο
κατασκευής του σαμαριού και περιγράφει όλα τα στάδια μέχρι το τελικό αποτέλεσμα.
Απευθύνεται σε μαθητές Γ΄ έως Στ΄ Δημοτικού.

²¹ Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, <http://www.melt.gr/gr/ekpaideysi/forito-ekpaideytiko-yliko> &
δια ζώσης επικοινωνία με την υπεύθυνη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του μουσείου, κα Βάσω
Πολυζώη, και την υπεύθυνη για τις μουσειοσκευές, κα Ιωάννα Βλάχου.

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Τέλος, η μουσειοσκευή «Από το στάρι στο ψωμί» αναφέρεται στα στάδια καλλιέργειας και επεξεργασίας του σιταριού με σκοπό την προετοιμασία του ψωμιού και απευθύνεται σε μαθητές Γ΄ έως Στ΄ Δημοτικού. Με κατάλληλες προσαρμογές, η μουσειοσκευή αυτή, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως εκπαιδευτικό υλικό για μικρότερα ή μεγαλύτερα παιδιά.

Στο εσωτερικό των παραπάνω μουσειοσκευών θα βρει κανείς ενημερωτικό έντυπο για τον εκπαιδευτικό, εκπαιδευτικό φυλλάδιο για τους μαθητές, φωτογραφίες, διαφάνειες, CD, αντικείμενα σχετικά με το αντίστοιχο θέμα που πραγματεύεται η μουσειοσκευή, προτεινόμενους τρόπους χρήσης του εκπαιδευτικού υλικού, καθώς και έντυπο αξιολόγησης.²²

2.2. Μουσεία Φυσικής Ιστορίας

2.2.1. Το Μουσείο Γουλανδρή – Φυσικής Ιστορίας

Το Μουσείο Γουλανδρή διαθέτει πέντε (5) μουσειοσκευές, οι οποίες δημιουργήθηκαν με πρωτοβουλία των Φίλων του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας και την έγκριση του Υπουργείου Παιδείας. Οι μουσειοσκευές αυτές έχουν τους εξής τίτλους: «Τα Ηφαίστεια της Ελλάδας», «Τα Ελληνικά Δάση», «Το Έδαφος στηρίζει τη Ζωή», «Μετανάστευση των Οργανισμών» και «Το Αλάτι της Ζωής μας».

Η πρώτη μουσειοσκευή δημιουργήθηκε το 1992 και έχει ως στόχο την γνωριμία των μαθητών με το γεωλογικό φαινόμενο των ηφαιστειών. Αφορμή για την δημιουργία της ήταν η τοποθεσία της χώρας μας πάνω σε ζώνη έντονης ηφαιστειότητας. Περιλαμβάνει έντυπα με δραστηριότητες και αφηγήσεις, πείραμα, παιχνίδι και φύλλα εργασίας για το Δημοτικό και το Γυμνάσιο, διαφάνειες,

²⁰ Μουσείο Μηλεών Δήμου Ν. Πηλίου, http://www.miliesmuseum.gr/default.asp?V_DOC_ID=2046 & Σταμάτη, 2002

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

ηφαιστειακά πετρώματα, βιντεοταινία και δώρα για τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές.

Η δεύτερη μουσειοσκευή με τίτλο «Τα Ελληνικά Δάση» δημιουργήθηκε το 1994 και στοχεύει στην γνωριμία των παιδιών με την σημασία της ύπαρξης των δασών και την ευαισθητοποίησή τους σε θέματα προστασίας τους. Περιέχει τεύχη με αφηγήσεις σχετικές με το θέμα, διαφάνειες, CD, βιντεοταινία, φύλλα εργασίας για τα παιδιά, βιβλίο, πανό, κουτιά με καρπούς από δέντρα και δώρα για τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές.

Η μουσειοσκευή με τίτλο «Το Έδαφος στηρίζει τη Ζωή» παράχθηκε το 2003 και στόχος της είναι να βοηθήσει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν ότι η ποιότητα της ζωής μας εξαρτάται από την ποιότητα του εδάφους και ότι κάθε νεκρός οργανισμός στηρίζει τη δημιουργία μιας νέας ζωής. Η συγκεκριμένη μουσειοσκευή περιέχει ντοσιέ με διαφάνειες, CD, τεύχος με αφήγηση, έντυπο για τον εκπαιδευτικό, φύλλα εργασίας για τους μαθητές του Δημοτικού και του Γυμνασίου, δείγματα διαφορετικού τύπου εδαφών, πανό σχετικά με τη θεματική της μουσειοσκευής.

Η τέταρτη μουσειοσκευή με τίτλο «Η Μετανάστευση των Οργανισμών» δημιουργήθηκε το 2008 και καλεί τους μαθητές να έρθουν σε επαφή με το φαινόμενο της μετανάστευσης των ζωντανών οργανισμών. Η εν λόγω μουσειοσκευή περιλαμβάνει έντυπα για τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές, CD, τεύχη με αφήγηση και πληροφορίες για τη μετανάστευση, εικόνες, παγκόσμιους χάρτες, κουτί με δακτυλίους πουλιών και σήματα μαρκαρίσματος και πληροφοριακά έντυπα για την δακτυλίωση των πουλιών και το μαρκάρισμα των χελωνών.

Τέλος, η μουσειοσκευή «Το Αλάτι της Ζωής μας» δημιουργήθηκε το 2011 και πραγματεύεται το θέμα της συλλογής του αλατιού, τις μορφές και τα χρώματά του. Στο εσωτερικό της υπάρχει τεύχος με αφήγηση και δραστηριότητες, CD με εικόνες

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

που συνοδεύουν την αφήγηση, DVD με ταινία, πληροφοριακά έντυπα για το αλάτι, δείγματα αλατιού από όλο τον κόσμο, καθώς και έντυπα – δώρα για τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές.

Όλες οι παραπάνω μουσειοσκευές απευθύνονται σε μαθητές ηλικίας 10 ετών και άνω (από Ε΄ Δημοτικού) και η προτεινόμενη διάρκεια παρουσίασής τους είναι περίπου 2 διδακτικές ώρες.²³

2.2.2. Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου

Το εν λόγω μουσείο διαθέτει δύο (2) μουσειοσκευές με την πρώτη να απευθύνεται σε παιδιά Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και τη δεύτερη σε μαθητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η πρώτη, «Μουσειοσκευή ΓΕΩΡΑΜΑ: Ανακαλύπτω τα Φυτά του Απολιθωμένου Δάσους», στοχεύει στη γνωριμία των μαθητών με τις διαδικασίες ανασκαφής των απολιθωμάτων, τα φυτά του δάσους, αλλά και τα αντίστοιχα σύγχρονα φυτά. Το περιεχόμενό της συνοψίζεται σε αφίσες, έντυπα ενημερωτικά φυλλάδια, τετράδια εργασιών για τους μαθητές, κάρτες, αντίγραφα απολιθωμένων φυτών από το Απολιθωμένο Δάσος της Λέσβου, εργαλεία ανασκαφής και CD με εκπαιδευτικό περιεχόμενο.

Η δεύτερη, «Μουσειοσκευή ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ: Η Βαλίτσα του Ηφαιστείου», αποσκοπεί στη γνωριμία των παιδιών με την ηφαιστειακή δραστηριότητα και τα ηφαιστειακά πετρώματα που σχετίζονται με το Απολιθωμένο Δάσος της Λέσβου. Η βαλίτσα της μουσειοσκευής περιλαμβάνει βιβλία σχετικά με τα ηφαίστεια και τα πετρώματα, γεωλογικό χάρτη της Λέσβου, αφίσα, ενημερωτικά φυλλάδια και τετράδια εργασιών για τους μαθητές. Επίσης, περιέχει δείγματα ηφαιστειακών

²³ Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, <http://www.filoi-gnhm.gr/template/paketa.php?cmd=resetall>

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

πετρωμάτων, εργαλεία και υλικά για την αναπαράσταση της ηφαιστειακής έκρηξης
και εκπαιδευτικό CD εστιασμένο στις παραπάνω θεματικές.²⁴

2.2.3. Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Πανεπιστημίου Κρήτης

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Πανεπιστημίου Κρήτης έχει σχεδιάσει και διαθέτει στο εκπαιδευτικό του υλικό επτά (7) μουσειοσκευές με τους εξής τίτλους «Το μοναδικό δάσος του Ρούβα», «Τα οροπέδια του Ψηλορείτη», «Ο Κρητικός αγριόγατος», «Το υπόγειο ταξίδι του νερού», «Η Μουσειοβαλίτσα του Γυπαετού», «Σεισμοί και Ηφαίστεια για την Πρώιμη Σχολική Ηλικία» και «Σεισμοί και ηφαίστεια». Όπως γίνεται φανερό, οι τρεις πρώτες μουσειοσκευές επικεντρώνονται στο νησί της Κρήτης, ενώ οι υπόλοιπες τέσσερις είναι γενικότερου ενδιαφέροντος.

Πιο συγκεκριμένα, η μουσειοσκευή «Το μοναδικό δάσος του Ρούβα» σχεδιάστηκε το 2008 και αφορά στο ομώνυμο δάσος που βρίσκεται την περιοχή της Κρήτης. Απευθύνεται σε μαθητές Δημοτικού και περιλαμβάνει επιτραπέζιο παιχνίδι, έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό και κατασκευές.

Η μουσειοσκευή με τίτλο «Τα οροπέδια του Ψηλορείτη» αναφέρεται στα οροπέδια της Κρήτης και συγκεκριμένα σ' αυτά του Ψηλορείτη και έχει ως στόχο την ενημέρωση, την εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση των μαθητών σχετικά με τις ιδιαιτερότητες του περιβάλλοντος των ορεινών όγκων της Κρήτης. Την ομάδα στόχου του συγκεκριμένου υλικού αποτελούν οι μαθητές του Δημοτικού σχολείου. Η μουσειοσκευή αποτελείται από έντυπο υλικό με σχετικές πληροφορίες για τον εκπαιδευτικό, ντοσιέ με φύλλα δραστηριοτήτων για τους μαθητές, αφίσα, παζλ,

²⁴ Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου,
http://www.lesvosmuseum.gr/site/home/ws/primary+menu/education/ekpedeftiko_iliko/musioskeves.cs
p

παιχνίδι μνήμης με κάρτες, CD με θεωρητική παρουσίαση του θέματος και έντυπο αξιολόγησης της μουσειοσκευής.

Η τρίτη μουσειοσκευή, «Ο Κρητικός αγριόγατος», έχει ως στόχο τη γνωριμία του κοινού με τον αγριόγατο που ζει στα βουνά της Κρήτης και απευθύνεται σε μαθητές Δημοτικού. Αυτή, περιλαμβάνει αφίσα, έντυπο και ψηφιακό πληροφοριακό υλικό και διάφορα παιχνίδια, όπως λεκτικά παιχνίδια, παιχνίδι ρόλων και άλλα.

Η μουσειοσκευή «Το υπόγειο ταξίδι του νερού» σχεδιάστηκε με σκοπό την γνωριμία των μαθητών και την ευαισθητοποίησή τους σχετικά με τις ιδιαιτερότητες του περιβάλλοντος της μεσογειακής περιοχής και συγκεκριμένα με την υδρογεωλογική πορεία του νερού με έμφαση στην Ελλάδα και στην Κρήτη. Στο περιεχόμενό της υπάρχει έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό, δύο επιτραπέζια παιχνίδια, ντοσιέ με φύλλα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και πληροφοριακό πόστερ. Η εν λόγω μουσειοσκευή απευθύνεται στους μαθητές των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού και όλων των τάξεων του Γυμνασίου.

«Η Μουσειοβαλίτσα του Γυπαετού» αφορά στον γυπαετό και σε άλλα είδη αρπακτικών πτηνών και έχει σχεδιαστεί για μαθητές Δημοτικού. Στο εσωτερικό της περιέχεται έντυπο και ψηφιακό πληροφοριακό υλικό, αφίσες, φυλλάδια δραστηριοτήτων, επιτραπέζιο παιχνίδι, παζλ, αυτοκόλλητα και σελιδοδείκτες.

Η μουσειοσκευή που έχει τίτλο «Σεισμοί και Ηφαιστεια για την Πρώιμη Σχολική Ηλικία» πραγματεύεται το θέμα των σεισμών και έχει ως στόχο να βοηθήσει τα παιδιά να γνωρίσουν το φαινόμενο των σεισμών και των ηφαιστειών, να αντιμετωπίσουν και να διαχειριστούν τα συναισθήματά τους σχετικά με τους σεισμούς, καθώς και να μάθουν τρόπους αποτελεσματικής προστασίας από σεισμούς. Η συγκεκριμένη μουσειοσκευή απευθύνεται σε παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας και περιλαμβάνει οδηγίες για την αξιοποίηση του

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

προγράμματος, βιβλίο γνώσεων και φυλλάδιο σχετικό με το θέμα που πραγματεύεται, επιδαπέδιο παιχνίδι, παιχνίδι με κάρτες, μοντέλο της γης και του ηφαιστείου, σεισμική τράπεζα και CD σχετικό με την αντιμετώπιση των σεισμών.

Η μουσειοσκευή «Σεισμοί και ηφαίστεια» απευθύνεται σε σχολεία, σε κέντρα περιβαλλοντικής κατάρτισης και γενικά σε φορείς που επιτελούν περιβαλλοντική εκπαίδευση σε παιδιά ηλικίας έξι έως δεκατριών ετών. Στόχος της είναι η απόκτηση γνώσεων σχετικά με τα φυσικά φαινόμενα με έμφαση στους σεισμούς και τα ηφαίστεια και η γνωριμία με τις απαραίτητες δράσεις ετοιμότητας πριν, κατά τη διάρκεια, αλλά και μετά από έναν σεισμό ή μια έκρηξη ηφαιστείου. Στο εσωτερικό της μουσειοσκευής υπάρχει έντυπο και ψηφιακό υλικό για τους εκπαιδευτικούς και τα παιδιά και εκπαιδευτικές δραστηριότητες που περιλαμβάνουν υλικό σε διάφορες μορφές, όπως τρισδιάστατα μοντέλα της γης και ενός ηφαιστείου, καθώς και προσομοιωτή τσουνάμι.²⁵

2.2.4. Το Φυσικό Πάρκο Σητείας

Το Φυσικό Πάρκο Σητείας διαθέτει δύο (2) μουσειοσκευές με τίτλο «Οικοπεριβάλλον και Γεωποικιλότητα του Φυσικού Πάρκου Σητείας: Ζάκρος» και «Οικοπεριβάλλον και Γεωποικιλότητα του Φυσικού Πάρκου Σητείας: Καρύδι». Οι μουσειοσκευές αυτές απευθύνονται σε μαθητές των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου και των πρώτων τάξεων του Γυμνασίου.

Η πρώτη μουσειοσκευή στοχεύει στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των παιδιών σχετικά με τις ιδιαιτερότητες του Φυσικού Πάρκου Σητείας δίνοντας έμφαση στην περιοχή της Ζάκρου, όπου βρίσκεται και το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Επάνω

²⁵ Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Πανεπιστημίου Κρήτης <http://www.nhmc.uoc.gr/el/education> & τηλεφωνική και ηλεκτρονική επικοινωνία με την κα Ιάσμη Στάθη στις 10/3/2015

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Ζάκρου. Στο εσωτερικό της υπάρχουν βιβλία σχετικά με τη θεματική της, χάρτης, επιτραπέζια παιχνίδια, αφίσες, κάρτες, CD, καθώς και έντυπο αξιολόγησης.

Η δεύτερη μουσειοσκευή με τίτλο «Οικοπεριβάλλον και Γεωποικιλότητα του Φυσικού Πάρκου Σητείας: Καρύδι» δίνει έμφαση στην περιοχή του Καρυδίου, όπου βρίσκεται και το Κέντρο Σπηλαιολογικής Πληροφόρησης. Περιέχει βιβλία πληροφοριών και δραστηριοτήτων, επιτραπέζια παιχνίδια, αφίσες, χάρτη, κάρτες, CD και έντυπο αξιολόγησης.²⁶

2.2.5. Το Μουσείο Χέλμη Φυσικής Ιστορίας

Το μουσείο Χέλμη Φυσικής Ιστορίας που βρίσκεται στη Ζάκυνθο διαθέτει μία μουσειοσκευή με τίτλο «Ελάτε να μάθουμε για τη φύση της Ζακύνθου: ας μιλήσουμε για τα ζώα», η οποία απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 4 έως 16 χρόνων. Έχει ως στόχο της τη γνωριμία των μαθητών με τους βιότοπους της Ζακύνθου δίνοντας έμφαση στα ζώα. Η εν λόγω μουσειοσκευή περιέχει έντυπα για τον μαθητή, αφίσα, έντυπο για τον εκπαιδευτικό, CD με παρουσίαση του μουσείου, εκπαιδευτικό παιχνίδι σε στιλ φιδάκι και παζλ με τα ζώα του κόσμου.²⁷

2.3. Παιδοκεντρικά Μουσεία

2.3.1. Το Μουσείο Ελληνικής Παιδικής Τέχνης

Το Μουσείο Ελληνικής Παιδικής Τέχνης διαθέτει πέντε (5) μουσειοσκευές, οι οποίες συνιστούν το εκπαιδευτικό υλικό του Μουσείου, και έχουν τους εξής τίτλους: «Έχω δικαίωμα...», «Ανθρώπινη μορφή», «Ζωγραφίζω τη θάλασσα», «Ζωγραφίζω

²⁶ Φυσικό Πάρκο Σητείας, <http://www.sitia-geopark.gr/educational-material-programs.aspx>

²⁷ Τηλεφωνική επικοινωνία με τον κο Παναγιώτη Χέλμη, ιδιοκτήτη και ιδρυτή του Μουσείου Χέλμη Φυσικής Ιστορίας, στις 6/3/2015.

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

το δέντρο», «Ζωγραφίζω το ζώο». Όλες οι παραπάνω μουσειοσκευές απευθύνονται σε μαθητές Νηπιαγωγείου και Δημοτικού.

Στόχος των μουσειοσκευών του Μουσείου Ελληνικής Παιδικής Τέχνης είναι να κινητοποιήσουν τα παιδιά, τα οποία μέσα από ατομικές και συλλογικές βιωματικές διαδικασίες να παρατηρήσουν, να περιγράψουν, να ερευνήσουν και να επεξεργαστούν τα έργα τέχνης. Επιπλέον, να πειραματιστούν με διαφορετικά υλικά και τεχνικές, ώστε να χρησιμοποιήσουν τις εμπειρίες και τις ιδέες τους για την ανάπτυξη της προσωπικής τους έκφρασης και δημιουργίας.

Η πρώτη από τις μουσειοσκευές έχει ως στόχο την ενημέρωση των παιδιών για τα δικαιώματά τους. Επικεντρώνεται σε θέματα όπως η φτώχεια, ο πόλεμος, η εκμετάλλευση, η κακομεταχείριση, η έλλειψη εκπαίδευσης και άλλα.

Όσον αφορά στη μουσειοσκευή «Ανθρώπινη μορφή», αυτή έχει ως στόχο να προσδιορίσει τη σχέση του ανθρώπου με τον εαυτό του, με τους άλλους ανθρώπους, με το περιβάλλον, αλλά και την ίδια την τέχνη.

Οι μουσειοσκευές «Ζωγραφίζω τη θάλασσα» και «Ζωγραφίζω το δέντρο» έχουν ως στόχο το εικαστικό ενδιαφέρον, την επαφή των παιδιών με την άμεση σχέση της ανθρώπινης ύπαρξης με τη φύση και τις περιβαλλοντικές προεκτάσεις, ώστε να προσφέρει πολλαπλά ερεθίσματα και να διεγείρει τις αισθήσεις τους.

Στόχος της μουσειοσκευής «Ζωγραφίζω το ζώο» είναι να δεχτούν τα παιδιά ερεθίσματα για τα ζώα και να βιώσουν τις εικόνες τους από διαφορετικές οπτικές, δηλαδή εικόνες από τη φύση, από τη ματιά του καλλιτέχνη, μέσα από τη φαντασία άλλων παιδιών. Μέσω της επεξεργασίας της εν λόγω μουσειοσκευής, τα παιδιά ανακαλύπτουν εικαστικά στοιχεία και ταυτόχρονα εξοικειώνονται με τις έννοιες που αφορούν στα ζώα και στο περιβάλλον γενικότερα, με σκοπό να τις επεξεργαστούν και

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

να εμβαθύνουν σ' αυτές, ώστε να τις μετασχηματίσουν σε λέξεις, σε απόψεις, σε θέσεις και τελικά σε ζωγραφική, δημιουργώντας το δικό τους έργο.

Όλες οι μουσειοσκευές του Μουσείου Ελληνικής Παιδικής Τέχνης περιέχουν ενημερωτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό, εκπαιδευτικό έντυπο για τα παιδιά, φωτογραφίες και διαφάνειες, προτάσεις για την παρουσίαση και αξιοποίηση του υλικού, κατάλογο προτεινόμενων υλικών ζωγραφικής, αποσπάσματα από την ελληνική ποίηση και λογοτεχνία και μουσική.²⁸

2.3.2. Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο

Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο διαθέτει και διακινεί επτά (7) μουσειοσκευές που απευθύνονται σε παιδιά ηλικίας 4 έως 12 ετών και φέρουν τους εξής τίτλους «Μεγαλώνω με Γάλα, γαλακτοκομικά και άλλα», «Από τη θεά Δήμητρα... στα δημητριακά», «Τα Ιάματα του Ασκληπιού», «Ανακυκλωπράγματα», «Φυσαλίδες», «Τα δόντια μας» και «Ο Καραγκιόζης».

Μέσω της πρώτης μουσειοσκευής «Μεγαλώνω με Γάλα, γαλακτοκομικά και άλλα», τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να πραγματοποιήσουν μια διαθεματική γνωριμία με το γάλα: το ρόλο του στη διατροφή, τη διαδικασία παραγωγής του, τη σχέση της αγελάδας και του γάλακτος με την τέχνη, τα επαγγέλματα που συνδέονται με την παραγωγή του γάλακτος και των παραγώγων του. Η μουσειοσκευή περιέχει έντυπο για τα επαγγέλματα που συνδέονται με το γάλα, έντυπο σχετικό με τη διατροφή και πληροφοριακό υλικό σχετικά με την παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων.

Μέσω της μουσειοσκευής «Από τη θεά Δήμητρα... στα δημητριακά», τα παιδιά μπορούν να γνωρίσουν την πορεία των δημητριακών από το χωράφι ως το

²⁸ Μουσείο Ελληνικής Παιδικής Τέχνης,
http://www.childrensartmuseum.gr/view_subpage/37/moyseioskeyes & διαδικτυακή επικοινωνία με την κα Θεανώ Κοτταρίδου, ιστορικό τέχνης - μουσειολόγο

σπίτι και να πειραματιστούν με συνταγές μαγειρικής. Οι δραστηριότητες που προτείνονται είναι χωρισμένες σε τέσσερις θεματικές ενότητες με τους εξής τίτλους: α) Τα δημητριακά και τα παράγωγά τους, β) Η διατροφική αξία των δημητριακών, γ) Τα δημητριακά στον κύκλο του χρόνου και δ) Η γραμμή παραγωγής των δημητριακών. Στο περιεχόμενο της συγκεκριμένης μουσειοσκευής θα βρει κανείς φάκελο με υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό, σακουλάκια με σπόρους και φυτά δημητριακών, ζωγραφίες με τα φυτά των δημητριακών, εικόνες από τα παράγωγα των δημητριακών, συσκευασίες δημητριακών, παζλ με τα μέρη του καρπού, τετράδιο συνταγών, πετσέτες, τσουβαλάκια με διαφορετικά είδη αλευριού, υφάσματα, επιτραπέζιο παιχνίδι, αντίγραφα γεωργικών εργαλείων, σακούλι μεταμπίεσης, σκίτσα και ζωγραφίες από γεωργικές εργασίες και έθιμα. Επιπλέον, η μουσειοσκευή περιλαμβάνει εικόνες από γεωργικά μηχανήματα και από την παραγωγική διαδικασία, ένα ημερολόγιο, CD με συνεντεύξεις από γεωργούς και σακούλι με υλικά για την αναβίωση παραδοσιακών εθίμων.

Η μουσειοσκευή «Τα Ιάματα του Ασκληπιού» φέρνει σε επαφή τα παιδιά με το επάγγελμα του φαρμακοποιού και την εξέλιξη της συγκεκριμένης επιστήμης. Περιέχει βαλιτσάκι πρώτων βοηθειών, ιατρικά εργαλεία, σακουλάκια με θεραπευτικά βότανα και υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό.

Μέσω της μουσειοσκευής «Ανακύκλωπράγματα» τα παιδιά έρχονται σε επαφή με το θέμα της ανακύκλωσης και τη συμβολή της στην προστασία του περιβάλλοντος. Στο εσωτερικό της υπάρχουν επιτραπέζια παιχνίδια, εργαλεία, φωτογραφίες, βιβλία για την ανακύκλωση και υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό.

Η μουσειοσκευή «Φυσαλίδες» καλεί τους μαθητές να πειραματιστούν με το νερό και το σαπούνι και να έρθουν σε επαφή με την επιστήμη και την τέχνη. Περιέχει

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

υλικά για πειράματα, εικόνες, φάκελο με υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό και ερωτηματολόγιο αξιολόγησης.

Η μουσειοσκευή «Τα δόντια μας» βοηθά τους μαθητές να γνωρίσουν τη θέση και τη χρησιμότητα των δοντιών και να μάθουν τρόπους για την σωστή προστασία τους. Περιλαμβάνει ομοίωμα οδοντοστοιχίας, ομοιώματα γλυκών, έντυπο για τον εκπαιδευτικό, καθώς και οδηγίες για το σωστό βούρτσισμα.

Μέσω της μουσειοσκευής «Ο Καραγκιόζης», τα παιδιά γνωρίζουν το θέατρο σκιών και την ελληνική λαϊκή παράδοση. Η μουσειοσκευή περιλαμβάνει φιγούρες του θεάτρου σκιών, μπερντέ, φάκελο με φιγούρες θεάτρου σκιών άλλων λαών, CD με μουσική θεάτρου σκιών, ντόμινο, φωτογραφίες καραγκιοζοπαιχτών, βιβλίο και υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό.²⁹

2.3.3. Το Μουσείο Παιδικής Ηλικίας «Ο ΣΤΑΘΜΟΣ»

Το Μουσείο Παιδικής Ηλικίας «Ο ΣΤΑΘΜΟΣ» αποτελεί παράρτημα του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος και στο εκπαιδευτικό του υλικό διαθέτει την μουσειοσκευή με τίτλο «Φτιάχνοντας το Πουκάμισο». Η συγκεκριμένη μουσειοσκευή απευθύνεται σε μαθητές της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και μέσω του περιεχομένου της τους καλεί να γνωρίσουν τα είδη του υφάσματος, τον τρόπο κοπής του και την παραγωγή ενδυμάτων. Στο εσωτερικό της θα βρει κανείς έντυπο υλικό, σελτ διαφανειών σε CD και εργαλεία και υλικά σχετικά με την μοδιστρική τέχνη, όπως ύφασμα, ψαλίδι, σαπούνι, τελάρο με τεντωμένο ύφασμα, μέτρο και πατρόν. Ωστόσο, χρήσιμο είναι να αναφερθεί πως η συγκεκριμένη μουσειοσκευή

²⁹ Ελληνικό Παιδικό Μουσείο,
<http://www.hcm.gr/BIGFrame/BIGFramesMainFirstPage.asp?LANG=GR> & δια ζώσης επικοινωνία με την υπεύθυνη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, κα Αλεξάνδρα Γεωργοπούλου

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

λόγω του γεγονότος ότι είναι αρκετά παλιά και έχει υποστεί φθορές, δεν διακινείται πλέον και δεν είναι διαθέσιμη για δανεισμό στα σχολεία.³⁰

2.3.4. Το Μουσείο Συναισθημάτων Παιδικής Ηλικίας

Το Μουσείο Συναισθημάτων Παιδικής Ηλικίας έχει σχεδιάσει και διακινεί δύο (2) μουσειοσκευές με τους εξής τίτλους «Ο θησαυρός των συναισθημάτων» και «Ο κόσμος των παραμυθιών». Οι μουσειοσκευές αυτές δανείζονται στα σχολεία που το επιθυμούν, με τη διαφορά ότι τα διαδραστικά εκθέματα που περιέχει η καθεμία παρουσιάζονται από τους ειδικά εκπαιδευμένους εμψυχωτές του μουσείου.

Η πρώτη μουσειοσκευή, «Ο θησαυρός των συναισθημάτων», απευθύνεται σε μαθητές ηλικίας 4 έως 12 ετών και έχει ως στόχο να ενθαρρύνει τα παιδιά να κατανοήσουν τον κόσμο των συναισθημάτων και να αναγνωρίσουν πολλά διαφορετικά συναισθήματα, τις διαβαθμίσεις τους, καθώς και τη σωματική τους έκφραση. Περιλαμβάνει αντικείμενα της καθημερινότητας, όπως καθρέφτη, και εκθέματα - παιχνίδια. Ακόμη, στο εσωτερικό της μουσειοσκευής υπάρχει φύλλο αξιολόγησης για τον εκπαιδευτικό, η συμπλήρωση του οποίου γίνεται μετά το τέλος της παρουσίασης.

Η δεύτερη μουσειοσκευή με τίτλο «Ο κόσμος των παραμυθιών» απευθύνεται, επίσης, σε μαθητές ηλικίας 4 έως 12 ετών και έχει σχεδιαστεί σε συνεργασία με το μουσείο «Musée des Enfants» στο Βέλγιο. Πρόκειται για ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που βασίζεται στη μυθοπλασία και έχει ως στόχο να δώσει την ευκαιρία στα παιδιά να αποδεχτούν όλα τα συναισθήματα, ευχάριστα και δυσάρεστα, και να

³⁰ Μουσείο Παιδικής Ηλικίας «Ο ΣΤΑΘΜΟΣ»,
http://www.pli.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=85&Itemid=94 & διαδικτυακή επικοινωνία με την γραμματέα του μουσείου, κα Κασσιανή Πλατή

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

κατανοήσουν την ανεκτίμητη αξία των συναισθημάτων για τη ζωή μας μέσα από τον κόσμο των παραμυθιών. Η μουσειοσκευή περιέχει εκθέματα - παιχνίδια, κάρτα με παιχνίδια συναισθηματικής φύσης που χορηγείται σαν ενθύμιο στους μαθητές μετά την παρουσίαση του εκπαιδευτικού προγράμματος και φύλλο αξιολόγησης για τον εκπαιδευτικό.³¹

2.4. Λαογραφικά, Ιστορικά και Εθνολογικά Μουσεία

2.4.1. Το Ιστορικό Μουσείο Κρήτης

Το Ιστορικό Μουσείο Κρήτης έχει σχεδιάσει δύο (2) μουσειοσκευές με τους εξής τίτλους «Ο κύκλος του Ψωμιού» και «Νίκος Καζαντζάκης, ένας ταξιδευτής σε τόπους και ιδέες», με σκοπό να διευκολύνει τα απομακρυσμένα σχολεία που βρίσκονται εντός και εκτός του Νομού Ηρακλείου, αλλά και τους υπόλοιπους νομούς της Ελλάδας. Η πρώτη μουσειοσκευή απευθύνεται σε μαθητές Νηπιαγωγείου και Δημοτικού, ενώ η δεύτερη απευθύνεται σε μαθητές της Ε' και Στ' τάξης του Δημοτικού και σε μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου.

Πιο αναλυτικά, η μουσειοσκευή «Ο κύκλος του Ψωμιού», όπως γίνεται φανερό και από τον τίτλο της, αναφέρεται στον τρόπο παρασκευής του ψωμιού και δίνει έμφαση στα διάφορα είδη ψωμιού που συνοδεύουν εκδηλώσεις της καθημερινής ζωής, όπως γιορτές και πανηγύρια. Περιλαμβάνει εποπτικό υλικό, εκπαιδευτικά έντυπα για τον δάσκαλο και τους μαθητές, αντίγραφα εργαλείων και σακουλάκια με σπόρους και αλεύρι. Η εν λόγω μουσειοσκευή μπορεί να χρησιμοποιηθεί από κάθε

³¹ Μουσείο Συναισθημάτων Παιδικής Ηλικίας, <http://www.mce.gr> & τηλεφωνική επικοινωνία με την εμπνευστή και υπεύθυνη επικοινωνίας του Μουσείου, κα Στέλλα Αρσένη

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

εκπαιδευτικό που σχεδιάζει και υλοποιεί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα με το παραπάνω θέμα.³²

Η δεύτερη μουσειοσκευή, ανάλογα με την ομάδα στόχου στην οποία απευθύνεται, παρουσιάζει δύο εκδοχές. Στο περιεχόμενό της θα βρει κανείς εκπαιδευτικά φυλλάδια για τον μαθητή, ηλεκτρονικό διαδραστικό παιχνίδι, ένα παιδικό και ένα νεανικό μυθιστόρημα του γνωστού Έλληνα συγγραφέα, Νίκου Καζαντζάκη, εκπαιδευτικές προβολές σχετικά με τη ζωή και το έργο του και έντυπο αξιολόγησης του συγκεκριμένου προγράμματος.³³

2.4.2. Το Ιστορικό – Λαογραφικό και Φυσικής Ιστορίας Μουσείο Κοζάνης

Το συγκεκριμένο μουσείο διαθέτει τη μουσειοσκευή με τίτλο «Το ψωμί», αφορμή για τη δημιουργία της οποίας υπήρξε το ομώνυμο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του μουσείου. Η εν λόγω μουσειοσκευή, που απευθύνεται σε μαθητές Νηπιαγωγείου και Δημοτικού Σχολείου, στοχεύει στην γνωριμία των μαθητών με τον τρόπο παραγωγής του ψωμιού και τα διάφορα είδη του στην περιοχή της Κοζάνης. Περιέχει διαφάνειες, φωτογραφίες, απομίμηση ειδών ψωμιού, πλαστικοποιημένες καρτέλες, ξύλινες μινιατούρες εργαλείων για την παραγωγή του ψωμιού, βιντεοκασέτα και πληροφοριακό έντυπο σχετικό με το θέμα που πραγματεύεται.³⁴

³² Ιστορικό Μουσείο Κρήτης, <http://www.historical-museum.gr/gr/educational/view/mouseioskeues-o-kuklos-tou-pswmiou>

³³ Ιστορικό Μουσείο Κρήτης, <http://www.historical-museum.gr/gr/educational/view/mouseioskeues-nikos-kazantzakhs-enas-tajideuths-se-topous-kai-idees>

³⁴ Ιστορικό – Λαογραφικό και Φυσικής Ιστορίας Μουσείο Κοζάνης, <http://www.museum-kozanis.gr/> & τηλεφωνική επικοινωνία με τον υπεύθυνο επικοινωνίας του μουσείου, κο Ευάγγελο Ντάγκα

2.4.3. Το Λαογραφικό – Ιστορικό Μουσείο Λάρισας

Το Λαογραφικό – Ιστορικό Μουσείο Λάρισας διαθέτει δύο (2) μουσειοσκευές με τους εξής τίτλους: «Παιχνίδια – γράμματα στου παππού τα χρόνια» και «Οι Φορεσιές του τόπου μου». Απευθύνονται σε μαθητές του Δημοτικού και ο προτεινόμενος χρόνος επεξεργασίας τους κυμαίνεται από 2 έως 4 ώρες.

Η πρώτη μουσειοσκευή περιλαμβάνει αντίγραφα εκθεμάτων του μουσείου, οπτικοακουστικό υλικό, φάκελο με ενημερωτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό και δραστηριότητες για τους μαθητές.

Η μουσειοσκευή με τίτλο «Οι Φορεσιές του τόπου μου» περιέχει οπτικοακουστικό υλικό, δειγματολόγια υφασμάτων, εικονογραφημένα φύλλα εργασίας για τους μαθητές, ενημερωτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό, καθώς και οδηγίες για κατασκευή ανδρικού και γυναικείου κεφαλόδεσμου.³⁵

2.4.4. Το Λαογραφικό Μουσείο Στεμνίτσας

Το Λαογραφικό Μουσείο Στεμνίτσας έχει στο εκπαιδευτικό του υλικό μία (1) μουσειοσκευή με τίτλο «Το φορτσέρι της γιαγιάς», η οποία περιλαμβάνει διάφορα υλικά, εκπαιδευτικά παιχνίδια και υλικά και δίνει την δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να συνδέσει το περιεχόμενό της με τα εκθέματα του μουσείου.³⁶

2.4.5. Το Εθνολογικό Μουσείο Θράκης

Το συγκεκριμένο μουσείο διαθέτει μία (1) μουσειοσκευή με τίτλο «Ο νόστιμος Έβρος ταξιδεύει», η οποία απευθύνεται σε μαθητές Νηπιαγωγείου, αλλά και

³⁵ Λαογραφικό – Ιστορικό Μουσείο Λάρισας, http://culture.larissa-dimos.gr/article.php?article_id=52&topic_id=60&level=3&belongs=14&area_id=1&lang=gr & Μουσιώνη, Βαφειαδάκη & Κόντσα, 2002

³⁶ Λαογραφικό Μουσείο Στεμνίτσας, <http://www.stemnitsamuseum.gr/activities.php> & ΥΠ. ΠΟ., 2003

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αφού δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να διαχειριστεί με αυτονομία το υλικό της. Ο εκπαιδευτικός, δηλαδή, έχει την ευχέρεια να εμπλουτίσει την επεξεργασία της ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών του. Στόχος της εν λόγω μουσειοσκευής είναι να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με τον διατροφολογικό πολιτισμό της Θράκης, τα βασικά προϊόντα της περιοχής, αλλά και τη σημαντικότητα της μεσογειακής διατροφής. Στα περιεχόμενά της θα βρει κανείς ημερολόγια καταγραφής και βιβλίο συνταγών, στα οποία οι μαθητές μπορούν να προσθέσουν συνταγές από τον τόπο τους, ενώ περιέχεται και βιντεοκάμερα, που δίνει τη δυνατότητα μαγνητοσκόπησης της διαδικασίας παρασκευής μιας συνταγής.³⁷

2.4.6. Το Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα

Το Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα διαθέτει στο εκπαιδευτικό του υλικό μία (1) μουσειοσκευή με τίτλο «Ο Μακεδονικός Αγώνας στο Βάλτο των Γιαννιτσών», η οποία δημιουργήθηκε το 2005 και απευθύνεται σε μαθητές προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας. Περιλαμβάνει κούκλες, παιχνίδια, κατασκευές και άλλα και βοηθάει τους μαθητές να ταξιδέψουν μέσω αυτών στο παρελθόν.³⁸

2.5. Εφορείες Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων

2.5.1. Η ΙΖ΄ ΕΠΚΑ

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής διαθέτει επτά (7) μουσειοσκευές, οι οποίες χρησιμοποιούνται και κατά την διεξαγωγή εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο μουσείο. Οι μουσειοσκευές αυτές έχουν τους εξής τίτλους: «Η Αρχαία Ενδυμασία»,

³⁷ Εθνολογικό Μουσείο Θράκης, www.emthrace.org/education & διαδικτυακή επικοινωνία με την υπεύθυνη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, κα Βαλεντίνα Σωκράτους

³⁸ Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα, <http://www.imma.edu.gr/imma/education/index.html>

«Η Αρχαία Διατροφή», «Πλαστική», «Κοσμήματα σύμφωνα με αρχαία πρότυπα», «Αγγειοπλαστική», «Θεοί και ήρωες στην Αρχαία Ελλάδα» και «Ένα ταξίδι στο παρελθόν».

Πιο αναλυτικά, η πρώτη μουσειοσκευή που έχει τίτλο «Η Αρχαία Ενδυμασία» περιέχει υφάσματα και αξεσουάρ που σχετίζονται με την αρχαία ένδυση.

Η δεύτερη μουσειοσκευή έχει τίτλο «Η Αρχαία Διατροφή» και περιλαμβάνει ξύλινα, λιλιπούτεια αντικείμενα και εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την παρασκευή του ψωμιού.

Η τρίτη μουσειοσκευή έχει τίτλο «Πλαστική» και περιλαμβάνει αντίγραφα αρχαίων, αλλά και σύγχρονων εργαλείων που χρησιμοποιεί ο γλύπτης. Η συγκεκριμένη μουσειοσκευή χρησιμοποιείται κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες από παιδιά Γυμνασίου.

Η μουσειοσκευή «Κοσμήματα σύμφωνα με αρχαία πρότυπα» περιέχει ειδικό υλικό και εργαλεία, όπως κοπτήρες, με τη χρήση των οποίων κατασκευάζονται τα κοσμήματα.

Η μουσειοσκευή με τίτλο «Αγγειοπλαστική» περιέχει κομμάτια πηλού, αλλά και έργα παιδιών. Οι δημιουργίες των παιδιών ανανεώνονται κάθε φορά μέσα στην βαλίτσα. Ο λόγος για αυτό είναι ότι αποτελούν πηγή έμπνευσης για να δημιουργήσουν οι επόμενοι μαθητές, οι οποίοι θα ασχοληθούν με την συγκεκριμένη μουσειοσκευή.

Η μουσειοσκευή «Θεοί και ήρωες στην αρχαία Ελλάδα» αποτελεί ένα εικαστικό πρόγραμμα και στο εσωτερικό της θα βρει κανείς μπογιές, πινέλα, χρώματα, χαρτόνια, σχέδια θεών με σκοπό να τα χρωματίσουν τα παιδιά και υλικό για την κατασκευή κολλάζ.

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Τέλος, η μουσειοσκευή «Ένα ταξίδι στο παρελθόν» είναι ουσιαστικά μία εργαλειοθήκη εφοδιασμένη με τα εργαλεία που χρησιμοποιεί ο αρχαιολόγος κατά την διάρκεια μιας ανασκαφής. Η εν λόγω μουσειοσκευή χρησιμοποιείται κατά την διεξαγωγή του ομώνυμου εκπαιδευτικού προγράμματος στον χώρο του μουσείου και συγκεκριμένα, στην αυλή, όπου οι μαθητές καλούνται να πραγματοποιήσουν τη δική τους ανασκαφή.

Όλες οι παραπάνω μουσειοσκευές, που έχουν σχεδιαστεί από την ΙΖ' ΕΠΚΑ και διακινούνται από το Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής, περιέχουν, εκτός των όσων αναφέρθηκαν ήδη, εκπαιδευτικά έντυπα τόσο για τον μαθητή όσο και για τον δάσκαλο, βοηθητικά φυλλάδια, αλλά και ειδικές εκδόσεις. Απευθύνονται σε παιδιά Δημοτικού και ιδιαίτερα στις μικρές τάξεις. Δίνεται, ωστόσο, η δυνατότητα στον κάθε εκπαιδευτικό να χρησιμοποιήσει και να αξιοποιήσει το περιεχόμενο των μουσειοσκευών αυτών ανάλογα με την ηλικία των μαθητών του, τα ενδιαφέροντά τους και τις ανάγκες τους, προσαρμόζοντας κατάλληλα το εκπαιδευτικό υλικό.³⁹

2.5.2. Η ΛΔ' ΕΠΚΑ

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας έχει σχεδιάσει την μουσειοσκευή «Ένα ιερό άλσος ζωντανεύει και ταξιδεύει». Πρόκειται για ένα κουτί που περιέχει όλο το ενημερωτικό και εποπτικό υλικό αφιερωμένο στον αρχαιολογικό χώρο του ιερού της Ιτωνίας Αθηνάς στη Φίλια Καρδίτσας και το οποίο δανείζεται σε εκπαιδευτικούς φορείς για διάστημα 5 ημερών με προσυνεννόηση, ως ένα είδος εναλλακτικής διδασκαλίας. Προορίζεται κυρίως για τα σχολεία των πιο απομακρυσμένων περιοχών της περιφερειακής ενότητας Καρδίτσας. Η εν λόγω μουσειοσκευή ουσιαστικά

³⁹ Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής Κοζάνης, τηλεφωνική επικοινωνία με την κα Δήμητρα Θεοδώρου, υπεύθυνη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Αρχαιολογικού Μουσείου Αιανής, στις 10/03/2015.

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

αποτελεί προσαρμογή του ομώνυμου εκπαιδευτικού προγράμματος στις δυνατότητες που παρέχει η αίθουσα του σχολείου. Απευθύνεται σε παιδιά Νηπιαγωγείου και Α΄, Β΄ & Γ΄ τάξης Δημοτικού.⁴⁰

2.5.3. Η ΚΕ΄ ΕΠΚΑ

Η ΚΕ΄ ΕΠΚΑ, στην αρμοδιότητα της οποίας ανήκουν τα Αρχαιολογικά Μουσεία Χανίων, Ρεθύμνου και Κισάμου, έχει σχεδιάσει και διαθέτει τρεις (3) μουσειοσκευές προς δανεισμό με τους εξής τίτλους: «Η ελιά και το λάδι. Μια μέρα στην ΑΒΕΑ», «Από τον πάπυρο στο τυπωμένο βιβλίο: ένα δίγλωσσο λεξικό» και «Κρήτη – Αίγυπτος: πολιτιστικοί δεσμοί τριών χιλιετιών μέσα σε ένα βαλιτσάκι».

Η πρώτη μουσειοσκευή απευθύνεται σε μαθητές Δημοτικού και στοχεύει στη σύνδεση δύο δραστήριων χώρων της πόλης των Χανίων, του Αρχαιολογικού Μουσείου Χανίων και του εργοστασίου της ΑΒΕΑ, που αποτελεί παλιό εργοστάσιο παραγωγής λαδιού. Στο περιεχόμενό της υπάρχει εποπτικό υλικό με ενημερωτικά έντυπα, διαφάνειες, αντικείμενα και φύλλα εργασίας.⁴¹

Η μουσειοσκευή με τίτλο «Από τον πάπυρο στο τυπωμένο βιβλίο: ένα δίγλωσσο λεξικό» απευθύνεται σε μαθητές ηλικίας από 8 έως 15 ετών και αφορά στη γένεση και την ιστορία της γραφής ως εργαλείου ελέγχου και επικοινωνίας. Περιλαμβάνει εκπαιδευτικό υλικό σχετικά με τη γραφή, το οποίο έχει σχεδιαστεί από το Υπουργείο Πολιτισμού, καθώς και χαρακτηριστικά αντικείμενα από τα πωλητέα ομοιώματα του ΤΑΠΑ.⁴²

Η τρίτη μουσειοσκευή με τίτλο «Κρήτη – Αίγυπτος: πολιτιστικοί δεσμοί τριών χιλιετιών μέσα σε ένα βαλιτσάκι» απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 8 έως 15 ετών

⁴⁰ Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας, http://ldepka.culture.gr/?page_id=174

⁴¹ ΚΕ΄ ΕΠΚΑ, http://www.yppo.gr/5/g5161.jsp?obj_id=636

⁴² ΚΕ΄ ΕΠΚΑ, http://www.yppo.gr/5/g5161.jsp?obj_id=639

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

και σχετίζεται με την πολιτισμική σχέση Κρήτης και Αιγύπτου κατά την προϊστορική περίοδο. Στο εσωτερικό της υπάρχουν ομοιώματα αντικειμένων, διαφάνειες, φύλλα εργασίας, καθώς και ενημερωτικό βιβλίο για τον εκπαιδευτικό.⁴³

2.5.4. Η Θ' ΕΠΚΑ

Η Θ' ΕΠΚΑ, στην οποία ανήκει το Αρχαιολογικό Μουσείο Θήβας, έχει σχεδιάσει δύο μουσειοσκευές με τίτλο «Ο Κώδων από το Καβίρειο» και «Οι Κόρες της Τανάγρας».

Η πρώτη μουσειοσκευή απευθύνεται σε μαθητές Γ' - ΣΤ' Δημοτικού & Α' Γυμνασίου και στοχεύει στη γνωριμία με πτυχές της καθημερινής και θρησκευτικής ζωής των ανθρώπων της Θήβας του 5ου αιώνα π.Χ., στην επαφή με τη θεματολογία της διακόσμησης των αγγείων, αλλά και του ιδιαίτερου θρησκευτικού συμβολισμού χαρακτηριστικών τύπων βοιωτικών αγγείων. Στη μουσειοσκευή περιέχονται πιστά αντίγραφα Καβιρικών αγγείων, παζλ, ψηφιακό υλικό, επιδαπέδιο παιχνίδι και κάρτες ερωτήσεων.

«Οι Κόρες της Τανάγρας» είναι η δεύτερη μουσειοσκευή που απευθύνεται σε μαθητές Γ' - ΣΤ' Δημοτικού. Το υλικό στοχεύει στη γνωριμία των μαθητών με τις τεχνικές κατασκευής και τα ιδιαίτερα αισθητικά στοιχεία των Ταναγραίων κορών, στην εξοικείωση με τα είδη της αρχαιοελληνικής ενδυμασίας, αλλά και στην ευαισθητοποίηση για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στη μουσειοσκευή περιέχονται πιστά αντίγραφα Ταναγραίων Κορών, εικονογραφημένο παραμύθι που συνοδεύεται από ηχογραφημένη αφήγηση, ψηφιακό υλικό και

⁴³ ΚΕ' ΕΠΚΑ, http://www.yppo.gr/5/g5161.jsp?obj_id=638

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

δραστηριότητες δραματοποίησης, υφάσματα για αρχαιοελληνική ενδυμασία και καλούπια για κατασκευή ειδωλίων.⁴⁴

2.6. Θεματικά Μουσεία

2.6.1. Το Εβραϊκό Μουσείο της Ελλάδος

Το Εβραϊκό Μουσείο της Ελλάδος διαθέτει τέσσερις (4) μουσειοσκευές με τους εξής τίτλους: «Κρυμμένα Παιδιά στην Ελλάδα της Κατοχής», «Ολοκαύτωμα», «Εβραϊκές Γιορτές» και «Έκθεση για το ολοκαύτωμα».

Η πρώτη μουσειοσκευή με τίτλο «Κρυμμένα Παιδιά στην Ελλάδα της Κατοχής», έχει ως στόχο την διέγερση του προβληματισμού των παιδιών και τη ευαισθητοποίησή τους σε θέματα όπως η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο πόλεμος, η ξενοφοβία, το δικαίωμα της διαφορετικότητας και άλλα. Απευθύνεται σε μαθητές της Ε' και Στ' Δημοτικού και όλων των τάξεων του Γυμνασίου. Η εν λόγω μουσειοσκευή περιλαμβάνει πανό παρουσίασης που δίνει τη δυνατότητα δημιουργίας έκθεσης στη σχολική τάξη με τις φωτογραφίες και τα προσωπικά αντικείμενα των κρυμμένων παιδιών. Ακόμη, περιέχει αντίγραφα προσωπικών αντικειμένων των κρυμμένων παιδιών (ημερολόγιο, μπάλα, κούκλα, πλαστή ταυτότητα, φόρεμα και αστέρια του Δαβίδ), βιντεοκασέτα και CD με μαρτυρίες κρυμμένων παιδιών, έξι ντοσιέ με επιλεγμένες ιστορίες των κρυμμένων παιδιών, βιβλία γραμμένα από τα κρυμμένα παιδιά, καταλόγους των περιοδικών εκθέσεων του Εβραϊκού Μουσείου, πληροφοριακό υλικό για το ολοκαύτωμα, άρθρα από περιοδικά και εφημερίδες, προτάσεις για δημιουργικές δραστηριότητες και υλικό της Unicef με καρτέλες, κείμενα με μαρτυρίες παιδιών και αφίσα με τα ανθρώπινα δικαιώματα των παιδιών.

⁴⁴ <http://www.mouseiologos.gr/mousioskeves> & τηλεφωνική επικοινωνία με την υπεύθυνη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Αρχαιολογικού Μουσείου Θήβας, κα Αθηνά Παπαδάκη

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Η μουσειοσκευή «Ολοκαύτωμα» έχει ως στόχο να γνωρίσουν οι μαθητές τα γεγονότα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου στην Ευρώπη και στην Ελλάδα και να μάθουν για την τύχη των Εβραίων και των άλλων θυμάτων μέσα από τις φωτογραφίες και μαρτυρίες που περιέχει. Απευθύνεται σε μαθητές Β΄, Γ΄ Γυμνασίου και Α΄ Λυκείου.

«Εβραϊκές Γιορτές» είναι ο τίτλος της μουσειοσκευής που έχει ως στόχο την γνωριμία των παιδιών με τις βασικές γιορτές της εβραϊκής θρησκείας και τον εντοπισμό ομοιοτήτων με τις χριστιανικές γιορτές. Η συγκεκριμένη μουσειοσκευή περιέχει φωτογραφίες, οπτικοακουστικό υλικό και έντυπα και προτείνεται για μαθητές των δύο τελευταίων τάξεων του Δημοτικού σχολείου και όλων των τάξεων του Γυμνασίου.

Τέλος, στόχος της μουσειοσκευής «Έκθεση για το Ολοκαύτωμα» είναι να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό να προσεγγίσει το θέμα του Ολοκαυτώματος και της Εθνικής Ημέρας Μνήμης αυτού μέσα από το φωτογραφικό και οπτικοακουστικό υλικό, καθώς και τις συνοδευτικές εκδόσεις. Αυτή η μουσειοσκευή απευθύνεται σε μαθητές Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου.

Οι τρεις τελευταίες μουσειοσκευές διαθέτουν, εκτός των άλλων, περιεχόμενο παρόμοιο με αυτό που υπάρχει στην πρώτη μουσειοσκευή που αναφέρθηκε, «Κρυμμένα Παιδιά στην Ελλάδα της Κατοχής».⁴⁵

2.6.2. Το Κέντρο Μελέτης Νεώτερης Κεραμικής

Το Κέντρο Μελέτης Νεώτερης Κεραμικής «Ίδρυμα Οικογενείας Γεωργίου Ψαροπούλου» (Κ.Μ.Ν.Κ.) σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς έχει

⁴⁵ Εβραϊκό Μουσείο της Ελλάδος,
http://www.jewishmuseum.gr/gr/education/educational_programmes_new/educational_museum_cases.html & ηλεκτρονική επικοινωνία με την κα Οριέττα Τρέβεζα, υπεύθυνη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Εβραϊκού Μουσείου της Ελλάδας

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

σχεδιάσει δύο (2) μουσειοσκευές με τους εξής τίτλους «Η τέχνη του πηλού» και «Με
αφορμή μια στάμνα».

Η μουσειοσκευή «Η τέχνη του πηλού» έχει ως στόχο την επαφή των μαθητών
του Δημοτικού σχολείου με τις τεχνικές κατασκευής των κεραμικών αντικειμένων.
Αυτή, περιλαμβάνει αντικείμενα σε μικρογραφία, διαφορετικά είδη χώματος και
πηλού, καθώς και έντυπα.

Η δεύτερη μουσειοσκευή με τίτλο «Με αφορμή μια στάμνα» απευθύνεται σε
μαθητές των Δ', Ε' και Στ' τάξεων του Δημοτικού Σχολείου. Στο εσωτερικό της θα
βρει κανείς αντικείμενα σε μικρογραφία, έντυπα και εποπτικό υλικό. Η εν λόγω
μουσειοσκευή στοχεύει στη γνωριμία των μαθητών με τη στάμνα ως το αποκλειστικό
αγγείο για την αποθήκευση και την μεταφορά υγρών και την πορεία της μέσα στο
χρόνο.⁴⁶

2.6.3. Το Ολυμπιακό Μουσείο Θεσσαλονίκης

Το Ολυμπιακό Μουσείο Θεσσαλονίκης διαθέτει την μουσειοσκευή με τίτλο
«Ολυμπιακοί Αγώνες – Παγκόσμιο Γεγονός, Αθήνα 1896 – Λονδίνο 2012», η οποία
απευθύνεται σε μαθητές Νηπιαγωγείου και Δημοτικού Σχολείου. Η θεματική της
είναι εστιασμένη στους Ολυμπιακούς Αγώνες από τους πρώτους σύγχρονους του
1896 μέχρι τους Ολυμπιακούς του Λονδίνου το 2012 και περιέχει αντικείμενα της
έκθεσης του μουσείου (μετάλλια, δάδες, μασκότ), αφίσες, έντυπο υλικό για τον

⁴⁶ Κέντρο Μελέτης Νεώτερης Κεραμικής «Ίδρυμα Οικογενείας Γεωργίου Ψαροπούλου» (Κ.Μ.Ν.Κ.),
http://www.yppo.gr/6/g6151.jsp?obj_id=1915_&
<http://www.pottery-museum.gr/pub/Category.asp?lang=gr&catid=20>

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

εκπαιδευτικό, καθώς και προτεινόμενες ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες για τους μαθητές.⁴⁷

2.6.4. Το Μουσείο Σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων

Το Μουσείο Σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων που βρίσκεται στην Ολυμπία έχει σχεδιάσει σε συνεργασία με το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο μία (1) μουσειοσκευή με τίτλο «Ολυμπιακοί Αγώνες – τότε και τώρα» που απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 9 έως 14 ετών. Στόχος της είναι η εξοικείωση των παιδιών με τις συλλογές του εν λόγω μουσείου και η συνειδητοποίηση των βασικών αρχών του Ολυμπισμού με έμφαση στην αξία του αθλητισμού για την ολοκληρωμένη σωματική και πνευματική ανάπτυξη. Στο περιεχόμενό της υπάρχει οπτικοακουστικό υλικό, παιχνίδια, φωτογραφίες και φυλλάδια.⁴⁸

2.6.5. Το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού

Το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού διαθέτει δύο (2) μουσειοσκευές στο εκπαιδευτικό του υλικό, η μία εκ των οποίων βρίσκεται σε φάση σχεδιασμού. Και οι δύο απευθύνονται σε μαθητές Δημοτικού.

Η μουσειοσκευή με τίτλο «Μια βαλίτσα γεμάτη αναμνήσεις» σχεδιάστηκε με αφορμή την συμπλήρωση 80 χρόνων από την Μικρασιατική καταστροφή και πραγματεύεται το ζήτημα της προσφυγιάς ως κοινωνικό φαινόμενο. Η εν λόγω μουσειοσκευή έχει ως στόχο να εισάγει με τρόπο παραστατικό τα παιδιά στο θέμα της προσφυγιάς, βάζοντάς τα στη θέση του Μικρασιάτη πρόσφυγα που αναγκάζεται να αφήσει πίσω του την περιουσία και την πατρίδα του και καλείται να ξεκινήσει μία

⁴⁷ Ολυμπιακό Μουσείο Θεσσαλονίκης, http://olympicmuseum-thessaloniki.org/index.php?option=com_content&task=view&id=248&Itemid=341

⁴⁸ Καλεσοπούλου, 2002

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

νέα ζωή στο ελληνικό έδαφος. Το περιεχόμενό της αποτελείται από διάφορα αντικείμενα, εποπτικό υλικό και φάκελο με δραστηριότητες.

Η δεύτερη μουσειοσκευή που φέρει τον τίτλο «Αναζητώντας το υγρό χρυσάφι» βρίσκεται, όπως προαναφέρθηκε, σε στάδιο σχεδιασμού. Το θέμα που πραγματεύεται αφορά στην ελιά και στο ελαιόλαδο και στόχος της είναι να ανακαλύψουν τα παιδιά με παιγνιώδη τρόπο την πορεία της ελιάς και την επεξεργασία της από το χωράφι μέχρι την κατανάλωση, την σχέση της με την ιστορία και την οικονομία της Ελλάδας και τη σημασία που έχει στη διατροφή μας. Η μουσειοσκευή αυτή θα έχει την μορφή παιχνιδιού και θα περιλαμβάνει εποπτικό υλικό, με σκοπό να αναπτυχθεί η κριτική σκέψη των μαθητών.⁴⁹

2.6.6. Το Νομισματικό Μουσείο Αθηνών

Το Νομισματικό Μουσείο Αθηνών έχει σχεδιάσει σε συνεργασία με το Σώμα Ελληνικού Οδηγισμού μία (1) μουσειοσκευή με τίτλο «Τα μυστικά του νομίσματος» που απευθύνεται σε μαθητές 7 έως 11 ετών. Η μουσειοσκευή περιλαμβάνει πέντε (5) χειροποίητα σακούλια που περιέχουν πλαστικοποιημένες κάρτες με πληροφορίες για την χρήση των νομισμάτων στις διάφορες ιστορικές περιόδους, αντίγραφα νομισμάτων, παιχνίδι και έντυπα για τους μαθητές.⁵⁰

2.6.7. Το Ίδρυμα Ευγενίδου

Η Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Ευγενίδου έχει σχεδιάσει και δανείζει στα σχολεία μία (1) μουσειοσκευή με τίτλο «Ο ταξιδιώτης της γραφής». Η συγκεκριμένη μουσειοσκευή απευθύνεται, κυρίως, σε παιδιά Δημοτικού και δίνει την ευκαιρία στον

⁴⁹ Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, <http://www.fhw.gr/cosmos/friends/issues/16/pg4.html>

⁵⁰ Νομισματικό Μουσείο Αθηνών, <http://www.nma.gr/ekpl.htm> & <http://www.seo.gr/newsdetail.asp?ITMID=3019&LANG=GR>

εκπαιδευτικό να φέρει τους μαθητές του σε επαφή με την ιστορία της γραφής, ταξιδεύοντας πίσω στον χρόνο. Στο εσωτερικό της θα βρει κανείς βιβλία, υλικά και όργανα γραφής, παιχνίδια, δραστηριότητες και CD. Αξιοποιώντας τα παραπάνω υλικά οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα να γράψουν σε πηλό, σε κερί, να χρησιμοποιήσουν καλαμένια και ξύλινη γραφίδα, αλλά και να πιάσουν στα χέρια τους πάπυρο.⁵¹

2.6.8. Το Ναυτικό Μουσείο Οινουσσών

Το Ναυτικό Μουσείο Οινουσσών διαθέτει μία (1) μουσειοσκευή με τίτλο «Λόγια της Πλώρης» που βασίζεται στο ομώνυμο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Στόχος της είναι η γνωριμία των μαθητών με τη ζωή των ναυτικών στα ιστοφόρα του 19^{ου} αιώνα και απευθύνεται σε μαθητές Δημοτικού. Στο περιεχόμενό της υπάρχουν αντίγραφα αντικειμένων, έντυπο υλικό, ενώ σημείο αναφοράς αποτελεί ο πίνακας του Αριστείδη Γλύκα που εικονίζει το ιστοφόρο «Αρχάγγελος», ο οποίος εκτίθεται στο Ναυτικό Μουσείο Οινουσσών.⁵²

2.7. Άλλοι φορείς

Εκτός από τα μουσεία και τις Εφορείες Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, υπάρχουν και άλλοι φορείς που δραστηριοποιούνται στον χώρο της εκπαίδευσης και έχουν σχεδιάσει μουσειοσκευές που διατίθενται προς δανεισμό στα σχολεία που το επιθυμούν. Αξιοσημείωτο είναι τα γεγονότα ότι ακόμα και εκδοτικοί οίκοι έχουν προβεί σε παραγωγή μουσειοσκευών, οι οποίες, όμως, διατίθενται προς πώληση. Αν και σε ορισμένες περιπτώσεις το κόστος αγοράς είναι αρκετά υψηλό, σε

⁵¹ Ίδρυμα Ευγενίδου, <http://www.filologikos-istotopos.gr/2014/03/15/mousioskevi-tis-vivliothikis-tou-idrimatos-evgenidou/>

⁵² Ανδριώτης & Τασιού, 2002

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

σύγκριση με το κόστος δανεισμού, ωστόσο δεν είναι απαγορευτικό, αν αναλογιστεί κανείς πως η μουσειοσκευή αυτή μπορεί να παραμείνει για χρόνια στον χώρο του σχολείου και να δώσει τη δυνατότητα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές να την επεξεργαστούν το υλικό της ξανά και ξανά.

2.7.1. Ο Φιλοπρόοδος Όμιλος Βροντάδου

Ο Φιλοπρόοδος Όμιλος Βροντάδου στη Χίο δημιούργησε το 2014 μία μουσειοσκευή με τίτλο «40+1 Ημέρες για την Ελευθερία – Μάχη του Αίπους 1912», η οποία απευθύνεται σε μαθητές του Δημοτικού και του Γυμνασίου. Στόχος της είναι να γνωρίσουν οι μαθητές με τρόπο βιωματικό και παιγνιώδη την σύγχρονη τοπική ιστορία σχετικά με την απελευθέρωση του νησιού της Χίου και να αποκτήσουν ζωή τα τοπικά μουσεία. Η εν λόγω μουσειοσκευή περιλαμβάνει επιτραπέζιο παιχνίδι, έντυπα, κάρτες και παζλ.⁵³

2.7.2. Η Εταιρία για την Ανάπτυξη και τη Δημιουργική Απασχόληση των Παιδιών (ΕΑΔΑΠ)

Η Εταιρία για την Ανάπτυξη και τη Δημιουργική Απασχόληση των Παιδιών (ΕΑΔΑΠ) έχει δημιουργήσει μία (1) μουσειοσκευή με τίτλο «Μια βαλίτσα διεκδικεί!», η οποία απευθύνεται σε παιδιά Δημοτικού. Στόχος της είναι να προβληματιστούν και να ευαισθητοποιηθούν οι μαθητές σχετικά με τα δικαιώματά τους. Στο περιεχόμενό της θα βρει κανείς παιχνίδια λόγου και γραφής, κινητικά παιχνίδια, παντομίμα, εικαστικά, έρευνες και δραματοποίηση.⁵⁴

⁵³ Φιλοπρόοδος Όμιλος Βροντάδου, [http://www.fovchios.gr/index.php?start=18_&
http://www.entypo.eu/content/news/125-nea-afiksh-h-moyseioskeyh-toy-f-o-b](http://www.fovchios.gr/index.php?start=18_&http://www.entypo.eu/content/news/125-nea-afiksh-h-moyseioskeyh-toy-f-o-b)

⁵⁴ Εταιρία για την Ανάπτυξη και τη Δημιουργική Απασχόληση των Παιδιών (ΕΑΔΑΠ), <http://www.eadap.gr/index2.php?category=3&subcategory=4&id=133>

2.7.3. Η Δημοτική Πινακοθήκη Καρδίτσας

Η Δημοτική Πινακοθήκη Καρδίτσας έχει σχεδιάσει μία (1) μουσειοσκευή με τίτλο «Ο Δημήτρης Γιολδάσης και ο κόσμος του», η οποία διατίθεται σε ψηφιακή μορφή στα σχολεία που ενδιαφέρονται να την επεξεργαστούν. Πρόκειται για μία ψηφιακή περιήγηση που έχει ως σκοπό τη γνωριμία των μαθητών με τη ζωή και το έργο του ζωγράφου Δημήτρη Γιολδάση, πίνακες του οποίου εκτίθενται στο κτίριο της Δημοτικής Πινακοθήκης Καρδίτσας. Η συγκεκριμένη μουσειοσκευή απευθύνεται σε μαθητές των Δ', Ε' και Στ' τάξεων του Δημοτικού και περιλαμβάνει οδηγίες προς τον εκπαιδευτικό, πληροφορίες για τη ζωή του Δημήτρη Γιολδάση, διαφάνειες με έργα του ζωγράφου, προτεινόμενες ερωτήσεις για ανάπτυξη διαλόγου μέσα στη σχολική τάξη, ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες για τους μαθητές, ψυχαγωγικές δραστηριότητες (σταυρόλεξο, κρυπτόλεξο), καθώς και ερωτηματολόγιο για τον εκπαιδευτικό, αλλά και για την διεύθυνση της σχολικής μονάδας που δανείζεται τη συγκεκριμένη μουσειοσκευή.⁵⁵

2.7.4. Η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Έβρου

Η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Έβρου σχεδίασε την μουσειοσκευή με τίτλο «Η Νίκη πάει σχολείο», η οποία απευθύνεται σε μαθητές της Ε' και Στ' τάξης του Δημοτικού σχολείου, των τριών τάξεων του Γυμνασίου και της Α' τάξης Λυκείου. Στόχος της είναι η εξοικείωση των μαθητών με τη Νίκη της Σαμοθράκης ως έκθεμα και γλυπτό και η συνειδητοποίηση της σπουδαιότητάς της στον πολιτισμό μέσα στον χρόνο. Στο περιεχόμενο της συγκεκριμένης μουσειοσκευής υπάρχει φάκελος με πληροφοριακό υλικό για τον εκπαιδευτικό, ομοίωμα της Νίκης της Σαμοθράκης σε

⁵⁵ Δημοτική Πινακοθήκη Καρδίτσας, <http://www.ikarditsa.gr/> και δια ζώσης επικοινωνία με την υπεύθυνη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, κα Μαρία Γιαννέλου

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

μικρογραφία, αφίσα, σελιδοδείκτες, ψηφιακό υλικό με ταινία και φάκελοι με ενημερωτικό υλικό, αλλά και προτεινόμενες δραστηριότητες για διάφορα εικαστικά θέματα.⁵⁶

2.7.5. Η Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού

Η Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού σε συνεργασία με το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα και το Κέντρο Μελέτης Νεώτερης Κεραμικής έχει δημιουργήσει μία (1) μουσειοσκευή με τίτλο «Ρομ». Η μουσειοσκευή αυτή απευθύνεται σε μαθητές των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού και έχει ως στόχο την γνωριμία τους με τον πολιτισμό των Τσιγγάνων και την καλλιέργεια ενός πλαισίου γνωριμίας και συνεργασίας των μικρών Τσιγγάνων με άλλα παιδιά. Στο εσωτερικό της υπάρχουν παιχνίδια, κατασκευές και προτεινόμενες δραστηριότητες.⁵⁷

2.7.6. Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο

Οι εκδόσεις Καλειδοσκόπιο έχουν σχεδιάσει τέσσερις (4) μουσειοσκευές οι οποίες διατίθενται προς πώληση και έχουν τους εξής τίτλους «Ένα κουτί γεμάτο νερό», «Το κουτί της γραφής: Πάνω σε τι και με τι...», «Το Βαλιτσάκι της καφέ αρκούδας» και «Έδαφος – Ένας ολόκληρος κόσμος».

Η πρώτη μουσειοσκευή, «Ένα κουτί γεμάτο νερό», απευθύνεται σε μαθητές Δημοτικού και έχει ως στόχο της τόσο την σύνδεση του νερού με την τέχνη, τους μύθους, τα παραμύθια, τα ήθη και τις παραδόσεις όσο και την συνειδητοποίηση από τα παιδιά ότι το νερό αποτελεί απαραίτητο στοιχείο για την επιβίωση κάθε ζωντανού

⁵⁶ Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Έβρου, <http://www.peevrou.eu/index.php/menu-ipiresies/menu-anaptixis/menu-nikh-apologismos>

⁵⁷ Φακιολά, 2002

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

οργανισμού. Στο εσωτερικό της θα βρει κανείς πληροφοριακά έντυπα, χάρτη, αφίσα, βιβλία, CD, χαρτοκατασκευή, πειράματα και επιτραπέζιο παιχνίδι.⁵⁸

Η μουσειοσκευή «Το κουτί της γραφής: Πάνω σε τι και με τι...» απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 4 έως 6 ετών και έχει ως στόχο να μυήσει τα παιδιά στον κόσμο της γραφής. Η συγκεκριμένη μουσειοσκευή περιλαμβάνει αφίσα, βιβλίο για τον εκπαιδευτικό, ανθολόγιο, κηρωμένη πινακίδα και μπρούντζινο αντίγραφο αρχαίου «στύλου», μεταλλική πένα της δεκαετίας του '50, δείγμα αιγυπτιακού παπύρου, γραφίδα από καλάμι, στυπόχαρτο και εικονογραφημένες καρτέλες.⁵⁹

Το «Βαλιτσάκι της καφέ αρκούδας» έχει σχεδιαστεί από το Κέντρο Προστασίας της Αρκούδας ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ και απευθύνεται σε παιδιά Δημοτικού, ενώ με ορισμένες προσαρμογές μπορεί να χρησιμοποιηθεί και στο Νηπιαγωγείο. Μέσω του περιεχομένου της στοχεύει στη γνωριμία των μαθητών με την καφέ αρκούδα και την προστασία της, αφού αποτελεί είδος υπό εξαφάνιση. Η συγκεκριμένη μουσειοσκευή περιλαμβάνει επιστημονικό οδηγό σχετικά με την καφέ αρκούδα, βιβλίο για τον εκπαιδευτικό, ανθολόγιο, φύλλα δραστηριοτήτων, αφίσες, δείκτες – χάρακες, DVD με ταινίες και παζλ.⁶⁰

Τέλος, η μουσειοσκευή «Έδαφος – Ένας ολόκληρος κόσμος» απευθύνεται σε μαθητές Δημοτικού και συγκεκριμένα, Γ΄ έως Στ΄ τάξης, αλλά και Γυμνασίου. Στόχος της είναι η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση των παιδιών σχετικά με το έδαφος, το οποίο αποτελεί έναν φυσικό πόρο ανεκτίμητης αξίας. Η εν λόγω μουσειοσκευή μπορεί να ενταχθεί στην κατηγορία της Περιβαλλοντικής Αγωγής, την οποία και επιδιώκει να εμπλουτίσει με τον σχεδιασμό της. Στο περιεχόμενό της υπάρχει βιβλίο

⁵⁸ Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο, <http://kaleidoscope.gr/kouti-tou-nerou.html>

⁵⁹ Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο, <http://kaleidoscope.gr/kouti-tis-grafis.html>

⁶⁰ Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο, <http://kaleidoscope.gr/valitsaki-kafe-arkoudas.html>

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

δραστηριοτήτων, έντυπο ενημερωτικό υλικό, DVD με ταινία, αφίσα, παστίλιες
εδάφους, φύλλα πεχαμετρικού χαρτιού, καθώς και σακουλάκι με σπόρους σιταριού.⁶¹

2.7.7. Εκδόσεις Παπαδόπουλος

Οι εκδόσεις Παπαδόπουλος έχουν σχεδιάσει τρεις (3) μουσειοσκευές με τους
εξής τίτλους: «Το Αλφαβητάρι του Μουσείου Μπενάκη», «Ταξιδεύοντας τον
Παπαδιαμάντη» και «Οι καλοί και οι κακοί πειρατές».

Η πρώτη μουσειοσκευή, «Το Αλφαβητάρι του Μουσείου Μπενάκη»,
απευθύνεται σε παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας και έχει ως στόχο
της να βοηθήσει τους μαθητές να γνωρίσουν το αλφάβητο μέσω της τέχνης και την
τέχνη μέσα από το αλφάβητο. Περιλαμβάνει αντίγραφα των εκθεμάτων του
Μουσείου Μπενάκη, παλιά αλφαβητάρια, αφίσα, μουσικό CD, βιβλίο για τον
εκπαιδευτικό, φωτογραφικό υλικό, προτάσεις και υλικά για δραστηριότητες και
ασκήσεις γραφής.

Η μουσειοσκευή «Ταξιδεύοντας τον Παπαδιαμάντη» σχεδιάστηκε με σκοπό
να δώσει στα παιδιά την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με τον κλασικό συγγραφέα
Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη μέσα από τα έργα του. Απευθύνεται σε μαθητές ηλικίας 5
έως 14 ετών και περιέχει εικονογραφημένα βιβλία του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη,
αποσπάσματα από τα πρωτότυπα κείμενα του συγγραφέα, διαφάνειες από την
εικονογράφιση των βιβλίων και σχόλια των εικονογράφων, θεατρικά παιχνίδια και
ιδέες για δραστηριότητες, παιχνίδι ερωτήσεων, μουσική, υποστηρικτικό υλικό για τον
δάσκαλο και αναμνηστικά διπλώματα για τα παιδιά.

Η τρίτη μουσειοσκευή με τίτλο «Οι καλοί και οι κακοί πειρατές» απευθύνεται
σε μαθητές προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας (4 έως 8 ετών) και

⁶¹ Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο, <http://kaleidoscope.gr/edafos.html>

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

πραγματοεύεται το κοινωνικό φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού. Στόχος της είναι η ευαισθητοποίηση τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών σε θέματα διαχείρισης του σχολικού εκφοβισμού. Στο εσωτερικό της περιέχονται τρία βιβλία, δραστηριότητες ενσυναίσθησης, ομαδικά παιχνίδια, επιτραπέζια, πειράματα, προτάσεις για κατασκευές, εποπτικό υλικό, πληροφοριακό έντυπο για τον εκπαιδευτικό και φύλλα αξιολόγησης για τα παιδιά και τον δάσκαλο.⁶²

2.7.8. Εκδόσεις Ψυχογιάς

Οι εκδόσεις Ψυχογιάς έχουν σχεδιάσει μία μουσειοσκευή με τίτλο «Η δέκατη τρίτη θεά και τα κλεμμένα γλυπτά», η οποία βασίστηκε στο ομώνυμο βιβλίο του συγγραφέα Γιώργου Κατσέλη και έχει ως στόχο της την βιωματική και διαδραστική προσέγγιση των μαθητών με το ζήτημα των κλεμμένων γλυπτών του Παρθενώνα. Η εν λόγω μουσειοσκευή περιλαμβάνει πρόπλασμα του Παρθενώνα, εγχειρίδιο οδηγιών, το ομώνυμο βιβλίο σε ελληνική και αγγλική έκδοση, υλικό δραστηριοτήτων φιλιαναγνωσίας, όπως κάρτες λέξεων, επιτραπέζιο παιχνίδι και υλικά εικαστικής προσέγγισης, υλικό δραματοποιημένης αφήγησης και μικρής θεατρικής παράστασης (προσωπίδες, τρίαίνα, δόρυ, ασπίδα), υλικό για το εκπαιδευτικό δράμα και αναμνηστική αφίσα-δώρο. Απευθύνεται σε παιδιά Δημοτικού και Γυμνασίου.⁶³

2.8. Αποτελέσματα Έρευνας - Συμπεράσματα

Από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε σαράντα (40) μουσεία και φορείς της Ελλάδας, εντοπίστηκαν συνολικά εκατόν δεκαπέντε (115) μουσειοσκευές που έχουν σχεδιαστεί και διακινούνται στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και

⁶² Εκδόσεις Παπαδόπουλος, <http://www.epbooks.gr/content/18/εκπαιδευτικές-βαλίτσες>

⁶³ Εκδόσεις Ψυχογιάς, <http://www.psichogios.gr/site/Content/show/736/drash-mouseioskeuh-gia-to-vivlio-h-dekath-trith-thea-kai-ta-klemmena-glypta-tou-suggrafa-gi-wrgou-katselh>

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της ελληνικής επαρχίας. Πιο αναλυτικά, οι περισσότερες μουσειοσκευές απευθύνονται σε μαθητές του Δημοτικού (112), ακολουθούν αυτές που απευθύνονται σε μαθητές Γυμνασίου (50), 32 απευθύνονται στην Προσχολική Ηλικία και 15 σε μαθητές Λυκείου.

Από το σύνολο των μουσειοσκευών που καταγράφηκαν, οι περισσότερες (35) αναφέρονται στην Τέχνη και στον Πολιτισμό, συμπεριλαμβανομένης της τέχνης της φωτογραφίας, της γλυπτικής και της αγγειοπλαστικής. Το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, η Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης και το Μουσείο Μπενάκη αναφέρονται ως χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Ακολουθούν οι (21) μουσειοσκευές που πραγματεύονται θέματα του φυσικού περιβάλλοντος με αναφορά στα φυσικά φαινόμενα και στην προστασία ειδών χλωρίδας και πανίδας. Τα μουσεία Φυσικής Ιστορίας που καταγράφηκαν στην έρευνα ασχολούνται ως επί το πλείστον με τέτοιου είδους θέματα.

Εξίσου δημοφιλές θέμα στην παραγωγή μουσειοσκευών από τα ελληνικά μουσεία και φορείς αποτελεί η διατροφή. Δώδεκα (12) μουσειοσκευές που έχουν σχεδιαστεί κυρίως από το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο, το Τοπικό Μουσείο Μηλεών Ν. Πηλίου, καθώς και Ιστορικά και Λαογραφικά Μουσεία ασχολούνται με αυτό.

Αγαπημένο θέμα είναι και αυτό που αναφέρεται στην ενδυμασία (9 μουσειοσκευές), με το οποίο έχει ασχοληθεί η Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης, το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης και άλλοι φορείς. Επιπλέον, τόσο η γραφή και η ιστορία όσο και η γλώσσα και γραφή αποτελούν προσφιλή θέματα για τον σχεδιασμό μουσειοσκευών (9 μουσειοσκευές). Ως παραδείγματα αναφέρονται η ΚΕ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, το Μουσείο Μπενάκη, καθώς και οι εκδόσεις Καλειδοσκόπιο.

Από τα θέματα των μουσειοσκευών δεν θα μπορούσε να λείπει το παιδικό παιχνίδι. Μουσεία που έχουν παράγει μουσειοσκευές με αυτό το θέμα είναι το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, το Μουσείο Μπενάκη, καθώς και το Λαογραφικό - Ιστορικό Μουσείο Λάρισας.⁶⁴

Όλες οι μουσειοσκευές που αναφέρθηκαν παραπάνω μπορούν να χρησιμοποιηθούν μέσα στη σχολική αίθουσα, αφού αποτελούν το δανειστικό υλικό των μουσείων. Η δανειστική διαδικασία γίνεται κατόπιν συνεννόησης με το τμήμα επικοινωνίας του μουσείου και ο χρόνος δανεισμού ποικίλλει ανάλογα με το μουσείο. Φυσικά, οι μουσειοσκευές που καταγράφηκαν μπορούν να χρησιμοποιηθούν όχι μόνο από σχολεία, αλλά και από άλλους φορείς. Τα έξοδα για τον δανεισμό και την αποστολή των μουσειοσκευών επιβαρύνουν τη σχολική μονάδα ή τον φορέα που επιθυμεί να την επεξεργαστεί στον χώρο του.

⁶⁴ Παράρτημα Ι: Συγκεντρωτικός Πίνακας Μουσειοσκευών

Κεφάλαιο 3: Το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας άνοιξε τις πύλες του στο κοινό στις 18 Μαΐου 2010 και εγκαινιάσθηκε στις 11 Νοεμβρίου 2012. Βρίσκεται μέσα στον πολεοδομικό ιστό της πόλης, απέναντι από τη Δημοτική Πινακοθήκη, ενώ συνδέεται με πεζόδρομο με τον άλλο πόλο της κοινωνικής δραστηριότητας της πόλης, την ανακατασκευασμένη Δημοτική Αγορά. Κατασκευάστηκε στο χώρο του παλαιού Νοσοκομείου Καρδίτσας έκτασης 5.120 τ.μ., έκταση η οποία παραχωρήθηκε στο Υπουργείο Πολιτισμού από τον Δήμο Καρδίτσας και η ανέγερσή του ολοκληρώθηκε το έτος 2001.

Οι διαδικασίες ίδρυσης του Αρχαιολογικού Μουσείου Καρδίτσας ξεκίνησαν στις αρχές της δεκαετίας του 1980 ύστερα από ενέργειες της ΙΓ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων. Η κατασκευή του κτιρίου υλοποιήθηκε την περίοδο 1996-2000 με ενίσχυση του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ), ενώ η οργάνωση της έκθεσής του την περίοδο 2006-2009 από το Γ' ΚΠΣ με χρηματοδότηση του Π.Ε.Π. Θεσσαλίας και με αυτεπιστασία από τη ΛΔ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων. Για τον επιτυχή σχεδιασμό και εκτέλεση του όλου έργου συνεργάστηκαν επιστημονικά στελέχη από την Αρχαιολογική Υπηρεσία του ΥΠΠΟΤ με τις τεχνικές υπηρεσίες του Δήμου και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Καρδίτσας.

Στο Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας, που ως σκοπό του έχει τη διαμόρφωση και την εδραίωση μιας στενής και εποικοδομητικής σχέσης των πολιτών με τα αρχαία κατάλοιπα του τόπου, φιλοξενούνται αντιπροσωπευτικά και πολύ σημαντικά ευρήματα από την περιοχή. Αυτά καταγράφουν τον χαρακτήρα του πολιτισμού και της πολιτισμικής εξέλιξης του Νομού Καρδίτσας μέσα από μια

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

διαδρομή που καλύπτει χρονολογικά τις περιόδους της Προϊστορίας και της Ιστορίας, από την Παλαιολιθική και την Νεολιθική έως την Ύστερη Αρχαιότητα.

Το μεγαλύτερο μέρος του διαθέσιμου αρχαιολογικού υλικού, το οποίο εκτίθεται στον περιορισμένο (300 τ. μ.) χώρο της έκθεσης, αποτελούν ευρήματα που ήρθαν στο φως ύστερα από το πλήθος των σωστικών ανασκαφών, σε ιδιωτικά και δημόσια έργα, τις επιφανειακές και συστηματικές έρευνες, τις περισυλλογές και τις παραδόσεις αρχαίων αντικειμένων. Η έκθεση είναι δομημένη κατά χρονολογική σειρά και με θεματικές ενότητες, αποσκοπώντας στην ανθρωποκεντρική προσέγγιση του παρελθόντος με αναφορές στις καθημερινές δραστηριότητες, στην αισθητική, τη λατρεία, το εμπόριο, την οικονομία και τον θάνατο ως φυσική κατάληξη.⁶⁵

Στην εισαγωγή της έκθεσης τον επισκέπτη υποδέχονται δύο σύγχρονες καλλιτεχνικές δημιουργίες, στο πλαίσιο της σχέσης και της επίδρασης του Χρόνου στον Χώρο και στον Άνθρωπο, ενώ για την ανάδειξη του θέματος προβάλλονται εικόνες από την περιοχή της Δυτικής Θεσσαλίας. Παράλληλα, εκτίθενται ευρήματα της Παλαιολιθικής Περιόδου από την περιοχή της τεχνητής λίμνης Νικολάου Πλαστήρα, από τα οποία σημαντικά είναι οι δύο φυλλόσχημες αιχμές από πυριτόλιθο της Μέσης Παλαιολιθικής Εποχής.

Στη συνέχεια, ο επισκέπτης έρχεται σε επικοινωνία με τις πολιτισμικές δραστηριότητες και τα τεχνουργήματα των κοινωνιών της Νεολιθικής Εποχής, κατά την οποία σημαντική υπήρξε η συμβολή της Δυτικής Θεσσαλίας, καθώς επίσης και της Εποχής του Χαλκού. Στην ενότητα αυτή κυριαρχεί η παρουσίαση με σύγχρονα μέσα τμήματος νεολιθικού σπιτιού, με την οποία δίνεται στον επισκέπτη η ευκαιρία να γνωρίσει από κοντά και με τη βοήθεια εποπτικών μέσων την αρχιτεκτονική και την οργάνωσή του. Από τα εκθέματα που βρέθηκαν σε χωριά του νομού Καρδίτσας,

⁶⁵ Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας, <http://ldepka.culture.gr>

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

ενδιαφέρον παρουσιάζουν η καρποδόχη από την Αστρίτσα, ο ιπνός (φούρνος) από τον Συκεώνα, η μικρογραφία οικίσκου από τους Μαυραχάδες, η κεραμική, ο εργαλειακός εξοπλισμός και η ειδωλοπλαστική της Νεολιθικής Εποχής.

Από τα ευρήματα της Εποχής του Χαλκού γενικότερα αξιοσημείωτα είναι το σύνολο των αντικειμένων από τον Πρόδρομο, καθώς επίσης των πήλινων αγγείων και του ταύρου από το Μαυρομάτι. Ακόμη, οι αυθεντικές ταφές από τον Πρόδρομο και τον Πετρόπορο Τρικάλων, τα αντικείμενα από τους θολωτούς τάφους του Γεωργικού και της Κτιμένης. Από την Εποχή του Σιδήρου πιο αντιπροσωπευτικά δείγματα είναι τα αντικείμενα από τον θολωτό τάφο των Αγίων Θεοδώρων.

Με την ίδρυση και τη δημιουργία των πρώτων πόλεων-κρατών στη Δυτική Θεσσαλία σχετίζονται τα ευρήματα από το Ηρώο του Αιάτου, έξω από τον θολωτό Μυκηναϊκό τάφο του Γεωργικού, όπου υπήρχε ιερό προγόνων. Από τους ιστορικούς χρόνους εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αρχαιολογικά ευρήματα από τις αρχαίες πόλεις Κιέριον, Όρθη, Μητρόπολη, Γόμφοι και Αργιθέα, που αναφέρονται στις φιλολογικές πηγές και επιβεβαιώνονται μέσα από τις επιγραφικές μαρτυρίες. Επίσης, τμήματα αττικών αγγείων από την Αγία Τριάδα, κτερίσματα από τον τύμβο στο Συκεώνα και νομίσματα του Κοινού των Θεσσαλών και πόλεων της περιοχής.

Ακόμη, αξιόλογα είναι τα αντικείμενα από το Πανθεσσαλικό Ιερό της Ιτωνίας Αθηνάς στη Φίλια, καθώς και ευρήματα, όπως τα μαρμάρινα αγαλματίδια από το Ασκληπιείο του Κιερίου, τα ειδώλια από το Ιερό της Όρθης στον Κέδρο, η πήλινη κεφαλή του Διονύσου από τη Μητρόπολη. Ακόμη, ευρήματα από τον αρχαϊκό ναό του θεού Απόλλωνα στην αρχαία Μητρόπολη, η πήλινη κεφαλή ίππου και το χάλκινο άγαλμα του οπλίτη Απόλλωνα. Από τους αρχαίους Γόμφους εξαιρετική σημασία για τη λιθοξοϊκή στην περιοχή παρουσιάζει η λάρνακα με θέμα «την αρπαγή της Κόρης», ενώ από την ορεινή Αργιθέα εντυπωσιακά είναι τα κτερίσματα από τους τάφους των

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

κλασσικών και ελληνιστικών νεκροταφείων της αρχαίας πόλης, όπως χρυσά και αργυρά κοσμήματα, πήλινα και γυάλινα αγγεία, οι ορειχάλκινες περικνημίδες και σύνολο σιδερένιων αιχμών και ξιφών.

Προς την έξοδο από τον εκθεσιακό χώρο, γίνεται μνεία στην μέριμνα για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου που δεν έχει ιστορική μόνο αξία ως φορέας πληροφοριών, αλλά συνάμα πολυδιάστατη σημασία για την κοινωνία και τους θεσμούς (Χατζηαγγελάκης, Σδρόλια, Παλιούρας & Λέκκα, 2007).

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστούν συνοπτικά τα εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιούνται από το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας και συγκεκριμένα, θα δοθούν στοιχεία τόσο για τους στόχους τους όσο και για την ηλικιακή ομάδα στην οποία απευθύνονται. Στη συνέχεια, θα ακολουθήσει μια σύντομη καταγραφή των εκπαιδευτικών εντύπων που έχουν σχεδιαστεί και χρησιμοποιούνται από το συγκεκριμένο μουσείο και, τέλος, θα γίνει αναφορά στην ίδρυση του Συλλόγου Φίλων του Αρχαιολογικού Μουσείου και στους στόχους του.

3.1. Η εκπαιδευτική και επικοινωνιακή πολιτική του Αρχαιολογικού Μουσείου Καρδίτσας

3.1.1. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας υλοποιεί μουσειοπαιδαγωγικά προγράμματα διάρκειας 1 ½ ώρας. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα απευθύνονται σε σχολικές ομάδες, προσχολικής ηλικίας, όλων των τάξεων της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και της Α΄ Γυμνασίου. Ο ανώτατος αριθμός μαθητών ανά ομάδα είναι τα 25 άτομα. Παρακάτω γίνεται μια σύντομη αναφορά σε αυτά:

1. «Με μια σφραγίδα μαγική, ταξίδι στη Νεολιθική εποχή»: Στόχος του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι η γνωριμία των μαθητών με τον Νεολιθικό

Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Πολιτισμό, την οργάνωση της καθημερινής ζωής και των ποικίλων δραστηριοτήτων των κατοίκων ενός Νεολιθικού χωριού. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε σχολικές ομάδες της Γ΄ και Δ΄ Δημοτικού.

2. «Ταξιδεύοντας με βαγόνι σε ένα ιερό άλσος»: Τα παιδιά συντροφιά με την θεά Ιτωνία Αθηνά ταξιδεύουν 2500 χιλιάδες χρόνια πίσω στην αρχαιότητα και μαθαίνουν την μακρόχρονη ιστορία και χρήση του ομώνυμου Πανθεσσαλικού Ιερού και τη λατρεία της θεάς στη Φύλια Καρδίτσας. Παράλληλα, γνωρίζουν τη δημιουργία και την εξέλιξη των λατρευτικών κέντρων και των ναών της Αρχαίας Ελλάδας. Το πρόγραμμα «Ταξιδεύοντας με βαγόνι σε ένα ιερό άλσος» απευθύνεται σε σχολικές ομάδες της Δ΄ έως και Στ΄ Δημοτικού.

3. «Φως εκ φωτός. Η αέναη διαδρομή μιας φλόγας»: Κεντρικό θέμα αυτού του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι η φωτιά ως δύναμη δημιουργίας και καταστροφής. Οι μαθητές μέσα από προβολές, το μύθο, τα αρχαιολογικά ευρήματα και την αναζήτηση αντικειμένων που σχετίζονται με τη φωτιά από την μόνιμη έκθεση του Μουσείου θα μυηθούν στην διαχρονική πορεία της φωτιάς και τον καθοριστικό ρόλο της στην ανάπτυξη του ανθρώπινου πολιτισμού. Απευθύνεται σε σχολικές ομάδες της Γ΄ έως και ΣΤ΄ Δημοτικού.

4. «Αγγείο, αγγείο είσαι εδώ; Ήρθε η ώρα να σε βρω...»: Κεντρικό θέμα είναι η συντήρηση αρχαιοτήτων. Τα παιδιά παρακολουθούν τα στάδια που περνά ένα αρχαίο αγγείο από τη στιγμή που έρχεται στο φως μέχρι την έκθεσή του στο μουσείο. Και έχουν τη δυνατότητα να γίνουν τα ίδια συντηρητές με τη βοήθεια των συντηρητών του μουσείου σε ένα ειδικά σχεδιασμένο για παιδιά εργαστήριο συντήρησης. Αυτό απευθύνεται σε σχολικές ομάδες της Δ΄, Ε΄ & ΣΤ΄ Δημοτικού.

5. «Τα αγάλματα τη νύχτα δε λένε καληνύχτα...»: Εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

για μαθητές Νηπιαγωγείου, Α΄, Β΄ & Γ΄ Δημοτικού. Ο Ηρακλής, ο Διόνυσος και ο Απόλλωνας συναντώνται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας. Μέσα από ένα ευφάνταστο παραμύθι με διασκεδαστικούς διαλόγους τα παιδιά έρχονται σε μια πρώτη επαφή με τους αρχαίους θεούς και τον ήρωα. Η φανταστική ιστορία μεταδίδει με τρόπο κατανοητό στα παιδιά βασικές μυθολογικές πληροφορίες για τον καθένα πρωταγωνιστή χωριστά μαζί με στοιχεία της αρχαίας λατρείας, αποκαλύπτοντας παράλληλα πτυχές του αρχαιολογικού παρελθόντος και της ιστορίας του τόπου τους.

6. «Ένα ιερό άλσος ζωντανεύει»: Ποιά είναι η Ιτωνία Αθηνά; Τι είναι το ιερό άλσος; Τρεις φίλοι μοιράζονται την ίδια μεταφυσική εμπειρία όταν συναντούν μια μαγική ιτιά, που μιλά. Η συνάντησή τους αυτή στάθηκε η αφορμή να ξετυλιχθεί το κουβάρι της μακραίωνης ιστορίας του Ιερού της Ιτωνίας Αθηνάς. Το πρόγραμμα «Ένα ιερό άλσος ζωντανεύει» απευθύνεται σε μαθητές του Νηπιαγωγείου και των πρώτων τάξεων του Δημοτικού σχολείου.

7. «Μαψαταίας ειμί... Από το Κιέριον στην Μητρόπολη»: Εκπαιδευτικό πρόγραμμα που απευθύνεται σε σχολικές ομάδες της Α΄ Γυμνασίου. Ο Μαψαταίας, ένας αθηναίος έμπορος, ταξιδεύει στην δυτική Θεσσαλία του 4^{ου} αιώνα π. Χ. και επισκέπτεται τις αρχαίες πόλεις του Κιερίου και της Μητρόπολης. Παράλληλα με την ταξιδιωτική του εμπειρία ξεδιπλώνεται η ιστορία και η πολιτική οργάνωση της αρχαίας Θεσσαλίας.

Όλα τα παραπάνω προγράμματα παρέχονται δωρεάν. Δανειστικό υλικό προετοιμασίας παρέχεται στον εκπαιδευτικό πριν από την προγραμματισμένη επίσκεψη και η παρουσίαση κατά κανόνα γίνεται από αρχαιολόγους και μουσειοπαιδαγωγούς. Ωστόσο, υπάρχει η δυνατότητα οι ενδιαφερόμενοι εκπαιδευτικοί με την υποστήριξη δανειστικού εποπτικού υλικού και εκπαιδευτικών

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

ξεναγήσεων, να προετοιμαστούν κατάλληλα ώστε να παρουσιάσουν οι ίδιοι τα
εκθέματα στην τάξη τους.⁶⁶

Στόχος των παραπάνω δράσεων είναι να δοθούν στους μαθητές τα κατάλληλα
ερεθίσματα, ώστε μέσα από την αφήγηση, την διάδραση και το παιχνίδι να
αναπτύξουν τη δημιουργικότητα και την κριτική ικανότητά τους εμπλουτίζοντας τις
γνώσεις και την φαντασία τους. Ταυτόχρονα με την παρότρυνση των αρχαιολόγων,
τους δίνεται η δυνατότητα να παρατηρήσουν και να κατανοήσουν τα εκθέματα, να
εκφραστούν δημιουργικά και να αυτενεργήσουν μέσα στον εκθεσιακό χώρο του
μουσείου, ώστε η επίσκεψή τους στο μουσείο να μετατραπεί σε μια ευχάριστη
εμπειρία προσαρμοσμένη στις ανάγκες και τις δυνατότητες των παιδιών.

Τα παραπάνω εκπαιδευτικά προγράμματα υλοποιούνται με τη βοήθεια
μουσειοπαιδαγωγών στα πλαίσια των επισκέψεων σχολικών ομάδων στο χώρο του
μουσείου. Τα παιδιά καλούνται να εργαστούν σε ομάδες που θα σχηματίσουν με τους
συμμαθητές τους, ενώ σε κάποια από αυτά απαιτείται και η βοηθητική συμμετοχή
του εκπαιδευτικού. Στο πλαίσιο των προγραμμάτων αυτών υπάρχει η δυνατότητα
προσωρινής χορήγησης ψηφιακού υλικού στον εκπαιδευτικό σε μορφή CD, ώστε να
το χρησιμοποιήσει και στη σχολική τάξη.⁶⁷

3.1.2. Τα εκπαιδευτικά έντυπα

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας έχει σχεδιάσει κατά καιρούς έντυπα τα
οποία απευθύνονται στο μαθητικό κοινό που επισκέπτεται το μουσείο, αλλά και
στους εκπαιδευτικούς που το συνοδεύουν. Παρακάτω θα γίνει σύντομη αναφορά και

⁶⁶ Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας, <https://el-gr.facebook.com/ArchaiologikoMouseioKarditsas/posts/639217466189334:0>

⁶⁷ Δια ζώσης επικοινωνία με την αρχαιολόγο και υπεύθυνη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, κα
Λευκή Θεογιάννη

περιγραφή των συνολικά έξι (6) εκπαιδευτικών εντύπων που έχουν παραχθεί και χρησιμοποιούνται, ακόμα και στο πλαίσιο διεξαγωγής των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, από το εν λόγω μουσείο.

Το εκπαιδευτικό έντυπο με τίτλο «Με μια σφραγίδα μαγική, ταξίδι στη Νεολιθική εποχή» αποτελεί ένα βιβλίο για τον μαθητή. Ξεκινάει με μία χρονογραμμή και συνεχίζει με ένα παραμύθι σχετικό με τη Νεολιθική εποχή και τους οικισμούς που υπήρχαν τότε. Ακολουθούν δραστηριότητες για τους μαθητές με ερωτήσεις κατανόησης βασισμένες στο παραμύθι που αφορούν στα υλικά κατασκευής των σπιτιών και στις ασχολίες των ανθρώπων, ενώ υπάρχουν και ασκήσεις οι οποίες προτρέπουν τους μαθητές να περιηγηθούν στον μουσειακό χώρο και να εντοπίσουν συγκεκριμένα σημεία που τους ζητούνται. Στο τέλος, υπάρχει μία δραστηριότητα του τύπου «Ένωσε τις τελείες και χρωμάτισε το σχέδιο» που συνοδεύεται από τρεις ερωτήσεις κρίσεως και ένα κρυπτόλεξο.

Το εκπαιδευτικό έντυπο με τίτλο «Ταξιδεύοντας με βαγόνι σ' ένα Ιερό Άλσος» χορηγείται στους μαθητές κατά την υλοποίηση του ομώνυμου εκπαιδευτικού προγράμματος στον χώρο του μουσείου. Πρόκειται για ένα εικονογραφημένο παραμύθι που ως στόχο έχει την επαφή των μαθητών με την Ιτωνία Αθηνά (θεότητα που λατρευόταν σε πανθεσσαλικό επίπεδο), το ιερό άλσος της και τους ναούς της αρχαιότητας. Στην τελευταία σελίδα του εντύπου υπάρχουν δραστηριότητες που απευθύνονται στα παιδιά. Ουσιαστικά, περιλαμβάνουν ερωτήσεις κατανόησης με βάση την ανάγνωση του παραμυθιού που προηγείται, κρυπτόλεξο, καθώς και προτάσεις για εκπαιδευτικές επισκέψεις σε δύο σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους της Καρδίτσας.

«Φως εκ φωτός: Η αέναη διαδρομή μιας φλόγας» είναι ο τίτλος του εντύπου που σχεδιάστηκε με αφορμή το ομότιτλο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Αρχαιολογικού Μουσείου Καρδίτσας. Στόχος του συγκεκριμένου εντύπου είναι η γνωριμία των μαθητών με ορισμένα εκθέματα του μουσείου που σχετίζονται με τις χρήσεις της φωτιάς στην αρχαιότητα. Περιλαμβάνει ασκήσεις παρατήρησης, ζωγραφικής και αντιστοίχισης, ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, αλλά και συμπλήρωσης κενού με την παράλληλη περιήγηση στον χώρο του μουσείου. Στο τέλος του εντύπου γίνεται μια σύντομη ανακεφαλαίωση των όσων είδαν και επεξεργάστηκαν τα παιδιά κατά την υλοποίηση του εκπαιδευτικού προγράμματος.

Το εκπαιδευτικό έντυπο με τίτλο «Αγγείο, αγγείο είσαι εδώ; Ήρθε η ώρα να σε βρω...» σχεδιάστηκε και χρησιμοποιείται στο πλαίσιο διεξαγωγής του ομώνυμου εκπαιδευτικού προγράμματος. Αποτελεί το προσωπικό «ημερολόγιο συντήρησης» του κάθε μαθητή και περιλαμβάνει ένα μικρής έκτασης επεξηγηματικό κείμενο των όρων «ανασκαφή» και «συντήρηση» και δραστηριότητες, όπως αντιστοίχιση, συμπλήρωση της χρονικής ακολουθίας των σταδίων της συντήρησης, χρωματισμό εικόνας και σταυρόλεξο.

Στο πλαίσιο σχεδιασμού του εκπαιδευτικού προγράμματος «Τα αγάλματα τη νύχτα δε λένε καληνύχτα...» δημιουργήθηκαν από την ΛΔ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων ορισμένα έντυπα, πιο απλά σε μορφή σε σύγκριση με τα προηγούμενα. Πρόκειται για τρία σχέδια (του θεού Απόλλωνα, του θεού Διόνυσου και του Ηρακλή) τα οποία οι μαθητές καλούνται να χρωματίσουν με χρώματα της επιλογής τους. Επίσης, δημιουργήθηκε ένα δίπλωμα στο οποίο αναγράφεται το όνομα του κάθε μαθητή, καθώς και ένας σελιδοδείκτης, τα οποία χορηγούνται στα παιδιά ως αναμνηστικά δώρα από την επίσκεψή τους στο Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας.

Το εκπαιδευτικό έντυπο με τίτλο «Μαψαταίας ειμί... Από το Κιέριον στη Μητρόπολη» αποτελεί μέρος του ομότιτλου εκπαιδευτικού προγράμματος. Περιέχει ορισμένες πληροφορίες για την δυτική Θεσσαλία του 4^{ου} αιώνα π. Χ., δραστηριότητα

εντοπισμού στο χάρτη της διαδρομής που ακολούθησε ο ήρωας του συγκεκριμένου προγράμματος, δραστηριότητα αναζήτησης τεσσάρων αγγείων μέσα στην έκθεση του μουσείου, άσκηση αναγνώρισης ορισμένων τύπων αγγείων, καθώς και ανάκλησης στη μνήμη των μαθητών πληροφοριών που αναφέρθηκαν κατά την υλοποίηση του εκπαιδευτικού προγράμματος.

3.1.3. Η ίδρυση του Συλλόγου Φίλων του Αρχαιολογικού Μουσείου Καρδίτσας

Στις 17 Φεβρουαρίου 2014 ιδρύθηκε ο Σύλλογος Φίλων του Αρχαιολογικού Μουσείου Καρδίτσας που εδρεύει στον χώρο του Αρχαιολογικού Μουσείου. Αποτελεί ένα ανεξάρτητο, μη κερδοσκοπικό σωματείο, με σκοπό την υποστήριξη και ενίσχυση του Αρχαιολογικού Μουσείου Καρδίτσας και της Εφορείας, η οποία είναι αρμόδια για το μουσείο, καθώς και για τις δραστηριότητές του.

Στόχος του Συλλόγου είναι η υποστήριξη του Αρχαιολογικού Μουσείου προς όφελος του μουσείου και του κοινωνικού συνόλου γενικότερα. Ειδικότερα, σκοποί του Συλλόγου είναι η υποστήριξη των ερευνητικών, εκπαιδευτικών, εκθεσιακών, πολιτιστικών και εκδοτικών δραστηριοτήτων του Αρχαιολογικού Μουσείου Καρδίτσας, η ανάληψη δράσεων σχετικών με την ενίσχυση και βελτίωση όλων των υποδομών του και η υποστήριξη της μελέτης, της προστασίας, της διαχείρισης και ανάδειξης των αρχαιοτήτων της Περιφερειακής Ενότητας Καρδίτσας.

Επίσης, η ηθική και υλική συμπαράσταση στο έργο του Αρχαιολογικού Μουσείου, καθώς και η αγορά αρχαίων αντικειμένων για τον εμπλουτισμό των συλλογών του. Επιπλέον, στόχο του Συλλόγου αποτελεί η προώθηση και προβολή του έργου του, καθώς και η προσπάθεια καλλιέργειας στο ευρύτερο κοινό του ενδιαφέροντος για τις αρχαιότητες και την προστασία τους, με άσκηση επιρροής στους κοινωνικούς φορείς και με ενημέρωση των πολιτών, ώστε να υιοθετούνται

συμπεριφορές και πολιτικές διαχείρισης, σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που άπτονται της οικονομίας, του πολιτισμού και γενικότερα της πολιτιστικής κληρονομιάς. Τέλος, η καταβολή κάθε δυνατής προσπάθειας για την αναζήτηση συνεργασιών και την επίτευξη οικονομικής ευρωστίας και αυτοδυναμίας για την προώθηση του έργου του και την υλοποίηση των σκοπών του.

Για την επίτευξη των παραπάνω σκοπών ο Σύλλογος Φίλων του Αρχαιολογικού Μουσείου Καρδίτσας μπορεί να προωθεί συνεργασίες και να αναπτύσσει σχέσεις με άλλους αντίστοιχους φορείς, ερευνητικά ή ακαδημαϊκά ιδρύματα του εσωτερικού ή εξωτερικού και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που ασκούν αντίστοιχη ή όμοια δραστηριότητα. Ακόμη, να εκπονεί ή να αναθέτει μελέτες και να διαχειρίζεται προγράμματα που συνάδουν με τους σκοπούς του, να συμμετέχει σε εγχώριες και διεθνείς πρωτοβουλίες, να προωθεί, να οργανώνει και να συμμετέχει σε εκπαιδευτικές, πολιτιστικές, καλλιτεχνικές και άλλες δραστηριότητες που προάγουν τους σκοπούς του και αποβλέπουν στην προστασία, συντήρηση, μελέτη και προβολή του Αρχαιολογικού Μουσείου Καρδίτσας. Για παράδειγμα, σεμινάρια, διαλέξεις, συνέδρια, ημερίδες, συμπόσια. Επίσης, να προωθεί και να οργανώνει πρότυπα εκπαιδευτικά και επιμορφωτικά προγράμματα που απευθύνονται σε μαθητές και ενήλικες (σε αρχαιολογικούς χώρους μέσω Προγραμμάτων Δια Βίου Μάθησης), να προωθεί, να οργανώνει και να συμμετέχει σε εκστρατείες προστασίας αρχαιοτήτων, συνεργαζόμενο με συναφείς φορείς, να πραγματοποιεί εκδόσεις κάθε είδους που είναι σύμφωνες με τους σκοπούς του (περιοδικές εκδόσεις, εφημερίδες, επιστημονικές επιθεωρήσεις, βιβλία, φυλλάδια, αφίσες, εκπαιδευτικό υλικό), να προωθεί και να οργανώνει την παραγωγή ψηφιακού υλικού και πολυμεσικών εφαρμογών και να συμμετέχει σε παραγωγές ντοκυμαντέρ, τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών προγραμμάτων, κινηματογραφικών ταινιών και βίντεο. Επιπλέον, να

προωθεί, συνεργαζόμενο και με κρατικούς και μη φορείς, ειδικά προγράμματα για την ενίσχυση της απασχόλησης νέων ανέργων σε τομείς της οικονομικής δραστηριότητας που χαρακτηρίζονται από το σεβασμό στην πολιτιστική κληρονομιά του τόπου, να προωθεί και να οργανώνει κοινωνικό δίκτυο συνδρομητών και υποστηρικτών, να απονέμει βραβεία, υποτροφίες και κάθε είδους ενίσχυση σε άτομα ή οργανισμούς που αναπτύσσουν δραστηριότητα που συνάδει με τους σκοπούς του. Επίσης, να προωθεί και να αναπτύσσει κάθε άλλη δραστηριότητα που προάγει τους σκοπούς του.⁶⁸

3.2. Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, γίνεται φανερό ότι το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας, αν και είναι ένα σχετικά νεοσύστατο μουσείο, έχει αναπτύξει εκπαιδευτικές δράσεις δίνοντας έμφαση στα εκπαιδευτικά προγράμματα και στον σχεδιασμό των εντύπων που συχνά τα συνοδεύουν. Ωστόσο, η εμπειρία του στον σχεδιασμό μουσειοσκευών είναι πολύ μικρή και το γεγονός αυτό αποτέλεσε την αφορμή για τον σχεδιασμό της μουσειοσκευής «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα».

⁶⁸ Καταστατικό Συλλόγου Φίλων του Αρχαιολογικού Μουσείου Καρδίτσας, επικοινωνία με την γραμματέα του Ειρηνοδικείου Καρδίτσας, κα Γεωργία Γιώτη

Κεφάλαιο 4: Η μουσειοσκευή «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Ο λόγος για την παραγωγή μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας έγκειται στο γεγονός ότι το εν λόγω μουσείο διαθέτει έντυπο εκπαιδευτικό υλικό και μία μουσειοσκευή για το δέντρο της Ιτωνίας Αθηνάς (έκθεμα που υπάρχει στον μουσειακό χώρο). Ωστόσο, η συγκεκριμένη μουσειοσκευή είναι αρκετά μεγάλη σε μέγεθος, πράγμα που καθιστά δύσκολη έως αδύνατη την μεταφορά της σε χώρο εκτός του μουσείου και θέτει υπό αμφισβήτηση τον κύριο σκοπό της δημιουργίας της, που είναι η μετακίνησή της σε σχολεία. Γι' αυτό τον λόγο, επιδιώχθηκε η κατασκευή μιας άλλης μουσειοσκευής με διαφορετική θεματική, με σκοπό να είναι πιο λειτουργική στη χρήση της, ανταποκρινόμενη στα κριτήρια και τους σκοπούς παραγωγής τέτοιου είδους εκπαιδευτικού υλικού.

4.1. Θεματική ενότητα: «Τα Οικιακά Σκεύη» - Εποχή αρχαιότητας: «Κλασσικοί χρόνοι»

Για την παραγωγή της παρούσας μουσειοσκευής επιλέχθηκε η θεματική των αρχαίων οικιακών σκευών, καθώς στο χώρο του Αρχαιολογικού Μουσείου Καρδίτσας υπάρχει πλήθος αντικειμένων που χρησιμοποιούνταν στα συμπόσια. Η συγκεκριμένη θεματική δεν έχει αξιοποιηθεί ως εκπαιδευτικό υλικό - μουσειοσκευή σε κανένα ελληνικό μουσείο, όπως προέκυψε από την έρευνα που προηγήθηκε. Όσον αφορά στην επιλογή της εποχής της αρχαιότητας, επιλέχθηκε η κλασική εποχή, διότι στο εν λόγω μουσείο υπάρχει ολοκληρωμένη σειρά αγγείων από ανασκαφές σε διάφορες περιοχές του Νομού Καρδίτσας, αλλά και για το λόγο ότι η μουσειοσκευή «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα» απευθύνεται κυρίως σε μαθητές της Δ' Δημοτικού, όπου διδάσκεται η ιστορία των κλασικών χρόνων.

4.2. Οι αρχές σχεδιασμού της μουσειοσκευής

Ο σχεδιασμός της μουσειοσκευής «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα» βασίστηκε στις θεωρίες μάθησης που ανέπτυξαν μεγάλοι παιδαγωγοί και χρησιμοποιούνται από την επιστήμη της μουσειοπαιδαγωγικής. Συγκεκριμένα, δόθηκε έμφαση στην δυνατότητα που παρέχεται στους μαθητές να συμμετέχουν ενεργά στην μαθησιακή διαδικασία και να χρησιμοποιήσουν εκτός από την αίσθηση της όρασης, και άλλες αισθήσεις, όπως την αφή και την ακοή.

Έχοντας ως βάση τις θεωρίες μεγάλων παιδαγωγών, όπως ο Dewey, ο Piaget, ο Bruner και ο Vygotsky, την ανακαλυπτική μάθηση και την θεωρία του κονστρουκτιβισμού, έγινε προσπάθεια να τεθεί το παιδί στο κέντρο του ενδιαφέροντος και να κατακτήσει την γνώση με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού. Επιπλέον, με δεδομένο ότι η γνώση αποτελεί μέρος της εμπειρίας που αποκτάται μέσω της επαφής του παιδιού με τα αντικείμενα και σχετίζεται άμεσα με τα συναισθήματα και τις αισθήσεις, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στη θεωρία των Πολλαπλών Τύπων Νοημοσύνης (Multiple Intelligences), που ανέπτυξε ο Howard Gardner.

Μέσα από την επαφή των παιδιών με τα αντίγραφα των αρχαίων οικιακών σκευών που περιέχονται στην μουσειοσκευή και μέσω των προτεινόμενων δραστηριοτήτων επιδιώκεται να αναπτυχθεί η γλωσσική, η οπτικο-χωρική, η κιναισθητική, η διαπροσωπική, η ενδοπροσωπική και γιατί όχι, και η λογικο-μαθηματική νοημοσύνη των παιδιών, σε περίπτωση που γίνει σύνδεση του περιεχομένου της μουσειοσκευής με το μάθημα των Μαθηματικών.

Το θεωρητικό πλαίσιο που διέπει την μουσειοσκευή ως εκπαιδευτικό υλικό βασίζεται, επίσης, στην μέθοδο της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας, καθώς στη διεθνή βιβλιογραφία τονίζεται ο σημαντικός ρόλος αυτής της προσέγγισης. Κατά τη

μέθοδο αυτή, οι μαθητές καλούνται να εργαστούν σε ομάδες και να διαχειριστούν τις ιδέες τους με άτομα της ηλικίας τους (Χαλκιά, 2012). Όσον αφορά στα οφέλη της, η έρευνα έχει επικεντρωθεί σε πληθώρα αποτελεσμάτων, δομημένων σε τρεις κατηγορίες: προσπάθεια για επιτυχία, ποιότητα διαπροσωπικών σχέσεων και ψυχολογική υγεία (Johnson & Johnson, 2009).

Τα οφέλη από τις δραστηριότητες με συνεργατικά χαρακτηριστικά ισχύουν για όλες τις σχολικές ηλικίες, για όλα τα διδακτικά αντικείμενα και για μία ευρεία σειρά από εργασίες, όπως η απομνημόνευση, οι δεξιότητες μνήμης και οι ικανότητες επίλυσης προβλημάτων (Slavin, 1995). Συγκεκριμένα, έχει βρεθεί ότι οι συνεργατικές πρακτικές δημιουργούν θετική στάση απέναντι στη μάθηση, υψηλή ακαδημαϊκή επίδοση και βελτίωση στην εργαστηριακή δουλειά (Aydin, 2011. Saka, 2010. Σταυρίδου, 2000).

Πλήθος ερευνών, λοιπόν, καταδεικνύει τα οφέλη της ομαδοσυνεργατικής υποστηρίζοντας ότι η συνεργατική διδασκαλία και μάθηση είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική προσέγγιση (Κακανά, 2008) και υπερέχει της δασκαλοκεντρικής μεθόδου (Sahin, 2011). Χαρακτηριστικά αναφέρονται οι Johnson και Johnson (1988) οι οποίοι απαριθμούν σειρά ερευνών (122 μελέτες μεταξύ των ετών 1924-1980) από τις οποίες συνάγεται ότι μαθητές που εργάστηκαν σε συνεργατικά περιβάλλοντα βελτίωσαν την ακαδημαϊκή τους επίδοση σε σχέση με μαθητές που εργάστηκαν εξατομικευμένα και ανταγωνιστικά.

Επιπλέον, ο σχεδιασμός της μουσειοσκευής «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα» βασίστηκε στη σημασία των δεξιοτήτων της παρατήρησης και ταξινόμησης, που αναπτύσσονται κατά την άσκηση των παιδιών από μικρή ηλικία στην πραγματοποίηση εστιασμένων παρατηρήσεων και ομαδοποιήσεων. Βασικός στόχος των παρατηρήσεων αυτών είναι να μπορούν να διακρίνουν οι μαθητές τις ομοιότητες και διαφορές μεταξύ διαφόρων αντικειμένων. Η δεξιότητα της παρατήρησης ασκείται

με την κινητοποίηση όλων των αισθήσεων και καθιστά ικανούς τους μαθητές να ταξινομούν δεδομένα και να αναγνωρίζουν τα στοιχεία που τα συνδέουν και τα διαχωρίζουν. Αποτελεί, δηλαδή, μία από τις βασικές παραμέτρους της μαθησιακής διαδικασίας.

Οι δραστηριότητες παρατήρησης γίνονται όλο και πιο σύνθετες σε μεγαλύτερες ηλικίες, καθώς περιλαμβάνουν την άσκηση των μαθητών στην περιγραφή παρόμοιων αντικειμένων και στις οποίες οι μαθητές εντοπίζουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των αντικειμένων αυτών, βάσει των οποίων τα ομαδοποιούν σε διακριτές κατηγορίες. Η διαδικασία της ταξινόμησης που ακολουθεί αυτήν της παρατήρησης βοηθά τους μαθητές στον εντοπισμό ομοιοτήτων και διαφορών στα υπό μελέτη αντικείμενα και κατά συνέπεια στη διάκριση των κοινών σημείων σε αντικείμενα που φαινομενικά είναι πολύ διαφορετικά. Η δραστηριότητα της ταξινόμησης είναι πιο σύνθετη από τη δραστηριότητα της παρατήρησης, αλλά εξίσου πολύτιμη στη μαθησιακή διαδικασία (Χαλκιά, 2012).

Τέλος, από τις αρχές σχεδιασμού της μουσειοσκευής «Τα οικιακά σκεύη στην αρχαία Ελλάδα», δεν θα μπορούσε να μην έχει δοθεί βαρύτητα στο σύστημα των αποτελεσμάτων γενικής μάθησης της Hooper-Greenhill, τα αποκαλούμενα «Γενικά Αποτελέσματα Μάθησης» (Generic Learning Outcomes - GLOs), που, όπως έχει αναφερθεί παραπάνω, συνοψίζονται στις εξής πέντε κατηγορίες: γνώση και κατανόηση, δεξιότητες, στάσεις και αξίες, ευχαρίστηση-έμπνευση και δημιουργικότητα, δράση-συμπεριφορά και πρόοδος.

4.3. Τα περιεχόμενα της μουσειοσκευής

Στην ενότητα αυτή γίνεται αναφορά στα περιεχόμενα της μουσειοσκευής «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα» και στο θεωρητικό υπόβαθρο που τα διέπει.

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Ειδικότερα, σχετικά με τα παιχνίδια που περιέχονται στην μουσειοσκευή, οι αναφορές που ακολουθούν και σχετίζονται με τη σημασία των παιχνιδιών και τη χρησιμότητά τους και, παρά το γεγονός ότι έχουν συμπεριληφθεί στην υποενότητα του επιτραπέζιου παιχνιδιού, ισχύουν και για τα άλλα δύο παιχνίδια που περιλαμβάνονται στο εκπαιδευτικό υλικό που έχει παραχθεί.

4.3.1. Τα αντίγραφα αρχαίων οικιακών σκευών που εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας

Σύμφωνα με τις Μπούνια και Νικονάνου (όπ. αναφ. στο Νικονάνου & Κασβίκης, 2008), κάθε αντικείμενο σχετιζόμενο με τους ανθρώπους, καθώς και με άλλα αντικείμενα μέσα στο χρόνο, διαθέτει την ικανότητα να μεταφέρει μηνύματα αναφορικά με την ιστορική του διαδρομή. Σ' αυτό έγκειται και η αξία των μουσειακών αντικειμένων, στα οποία η μουσειοπαιδαγωγική δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα.

Όπως επισημαίνει και η Νάκου (2001),

Τα χρηστικά αντικείμενα παραπέμπουν με σύνθετους και πολύπλευρους τρόπους στους ανθρώπους που τα επινόησαν, τα σχεδίασαν, τα κατασκεύασαν και τα χρησιμοποίησαν για να καλύψουν συγκεκριμένες ανάγκες και σκοπούς. Οι κοινωνικές και πολιτισμικές διαστάσεις των χρηστικών αντικειμένων είναι ιδιαίτερα εμφανείς, όταν τα αντικείμενα φέρουν ορατά και απτά ίχνη της χρήσης τους (σ. 29).

Η εκπαιδευτική, λοιπόν, αξιοποίηση των μουσειακών αντικειμένων αποτελεί αναγκαιότητα, καθώς, κατά τις Μπούνια και Νικονάνου, με αυτό τον τρόπο γίνεται αναγνωρίσιμος ο εκπαιδευτικός ρόλος του μουσείου. Τόσο η θεωρία της πολλαπλής

νοημοσύνης του Howard Gardner όσο και η κονστρουκτιβιστική προσέγγιση που εφαρμόζονται στην μουσειοπαιδαγωγική πράξη αναδεικνύουν διαφορετικούς τρόπους εκπαιδευτικής αξιοποίησης των μουσειακών αντικειμένων, με απώτερο στόχο την απόκτηση γνώσης, αλλά και ικανοτήτων και δεξιοτήτων (όπ. αναφ. στο Νικονάνου & Κασβίκης, 2008).

Σχετικά με την αυθεντικότητα των αντικειμένων και τα αντίγρατά τους, έχει υποστηριχθεί ότι τα αντίγραφα, όσο πιστά και αν είναι, δεν έχουν την αντίστοιχη ιστορική, κοινωνική και πολιτισμική αξία με τα αυθεντικά, καθώς δεν συνδέονται άμεσα με τα αντίστοιχα ιστορικά, κοινωνικά και πολιτισμικά γεγονότα (Νάκου, 2001). Ωστόσο, όπως επισημαίνει ο Lowenthal, «το αντίγραφο μπορεί να παρέχει μία ιστορική εμπειρία τόσο αληθινή όσο και αυτή του αυθεντικού αντικειμένου» (όπ. αναφ. στο Νάκου, 2001, σ. 40).

Ακόμη, έχει συζητηθεί ότι η υλική διάσταση των αντικειμένων διεγείρει δημιουργικά και συναισθηματικά τον θεατή δίνοντάς του την ευκαιρία να προσεγγίσει διαφορετικές «όψεις» του μουσειακού αντικειμένου, για τις οποίες ενδεχομένως να μην υπάρχουν γραπτές πηγές. Η βιωματική προσέγγιση των αντικειμένων και η μάθηση που προκύπτει από την επαφή με αυτά, βασίζεται στη συμμετοχή των αισθήσεων, της όρασης, της ακοής, της γεύσης, της όσφρησης και της αφής (Μπούνια & Νικονάνου, όπ. αναφ. στο Νικονάνου & Κασβίκης, 2008). Σχετίζεται, δηλαδή, άμεσα με την εμπειρία που βιώνει το άτομο. Εξάλλου, όπως αναφέρει και η Hooper – Greenhill (1998), όταν παρέχεται η δυνατότητα να αγγίξει κανείς και να περιεργαστεί ένα αντικείμενο, τότε το κίνητρο για μάθηση αυξάνεται, αφού δημιουργείται ενθουσιασμός.

Έχοντας ως αφετηρία τις παραπάνω απόψεις, σχεδιάστηκε η μουσειοσκευή «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα», που περιέχει αντίγραφα οικιακών σκευών

Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

που χρησιμοποιούνταν κατά την διεξαγωγή των συμποσίων στην αρχαία Ελλάδα. Τα συγκεκριμένα αγγεία έχουν κατασκευαστεί από πηλό. Ειδικότερα, συμπεριλαμβάνεται ένα ιχθυοπινάκιο, μία κύλικα, ένα κύπελλο, μία οينوχόη, δύο είδη κανθάρων, ένας αρυτήρας και ένας σκύφος. Τα παραπάνω σκεύη είναι αντιπροσωπευτικά των οικιακών σκευών που χρησιμοποιούνταν κατά την κλασσική εποχή στην αρχαία Ελλάδα και η ύπαρξή τους μέσα στη βαλίτσα θα δώσει την ευκαιρία στους μαθητές να τα περιεργαστούν χρησιμοποιώντας όχι μόνο την αίσθηση της όρασης, όπως θα συνέβαινε αν επισκέπτονταν το μουσείο, αλλά και αυτή της αφής. Με αυτό τον τρόπο, θα μπορέσουν να παρατηρήσουν το υλικό από το οποίο είναι κατασκευασμένα τα αγγεία, το βάρος τους, τη διακόσμησή τους, καθώς και να κατανοήσουν την χρησιμότητα και τη λειτουργία τους.

Επιπρόσθετα, στο εσωτερικό της μουσειοσκευής και κάτω από κάθε σκεύος έχει τοποθετηθεί ειδικό «μπουτόν», το οποίο απελευθερώνεται με την απομάκρυνση του αγγείου από την θέση του. Τότε ακολουθεί ένα ηχητικό μήνυμα που συνιστά μια σύντομη αναφορά στο είδος του σκεύους και στην περιγραφή της χρήσης του. Με αυτό τον τρόπο, έγινε προσπάθεια να καταστεί πιο ελκυστική στα παιδιά η μουσειοσκευή «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα». Επιπλέον, λόγω και της δυνατότητας που παρέχει η εν λόγω μουσειοσκευή να χρησιμοποιήσουν τα παιδιά την αφή τους, χάρη στα αντικείμενα – αντίγραφα που περιέχει, η υλοποίηση της παραπάνω ιδέας θα μπορούσε να αποτελεί μια λύση για επεξεργασία του υλικού ακόμα και από μαθητές που αντιμετωπίζουν προβλήματα όρασης.

4.3.2. Το πληροφοριακό έντυπο – Μικρός οδηγός για τον εκπαιδευτικό

Το συγκεκριμένο έντυπο παρέχει στον εκπαιδευτικό πληροφορίες σχετικά με την μουσειοσκευή. Πιο συγκεκριμένα, ενημερώνει τον εκπαιδευτικό σχετικά με τους

εκπαιδευτικούς στόχους της μουσειοσκευής, την συμφωνία της με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ) και το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) του έτους 2003, καθώς και τις παιδαγωγικές αρχές πάνω στις οποίες βασίστηκε ο σχεδιασμός της. Επιπρόσθετα, περιλαμβάνει ορισμένες προτάσεις για την επεξεργασία της.

Ακόμη, παρέχει στον εκπαιδευτικό πληροφορίες σχετικά με τα οικιακά σκεύη που χρησιμοποιούνταν στην αρχαία Ελλάδα κατά τη διεξαγωγή των συμποσίων. Ειδικότερα, περιέχεται κείμενο σχετικά με τα διάφορα είδη οικιακών σκευών που υπήρχαν στην αρχαία Ελλάδα, τον τρόπο κατασκευής τους, αλλά και τον τρόπο χρήσης τους.

Επιπλέον, το πληροφοριακό έντυπο – μικρός οδηγός ενημερώνει τον εκπαιδευτικό για τις διατροφικές συνήθειες των αρχαίων Ελλήνων, καθώς και την διεξαγωγή των συμποσίων. Στο τέλος του υπάρχει ευρετήριο όρων, ενδεικτική βιβλιογραφία, ενώ παρατίθενται και οι φωτογραφίες των αυθεντικών αγγείων που εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας, με βάση τα οποία έγινε η παραγωγή των αντιγράφων που εμπεριέχονται στην εν λόγω μουσειοσκευή.⁶⁹

4.3.3. Το τρίπτυχο για τον μαθητή

Σύμφωνα με τους Κόκκοτα και Πήλιουρα (όπ. αναφ. στο Κόκκοτας & Πλακίτση, 2005), προκειμένου να θεωρηθεί επιτυχημένη η επαφή με ένα μουσείο και τα εκθέματά του, προτείνεται να χρησιμοποιηθούν τεχνικές, οι οποίες θα αυξήσουν το ενδιαφέρον των μαθητών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη δημιουργία κατάλληλων φύλλων εργασίας για τους μαθητές, που θα στοχεύουν στην ανάδειξη των απόψεών

⁶⁹ Παράρτημα II

τους, στην εξοικείωσή τους με τις επιστημονικές διαδικασίες και στη συνεργασία τους.

Το τρίπτυχο, λοιπόν, που περιέχεται στη μουσειοσκευή «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα» και απευθύνεται στον μαθητή, περιλαμβάνει ψυχαγωγικές δραστηριότητες σχετικά με τα οικιακά σκεύη και την διατροφή κατά την κλασσική εποχή. Πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνει σταυρόλεξο, αίνιγμα, κρυπτόλεξο, μεσοστοιχίδα και δραστηριότητα ζωγραφικής.

Το εν λόγω εκπαιδευτικό έντυπο σχεδιάστηκε με σκοπό να είναι εύχρηστο στα χέρια των μικρών μαθητών, αλλά και ευχάριστο κατά την οπτική τους επαφή με αυτό. Για την δημιουργία του λήφθηκαν υπόψη ζητήματα τυπογραφίας. Πιο αναλυτικά, επιλέχθηκε μία «παιγνιώδης» γραμματοσειρά (Comic Sans MS) και δόθηκε προσοχή στα περιθώρια των σελίδων, ώστε να μπορούν οι μαθητές να το κρατούν χωρίς να παρεμποδίζεται η χρήση του. Ακόμη, επιλέχθηκε το διπλό διάστιχο, με σκοπό το κείμενο να είναι ευανάγνωστο, να «αναπνέει» και να μην κουράζει. Επιπλέον, οι κουκίδες σηματοδοτούν την αρχή της κάθε δραστηριότητας και έγινε χρήση έντονης γραφής κατά την αρίθμηση, προκειμένου να είναι ευδιάκριτος ο διαχωρισμός τους. Για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, επιλέχθηκε και ο συγκεκριμένος τρόπος διπλώματος του χαρτιού και το πράσινο χρώμα στις δραστηριότητες, ώστε να διεγείρει το ενδιαφέρον των παιδιών.

Όσον αφορά στο περιεχόμενο των δραστηριοτήτων, το έντυπο περιλαμβάνει παιγνιώδεις δραστηριότητες, ώστε να ψυχαγωγήσει τους μαθητές και να μην τους κουράσει. Συγκεκριμένα, ένα σταυρόλεξο, το οποίο οι μαθητές καλούνται να συμπληρώσουν χρησιμοποιώντας λέξεις από αρχαία οικιακά σκεύη, που συνάντησαν κατά την επίσκεψή τους στο Αρχαιολογικό Μουσείο. Στη συνέχεια, ζητείται από αυτούς να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές με τα σημερινά οικιακά σκεύη και να

τις συζητήσουν στις ομάδες τους. Με αυτό τον τρόπο, εκπαιδεύονται στην κριτική σύγκριση του παρελθόντος με το παρόν. Ακολουθεί ένα κρυπτόλεξο στο οποίο οι μαθητές καλούνται να βρουν τις κρυμμένες λέξεις που σχετίζονται με τις τροφές που προέρχονταν από το κυνήγι στην αρχαιότητα.

Στο κάτω μέρος της ίδιας σελίδας παρατίθεται ένα αίνιγμα, η απάντηση στο οποίο δίνεται στην αμέσως επόμενη δραστηριότητα του εντύπου. Η μεσοστοιχίδα που έχει δημιουργηθεί συμπληρώνεται με λέξεις που σχετίζονται με τη διατροφή των ανθρώπων κατά την κλασική εποχή. Τέλος, οι μαθητές καλούνται να ζωγραφίσουν μία εικόνα από ένα αρχαίο συμπόσιο και να αξιοποιήσουν, χρησιμοποιώντας την φαντασία τους, τα οικιακά σκεύη που περιέχονται στην μουσειοσκευή και τα περιεργάστηκαν.⁷⁰

4.3.4. Το επιτραπέζιο παιχνίδι

Όσον αφορά στο παιχνίδι, ο Froebel, που ανέπτυξε την εκπαιδευτική θεωρία του παιχνιδιού, υποστήριξε ότι το παιχνίδι αποτελεί στάδιο μάθησης, αλλά και στάδιο ζωής. Ακόμη, ο Vygotsky θεωρούσε ιδιαίτερα σημαντική την επίδραση του παιχνιδιού στην ανάπτυξη του παιδιού και υποστήριξε ότι η φαντασία που χρησιμοποιεί το παιδί κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού αποτελεί έναν νέο σχηματισμό στη συνείδησή του και αντιπροσωπεύει μία αποκλειστικά ανθρώπινη μορφή συνειδητής ενέργειας, που πηγάζει από τη δράση (Βιλδιρίδη - Χατζητόλιου, 2006).

Εκτός από τον Vygotsky και ο Piaget αναφέρθηκε στο θεμελιώδη ρόλο του παιχνιδιού, καθώς, σύμφωνα μ' αυτόν, το παιχνίδι είναι η δουλειά του μικρού παιδιού και όλα τα παιδιά πρέπει να παίζουν. Ακόμη υποστήριξε ότι το παιχνίδι είναι παγκόσμιο, δεν έχει εθνικά ή πολιτισμικά όρια, είναι χαρακτηριστικό όλων των

⁷⁰ Παράρτημα II

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

ηλικιών και όλων των φυλών, είναι απαραίτητο για την ανάπτυξη της σκέψης και της γλώσσας και συμβάλλει στη μεταβίβαση της κουλτούρας (Γερμανός, 1993).

Επιπρόσθετα, μέσω του παιχνιδιού προωθείται η ανάπτυξη της διαπροσωπικής νοημοσύνης. Η ικανότητα, δηλαδή, του ατόμου να επικοινωνεί με τους άλλους και να προσαρμόζει κατάλληλα τη συμπεριφορά του κατά τη συναναστροφή του με αυτούς. Η διαπροσωπική νοημοσύνη ενθαρρύνεται τόσο μέσω του ομαδικού παιχνιδιού όσο και των επιτραπέζιων (Γαρυφαλάκη, 2013).

Ειδικότερα, στη μουσειοπαιδαγωγική ο όρος «παιχνίδι» έχει ψυχαγωγική διάσταση και συχνά αναφέρεται σε παιχνίδια γνώσεων που ακολουθούν ορισμένους κανόνες. Αυτά στοχεύουν στο να ελέγξουν κατά πόσο έχουν επιτευχθεί οι γνωστικοί στόχοι που τέθηκαν κατά το σχεδιασμό μιας εκπαιδευτικής δραστηριότητας και πραγματοποιούνται κυρίως στο τέλος αυτής, έχοντας, συνήθως, τη μορφή ενός επιτραπέζιου παιχνιδιού με κάρτες ερωτήσεων (Νικονάνου, 2012).

Το επιτραπέζιο παιχνίδι έχει τίτλο «Φτάσε στην κορυφή!!!» και αφορά στις διατροφικές συνήθειες που είναι καλό να υιοθετούν τα παιδιά, αλλά και σ' αυτές που πρέπει να αποφεύγουν. Πρόκειται για ένα παιχνίδι γνώσεων που περιλαμβάνει 66 κάρτες με ερωτήσεις. Στο παιχνίδι μπορούν να συμμετέχουν από 2 έως 5 παίκτες. Η εικόνα που υπάρχει στο ταμπλό του εν λόγω επιτραπέζιου παιχνιδιού παραπέμπει στην διατροφική πυραμίδα. Μέσα στη συσκευασία του παιχνιδιού περιέχονται αναλυτικές οδηγίες.

4.3.5. Το παιχνίδι παζλ

Το παζλ που περιέχεται στην μουσειοσκευή απεικονίζει την πυραμίδα της μεσογειακής διατροφής. Στόχος του είναι να γνωρίσουν οι μαθητές τα βασικά συστατικά της μεσογειακής διατροφής. Έτσι, συμπληρώνοντας το παζλ τα παιδιά θα

γνωρίσουν ποιες τροφές πρέπει να καταναλώνουν σε καθημερινή βάση, ποιες ορισμένες φορές την εβδομάδα και ποιες λίγες φορές τον μήνα. Φυσικά, στόχο του παζλ αποτελεί τόσο η ανάπτυξη της συνδυαστικής σκέψης των παιδιών όσο και η ανάπτυξη της οπτικο-χωρικής νοημοσύνης που συνιστά έναν από τους οκτώ (8) τύπους νοημοσύνης, σύμφωνα με τον Howard Gardner.

4.3.6. Το παιχνίδι τύπου παζλ με τίτλο «Ταίριαξέ το...»

Το παιχνίδι τύπου παζλ αποτελείται από κύβους κατασκευασμένους από φελιζόλ. Κάθε πλευρά των κύβων συνιστά ένα μικρό κομμάτι μιας φωτογραφίας που απεικονίζει ένα από τα αγγεία – οικιακά σκεύη που περιέχονται στη μουσειοσκευή. Συγκεκριμένα, υπάρχει η φωτογραφία της κύλικας, του κάνθαρου, του ιχθυοπινάκιου, του κύπελλου, της οينوχής και του σκυφιδίου. Σκοπός του παιχνιδιού είναι οι μαθητές να καταφέρουν να ανασυνθέσουν την φωτογραφία κάθε αγγείου στριφογυρίζοντας τους κύβους.

4.3.7. Η αφίσα

Η σημασία που δίνεται στην ύπαρξη των μουσειακών αντικειμένων από την μουσειοπαιδαγωγική διαφαίνεται και από τον προτεινόμενο τρόπο προσέγγισής τους, που προϋποθέτει την χρήση κατάλληλων ερωτήσεων. Σύμφωνα με τη Νικονάνου (2012), η εφαρμογή της μαιευτικής μεθόδου αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό των μουσειοπαιδαγωγικών δραστηριοτήτων και μέσο με το οποίο προάγεται η συζήτηση και συνεπώς, η επικοινωνιακή αλληλεπίδραση ανάμεσα στο άτομο και το αντικείμενο.

Με βάση την παραπάνω θέση, έγινε ο σχεδιασμός και η τοποθέτηση της αφίσας μέσα στη μουσειοσκευή. Σ' αυτή αναγράφεται ο τίτλος της μουσειοσκευής

«Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα» και απεικονίζονται ενδεικτικά τρία από τα αγγεία που περιέχονται στο εσωτερικό της βαλίτσας. Η ύπαρξη της αφίσας στοχεύει στο να διεγείρει το ενδιαφέρον των μαθητών και να τους εισάγει στο θέμα το οποίο πραγματεύεται η μουσειοσκευή.

Το συγκεκριμένο έντυπο μπορεί να αναρτηθεί στον πίνακα της σχολικής τάξης. Κατόπιν, προτείνεται να γίνει χρήση της μεθόδου του καταγισμού ιδεών. Ο εκπαιδευτικός, δηλαδή, θα ζητήσει από τους μαθητές του να αναφέρουν τις λέξεις που τους φέρνει στον νου ο τίτλος της μουσειοσκευής και θα τις καταγράψει στον πίνακα. Με αυτό τον τρόπο, αφενός θα προιδεάσει τους μαθητές για το θέμα το οποίο θα επεξεργαστούν και παράλληλα, μέσα από τις κατευθυνόμενες ερωτήσεις που θα τεθούν και τον διάλογο που θα αναπτυχθεί, ο εκπαιδευτικός θα έχει τη δυνατότητα να διερευνήσει το επίπεδο των γνώσεων που ήδη κατέχουν οι μαθητές του αναφορικά με το θέμα των οικιακών σκευών στην αρχαία Ελλάδα και ό,τι αυτό συνεπάγεται. Έτσι, οι πληροφορίες που θα συζητηθούν, θα συνδεθούν με τις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες των μαθητών, με σκοπό την ενεργητική συμμετοχή τους στη μαθησιακή διαδικασία.

4.3.8. Το έντυπο με την χρονογραμμή

Το έντυπο αυτό που εμπεριέχεται στην μουσειοσκευή απεικονίζει μια χρονογραμμή της αρχαίας ελληνικής ιστορίας. Πιο αναλυτικά, υπάρχουν με τη σειρά οι ιστορικές περίοδοι με την ονομασία τους και τους χρόνους που καλύπτει η καθεμία. Η κλασσική περίοδος που αφορά στο περιεχόμενο της μουσειοσκευής είναι πιο έντονα τονισμένη, ώστε να γίνει σαφές στους μαθητές σε ποιες χρονολογίες να εστιάσουν. Και αυτό το έντυπο, όπως και η αφίσα, μπορεί να αναρτηθεί στον πίνακα

της σχολικής τάξης, ώστε να μην ξεχνούν οι μαθητές με ποια ιστορική περίοδο ασχολούνται.

4.3.9. Η εικονική αναπαράσταση της οικίας στην Αρχαία Ελλάδα

Η συγκεκριμένη εικονική αναπαράσταση στοχεύει στην επαφή των μαθητών με τη δομή και τους χώρους της οικίας στην αρχαία Ελλάδα και συγκεκριμένα με τον ανδρώνα – τον χώρο διεξαγωγής των συμποσίων.

4.3.10. Το CD

Σύμφωνα με τους Νικονάνου και Κασβίκη (2008), η χρήση των νέων τεχνολογιών, όπως οι πολυμεσικές εφαρμογές και τα CD-Rom, αποτελεί πλέον ένα ισχυρό μέσο για την προσέγγιση του υλικού πολιτισμού. Οι νέες τεχνολογίες συμβάλλουν καθοριστικά στην πρόσβαση του ατόμου στην πληροφορία και ενισχύουν τον βαθμό απόκτησης εμπειριών μέσω της συμμετοχής και της επικοινωνίας.

Το CD που υπάρχει στη μουσειοσκευή «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα» περιλαμβάνει ενημερωτικό υλικό σχετικά με τη θεματική της μουσειοσκευής. Παρουσιάζει συνοπτικά πληροφορίες σχετικά με τα οικιακά σκεύη στην αρχαία Ελλάδα, τον τρόπο κατασκευής τους, τις διατροφικές συνήθειες των αρχαίων Ελλήνων, αλλά και τα συμπόσια στην αρχαία Ελλάδα. Επιπλέον, στο CD περιέχονται οι ψυχαγωγικές δραστηριότητες που υπάρχουν και στο τρίπτυχο του μαθητή, προκειμένου να είναι δυνατή η επεξεργασία τους από όλους τους μαθητές της τάξης, σε περίπτωση που το επιθυμεί και το κρίνει απαραίτητο ο εκπαιδευτικός.

4.3.11. Το ερωτηματολόγιο προς τον εκπαιδευτικό

Το ερωτηματολόγιο που περιέχεται στην μουσειοσκευή «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα» απευθύνεται στους εκπαιδευτικούς και αφορά στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της χρήσης της. Τα στοιχεία που θα συλλεχθούν ενδεχομένως να αποτελέσουν αφορμή για μελλοντική βελτίωση – εμπλουτισμό της παραχθείσας μουσειοσκευής.⁷¹

4.4. Προτάσεις εκπαιδευτικής αξιοποίησης της μουσειοσκευής

Όπως υποστηρίζει ο Ματσαγγούρας (όπ. αναφ. στο Αγγελάκος & Κόκκινος, 2004, σ. 20), «ο όρος «διαθεματικότητα» αναφέρεται στη θεωρητική αρχή που δεν καταλύει τα διακριτά γνωστικά αντικείμενα ως πλαίσια οργάνωσης της σχολικής γνώσης, ενώ ο όρος «διεπιστημονικότητα» αναφέρεται στη θεωρητική αρχή η οποία δεν καταλύει μεν τα διακριτά μαθήματα ως πλαίσια οργάνωσης της σχολικής γνώσης, αναζητάει όμως τρόπους σύμπραξης και συσχέτισης του περιεχομένου τους». Μέσω της διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης προωθείται η διασύνδεση γνωστικών αντικειμένων και η σφαιρική ανάλυση βασικών θεμάτων, καθώς μια τέτοια προσέγγιση αφήνει περιθώριο διασύνδεσης με όλα τα μαθήματα (Κακούρου-Χρόνη, 2010).

Το εκπαιδευτικό υλικό «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα» σχεδιάστηκε με σκοπό να φέρει τα παιδιά σε επαφή με τα οικιακά σκεύη που χρησιμοποιούνταν κατά την διεξαγωγή συμποσίων στην αρχαία Ελλάδα και τις διατροφικές συνήθειες των αρχαίων Ελλήνων. Ο τρόπος σχεδιασμού της είναι σύμφωνος με τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) και το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) του 2003, που υποστηρίζουν την

⁷¹ Παράρτημα II

βιωματική μάθηση και την διαθεματικότητα στη διδασκαλία. Ειδικότερα, η επεξεργασία της εν λόγω μουσειοσκευής μπορεί να συνδυαστεί τόσο με το μάθημα της Ιστορίας όσο και με αυτό της Γεωγραφίας, ενώ συνδέεται και με τα μαθήματα της Γλώσσας, της Αισθητικής Αγωγής μέσω των εικαστικών δραστηριοτήτων (χειροτεχνίες, κατασκευές και θεατρικό παιχνίδι), ακόμη και των Μαθηματικών (γεωμετρικά σχήματα).

Το υλικό της μουσειοσκευής είναι ποικίλο και ευέλικτο. Εξαρτάται από τον εκπαιδευτικό να το επεξεργαστεί όπως εκείνος νομίζει, να το προσαρμόσει στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών του, σχεδιάζοντας έτσι ένα δικό του εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Στη συνέχεια, δίνονται κάποιες οδηγίες και προτάσεις για τη χρήση του υλικού, χωρίς όμως να είναι δεσμευτικές ως προς τη χρονική τους διαδοχή και αλληλουχία ούτε ως προς τον τρόπο εφαρμογής τους. Ο εκπαιδευτικός είναι εκείνος που θα επιλέξει ανάμεσά τους, θα τις συμπληρώσει ή θα τις τροποποιήσει.

Η ανάρτηση της αφίσας στον πίνακα της σχολικής τάξης μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αφορμή για να εφαρμοστεί η μέθοδος του καταιγισμού ιδεών (brainstorming). Ο εκπαιδευτικός ζητά, δηλαδή, από τους μαθητές να εκφραστούν γρήγορα για το θέμα που πρόκειται να επεξεργαστούν, με λέξεις ή σύντομες εκφράσεις, ενώ ο ίδιος σημειώνει όλες τις ιδέες στον πίνακα, αποφεύγοντας να υποδείξει τις δικές του ιδέες. Επίσης, δεν επιτρέπονται σχόλια ή παρατηρήσεις, αφού όλες οι ιδέες είναι σεβαστές και καταγράφονται σε κλίμα συνεργασίας, σεβασμού και αποδοχής της διαφορετικής άποψης. Ακολουθεί συζήτηση κατά την οποία αναλύονται και σχολιάζονται οι απόψεις που έχουν καταγραφεί και στη συνέχεια, ομαδοποιούνται, με σκοπό να αναδειχθούν οι πολλαπλές διαστάσεις του θέματος.

Μετά από αυτή τη διαδικασία, μπορεί να αναρτηθεί στον πίνακα το έντυπο με την χρονογραμμή, ώστε να γνωστοποιηθεί στους μαθητές η χρονική περίοδος με την οποία θα ασχοληθούν. Σε αυτή τη φάση γίνεται προσπάθεια να συνδεθούν οι έννοιες που καταγράφηκαν κατά τον καταιγισμό ιδεών με την συγκεκριμένη εποχή της αρχαιότητας.

Πριν την χορήγηση των αγγείων στους μαθητές, για να τα παρατηρήσουν και να τα επεξεργαστούν, καλό είναι να έρθουν σε επαφή με την εικονική αναπαράσταση της αρχαίας ελληνικής κατοικίας, ώστε να γνωρίσουν τη δομή της και ιδιαίτερα τον χώρο στον οποίο διεξάγονταν τα συμπόσια.

Στη συνέχεια, τα παιδιά επεξεργάζονται τα αγγεία που υπάρχουν στη μουσειοσκευή και αναπτύσσουν διάλογο για το όνομα και την χρησιμότητα του καθενός, καθώς και για την διεξαγωγή των συμποσίων στην αρχαία Ελλάδα. Στο σημείο αυτό, καλό είναι ο εκπαιδευτικός να προτρέψει τα παιδιά να δημιουργήσουν μια δική τους ιστορία σχετικά με ένα συμπόσιο στην αρχαία Ελλάδα, πλάθοντας χαρακτήρες που θα μπορούσαν να συμμετέχουν σε αυτό. Ακολούθως, διανέμοντας τους διάφορους ρόλους των χαρακτήρων στα παιδιά, μπορεί να πραγματοποιηθεί μία δραματοποίηση. Έχει αποδειχθεί ότι τόσο η δραματοποίηση όσο και το παιχνίδι ρόλων αποτελούν ενεργητικούς τρόπους που συμβάλλουν στη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών (Καρπόζηλου, 1994).

Το παιχνίδι με τον τίτλο «Ταίριαξέ το...» μπορεί να ακολουθήσει για να ενισχύσει την απομνημόνευση της ονομασίας και του είδους των αγγείων από τους μαθητές. Αυτό, εκτός από την ψυχαγωγία, θα τους βοηθήσει και στην ανάπτυξη της συνδυαστικής σκέψης.

Μετά από αυτό, ο εκπαιδευτικός μπορεί να χορηγήσει στους μαθητές το τρίπτυχο με τις ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Μπορεί να φωτοτυπεί το έντυπο και να

το διανέμει στα παιδιά για εργασία στην τάξη. Η συμπλήρωσή του μπορεί να γίνει είτε ατομικά από τον κάθε μαθητή είτε ομαδικά με τη χρήση του CD που περιέχεται.

Στο εκπαιδευτικό υλικό περιλαμβάνεται παζλ που εικονίζει την πυραμίδα της μεσογειακής διατροφής. Το θέμα του παζλ δίνει την ευκαιρία στα παιδιά να συζητήσουν για το θέμα της διατροφής και να το συνδέσουν με τις διατροφικές συνήθειες των αρχαίων Ελλήνων εντοπίζοντας ομοιότητες και διαφορές με τη σημερινή εποχή. Τα παιδιά μπορούν να χωριστούν σε μικρές ομάδες και να συνθέσουν το παζλ. Για να γίνει πιο ενδιαφέρουσα η συγκεκριμένη δραστηριότητα, θα μπορούσαν να χρονομετρήσουν το χρόνο σύνθεσης του παζλ από την κάθε ομάδα και να αναδείξουν τη νικήτρια ομάδα.

Το επιτραπέζιο παιχνίδι με τίτλο «Φτάσε στην κορυφή!!!» αποτελεί ένα παιχνίδι γνώσης που έχει στόχο να γνωρίσουν τα παιδιά τις διατροφικές συνήθειες που είναι καλό να υιοθετούν, αλλά και αυτές που πρέπει να αποφεύγουν. Η εικόνα που υπάρχει στο ταμπλό του εν λόγω επιτραπέζιου παιχνιδιού παραπέμπει, επίσης, στη διατροφική πυραμίδα. Μέσα στη συσκευασία του παιχνιδιού περιέχονται αναλυτικές οδηγίες.

Η μουσειοσκευή, τέλος, περιέχει ένα κομμάτι πηλού που έχει ως σκοπό να υπενθυμίσει στον εκπαιδευτικό πως μπορεί να ζητήσει από τους μαθητές του να φέρουν πηλό στην τάξη και αντλώντας έμπνευση από τα αγγεία που περιλαμβάνονται στη βαλίτσα, να δημιουργήσουν τα δικά τους. Η εργασία τους μπορεί να είναι ατομική ή ομαδική και τα έργα που θα κατασκευάσουν τα παιδιά μπορούν ν' αποτελέσουν το υλικό μιας έκθεσης που θα διοργανωθεί στο σχολείο. Θα μπορούσε να προγραμματισθεί μία επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας, για να δουν από κοντά τα αρχαία οικιακά σκεύη, καθώς και άλλα αντικείμενα που εκτίθενται σ' αυτό.

Επίλογος

Στην παρούσα εργασία μελετήθηκε και καταγράφηκε η ελληνική πραγματικότητα όσον αφορά στις μουσειοσκευές που έχουν σχεδιασθεί και διακινούνται από τα ελληνικά μουσεία. Σκοπός της, επίσης, ήταν να δημιουργηθεί μία μουσειοσκευή με θεματική που δεν υφίσταται σε άλλο μουσείο ή φορέα και να είναι πρωτότυπη ως προς το θέμα που πραγματεύεται.

Η σχετική έρευνα που πραγματοποιήθηκε, έδειξε ότι τα ελληνικά μουσεία έχουν κάνει αξιόλογα βήματα προς την κατεύθυνση της μουσειοπαιδαγωγικής τα τελευταία περίπου τριάντα χρόνια, αφού προέβησαν σε διευρυμένες προσπάθειες να προσεγγίσουν το παιδικό κοινό με τη δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων, αλλά και δανειστικού υλικού με τη μορφή εκπαιδευτικών φακέλων και μουσειοσκευών. Φαίνεται, λοιπόν, ότι δόθηκε βαρύτητα από τα ελληνικά μουσεία στη σημασία που έχει η βιωματική εμπειρία στη μάθηση με τη συμμετοχή των αισθήσεων, τόσο στο χώρο του μουσείου, μέσω των εκπαιδευτικών προγραμμάτων όσο και στο χώρο του σχολείου μέσω των μουσειοσκευών.

Προς την κατεύθυνση αυτή και με στόχο την κάλυψη ενός διαφανόμενου κενού, δημιουργήθηκε η μουσειοσκευή με τον τίτλο «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα», η οποία περιλαμβάνει αντίγραφα από τα πρωτότυπα εκθέματα που φυλάσσονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας. Μέχρι στιγμής και εκτός από μία παρουσίαση σε Δημοτικό σχολείο της Καρδίτσας, η παραχθείσα μουσειοσκευή δεν έχει εκτεθεί σε άλλο κοινό, ώστε να αξιολογηθεί και να εξαχθούν συμπεράσματα για την αποτελεσματικότητά της και την ανταπόκρισή της στην ομάδα στόχου στην οποία απευθύνεται.

Η μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να εστιάσει στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της χρήσης των μουσειοσκευών που δανείζονται από τα

σχολεία της ελληνικής περιφέρειας, ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα, με σκοπό την βελτίωση ή και την τροποποίησή τους. Τέλος, όσον αφορά στην μουσειοσκευή «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα», η καινοτομία της που βασίζεται στην χρήση της τεχνολογίας (αναπαραγωγή ακουστικού ερεθίσματος), θα μπορούσε να αποτελέσει την αφορμή για δημιουργία μουσειοσκευών που να απευθύνονται σε άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα όρασης. Με αυτό τον τρόπο, η διάσταση της μουσειοπαιδαγωγικής θα διευρυνθεί, απευθυνόμενη σε κοινό, που τουλάχιστον μέχρι στιγμής, δεν εντάσσεται τόσο ενεργά στις ομάδες στόχου της.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αγγελάκος, Κ. & Κόκκινος, Γ. (2004). *Η διαθεματικότητα στο σύγχρονο σχολείο & η διδασκαλία της Ιστορίας με τη χρήση πηγών*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Αλκηστις. (1995). *Μουσεία και Σχολεία, Δεινόσαυροι κι Αγγεία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ανδρέου, Α. (1996). *Ιστορία, Μουσείο και Σχολείο*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Γ. Δεδούση.
- Ανδριώτης, Ν. & Τασιού, Φ. (2002). *Ναυτικό Μουσείο Οινουσσών*. Στο Μουσείο – Σχολείο, 6^ο Περιφερειακό Συνέδριο (σ. 217 - 218). Αθήνα: Citronio.
- Aydin, S. (2011). Effect of cooperative learning and traditional methods on students' achievements and identifications of laboratory equipments in science-technology laboratory course. *Educational Research and Reviews*, 6, 636 – 644.
- Βέμη, Μπ. & Νάκου, Ειρ. (2010). *Μουσεία και Εκπαίδευση*. Αθήνα: Νήσος.
- Βιλδιρίδη – Χατζητόλιου, Μ. (2006). *Παιδί – Παιχνίδι – Παιδεία – Πολιτισμός. Το παιχνίδι μέσα στο χρόνο*. Θεσσαλονίκη: Υπουργείο Μακεδονίας Θράκης.
- Black, G. (2009). *Το Ελκυστικό Μουσείο: Μουσεία και Επισκέπτες*. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.
- Burcaw, E. (1997). *Introduction to Museum Work, 3rd edition*. United States of America: Altamira Press.
- Γαρυφαλάκη, Ε. (2013). *Πολλαπλή νοημοσύνη*. Αθήνα: Διόπτρα.
- Γερμανός, Δ. (1993). *Χώρος και διαδικασίες αγωγής: Η Παιδαγωγική Ποιότητα του Χώρου*. Αθήνα: Gutenberg.
- Γεωργογιάννης, Π. (2008). *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: Βηματισμοί για μια αλλαγή στην εκπαίδευση*. Τόμ. 7^{ος}. Πάτρα: Αυτοέκδοση.

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

- Δάλκος, Γ. (2000). *Σχολείο και Μουσείο. Το βιβλίο στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Falk, J. & Dierking, L. (2000). *Learning from museums: Visitor Experiences and the Making of Meaning*. United States of America: Altamira Press.
- Ζαφειράκου, Α., Potvin, M., Ξανθοπούλου, Κ., Πεδιαδιτάκη, Α. & Buffet, F. (2000). *Μουσεία και Σχολεία: Διάλογος & συνεργασίες, Αναπαραστάσεις & Πρακτικές*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Hein, G. (2002). *Learning in the museum*. USA & Canada: Routledge.
- Hein, H. (2000). *The Museum in Transition: A Philosophical Perspective*. Washington and London: Smithsonian Institution Press.
- Hinz, H. (χ.χ.). Living History Museums. Στο Πρακτικά Ετήσιας Συνάντησης της Επιτροπής ICOM-ICMAH. (2002). *Θεσσαλονίκη: Σταυροδρόμι Ιδεών και Ανθρώπων – Η πόλη στο μουσείο και στο χώρο*. Αθήνα: Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων – Ελληνικό Τμήμα.
- Hooper - Greenhill, E. (1998). *Museum and Gallery Education*. London: Leicester University Press.
- Johnson, D. & Johnson, R. (2009). An Educational Psychology Success Story: Social Interdependence Theory and Cooperative Learning. *Educational Research*, 38 (5), 365 – 379.
- Κακανά, Δ. (2008). *Η Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση: Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές προοπτικές*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Κακούρου – Χρόνη, Γ. (2010). *Μουσείο – Σχολείο. Αντικριστές πόρτες στη γνώση*. Αθήνα: Πατάκης.
- Καλεσοπούλου, Δ. (2002). *Μουσείο Σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων*. Στο Μουσείο – Σχολείο, 6^ο Περιφερειακό Συνέδριο (σ.202 - 205). Αθήνα: Citronio.

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

- Καραμήτρου – Μεντεσίδη, Γ. (2005). *Σχολείο και Αρχαιότητες: Εκπαιδευτικά Προγράμματα Αρχαιολογικού Μουσείου Αιανής*. Αιανή Κοζάνης: Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής.
- Καρπόζηλου, Μ. (1994). *Το παιδί στη χώρα των βιβλίων*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Κόκκοτας, Π. & Πήλιουρας, Π. (2005). Το Μουσείο ως χώρος εκπαίδευσης στις Φυσικές Επιστήμες: Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές. Στο Π. Κόκκοτας και Κ. Πλακίτση (Επιμ.), *Μουσειοπαιδαγωγική και Εκπαίδευση στις Φυσικές Επιστήμες: Θεωρία και Πράξη* (σ. 17 - 43). Αθήνα: Πατάκης.
- Κόκκοτας, Π. & Πλακίτση, Κ. (2005). *Μουσειοπαιδαγωγική και Εκπαίδευση στις Φυσικές Επιστήμες: Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Πατάκης.
- Κολιάδης, Ε. (2007). *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*. Τόμ. Γ'. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Λέκκα, Α. & Αλεξίου, Θ. (2002). *Το μουσείο «εκτός των τειχών»: κινητές πολιτιστικές μονάδες και σχολική πράξη*. Στο Μουσείο – Σχολείο, 6^ο Περιφερειακό Συνέδριο (σ.30 - 34). Αθήνα: Citronio.
- Lord, B. & Lord, G. D. (2002). *The Manual of Museum Exhibitions*. United States of America: Altamira Press.
- Μαυροσκούφης, Δ., Μυρογιάννη, Ελ., Γρόσδος, Στ. & Σεϊτανίδου, Δ. (2014). *Το μουσείο ήταν τέλειο! Διαπολιτισμικά Προγράμματα Σχολείων σε Μουσεία – Οδηγός Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων*. Αθήνα: Υ.ΠΑΙ.Θ.
- Merriman, N. (1999). *Making Early Histories in Museums*. London and New York: Leicester University Press.
- Miles, R., Alt, M., Gosling, D., Lewis, B. & Tout, A. (2002). *The Design of Educational Exhibits*. 2nd edition. Great Britain: Routledge.

- Μιχαλοπούλου, Κ. (2002). Μουσειακή εκπαίδευση και επικοινωνιακός λόγος στην προσχολική και σχολική ηλικία. *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*, Θ' (32), 167 – 186.
- Μουσείο Μπενάκη. (2001). Τόμ. 1. Αθήνα: Μουσείο Μπενάκη.
- Μουσείο Μπενάκη. (2002). Τόμ. 2. Αθήνα: Μουσείο Μπενάκη.
- Μουσείο Μπενάκη. (2003). Τόμ. 3. Αθήνα: Μουσείο Μπενάκη.
- Μουσιώνη, Α., Βαφειαδάκη, Α. & Κόντσα, Κ. (2002). *Εκπαιδευτικά προγράμματα και σχολεία*. Στο Μουσείο – Σχολείο, 6^ο Περιφερειακό Συνέδριο (σ.167 – 169). Αθήνα: Citronio.
- Μπούνια, Α. & Νικονάνου, Ν. (2008). Μουσειακά αντικείμενα και ερμηνεία: δημιουργώντας την εμπειρία, επιδιώκοντας την επικοινωνία. Στο Ν. Νικονάνου και Κ. Κασβίκης (Επιμ.), *Εκπαιδευτικά ταξίδια στο χρόνο: Εμπειρίες και ερμηνείες του παρελθόντος* (σ. 66 – 95). Αθήνα: Πατάκης.
- Νάκου, Ειρ. (2001). *Μουσεία: Εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός*. Αθήνα: Νήσος.
- Νάκου, Ειρ. (2009). *Μουσεία, ιστορίες και Ιστορία*. Αθήνα: Νήσος.
- Νικονάνου, Ν. (2012). *Μουσειοπαιδαγωγική: από τη θεωρία στην πράξη*. Αθήνα: Πατάκης.
- Νικονάνου, Ν. & Κασβίκης, Κ. (2008). *Εκπαιδευτικά ταξίδια στο χρόνο – Εμπειρίες και ερμηνείες του παρελθόντος*. Αθήνα: Πατάκης.
- Ξωχέλλης, Π. (2007). *Λεξικό της Παιδαγωγικής*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Οικονομίδης, Β. (2011). Μουσείο και Νηπιαγωγείο: διαδρομές τεμνόμενες ή ασύμπτωτες;. Στο Γαβριλάκη, Ειρ. (Επιμ.), *Η Άνοιξη των Μουσείων: Συνάντηση για τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τη μουσειακή αγωγή* (σ.125 – 144). Ρέθυμνο: ΚΕ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων.

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

- Οικονόμου, Μ. (2002). Η αξιολόγηση μιας εφαρμογής πολυμέσων για παρουσίαση σε κοινό Μουσείου: Το πρόγραμμα για τις Ευεσπερίδες στην Οξφόρδη. Στο ICOM-ICMAH (Επιμ.), *Θεσσαλονίκη: Σταυροδρόμι Ιδεών και Ανθρώπων – Η πόλη στο μουσείο και στο χώρο* (σ. 220 – 227). Αθήνα: Ελληνικό Τμήμα του ICOM.
- Οικονόμου, Μ. (2003). *Μουσείο: Αποθήκη ή ζωντανός οργανισμός; Μουσειολογικοί προβληματισμοί και ζητήματα*. Αθήνα: Κριτική – Επιστημονική Βιβλιοθήκη.
- Οικονόμου, Μ. (2008). Νέες Τεχνολογίες στα Μουσεία: διάδραση και νέα μοντέλα επικοινωνίας με τον επισκέπτη. Στο *Heritage and Museums* (Επιμ.), *Οι Νέες Τεχνολογίες στα Μουσεία - Σύγχρονες Τάσεις και Αντιλήψεις* (σ.139 - 147). Αθήνα: Ελληνική Ομοσπονδία Σωματείων Φίλων των Μουσείων.
- Sahin, A. (2011). Effects of Jigsaw III technique on achievement in written expression. *Asia Pacific Education Review*, 12, 427 – 435.
- Saka, A. (2010). Implementation of cooperative learning and guided discussion methods in science teaching to improve professional skills of student teachers. *Journal of Turkish Science Education*, 7, 30 – 51.
- Slavin, R. (1995). Cooperative Learning (2nd ed). *Cooperative learning: theory, Research and practice*. Boston: Allyn and Bacon.
- Σταμάτη, Ε. (2002). Δημοτικό Τοπικό Μουσείο Μηλεών Πηλίου, Γνωριμία με την ιστορία του χωριού και την παραδοσιακή ζωή των κατοίκων του. Στο Μουσείο – Σχολείο, 6^ο Περιφερειακό Συνέδριο (σ.114 – 115). Αθήνα: Citronio.
- Σταυρίδου, Ε. (2000). *Συνεργατική μάθηση στις φυσικές επιστήμες: μία εφαρμογή στο Δημοτικό Σχολείο*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.
- Τεγόπουλος, Χ. & Φυτράκης, Χ. (1993). *Ελληνικό Λεξικό*. (Στ' Έκδ.), Αθήνα: Αρμονία.

- Τζιαφέρη, Σ. (2005). *Το σύγχρονο μουσείο στην ελληνική εκπαίδευση μέσα από το παράδειγμα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων*. Θεσσαλονίκη: εκδ. Αδελφών Κυριακίδη.
- Τριλιανός, Θ. (2008). *Μεθοδολογία της σύγχρονης διδασκαλίας: Καινοτόμες επιστημονικές προσεγγίσεις στη διδακτική πράξη*. Τόμ. Α'. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Δημοτικού. ΦΕΚ 303/Β/13.03.03.
- ΥΠ.ΠΟ. (2003). *Παιχνίδια Πολιτισμού. Πολιτισμός για όλους*. Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού.
- Φακιολά, Μ. (2002). *Εκπαιδευτικές δραστηριότητες της Διεύθυνσης Λαϊκού Πολιτισμού*. Στο Μουσείο – Σχολείο, 6^ο Περιφερειακό Συνέδριο (σ. 80– 82). Αθήνα: Citronio.
- Χαλκιά, Κ. (2012). *Διδάσκοντας Φυσικές Επιστήμες – Θεωρητικά ζητήματα, προβληματισμοί, προτάσεις*. Αθήνα: Πατάκης.
- Χατζηαγγελάκης, Α., Σδρόλια, Στ., Παλιούρας, Δ. & Λέκκα, Φ. (2007). *Οδοιπορικό στα Μνημεία του Νομού Καρδίτσας: Αρχαιότητες – Ναοί – Νεότερα Μνημεία*. Καρδίτσα: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Καρδίτσας.
- Χατζηασλάνη, Κ. (2002). *Εκπαιδευτικές μουσειοσκευές*. Στο Μουσείο – Σχολείο, 6^ο Περιφερειακό Συνέδριο (σ. 48). Αθήνα: Citronio.
- Χορταρέα, Ε. (2002). *Ιστορική Εξέλιξη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων μουσείων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό*. Στο Γ. Κόκκινος και Ε. Αλεξάκη (Επιμ.), *Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις στη Μουσειακή Αγωγή* (σ.179-188). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Δικτυογραφία

Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας, <https://el-gr.facebook.com/ArchaiologikoMouseioKarditsas/posts/639217466189334:0>,
τελευταία επίσκεψη στις 14.02.2015.

Διδακτικά Πακέτα Δημοτικού. (2008). Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. ΥΠΕΠΘ.

Τελευταία επίσκεψη στις 19.02.2015 από: <http://www.pischools.gr/download/programs/depps/30deppsaps>

Δημοτική Πινακοθήκη Καρδίτσας,
http://www.dimoskarditsas.gov.gr/?page_id=10983, τελευταία επίσκεψη στις
20.02.2015.

Εβραϊκό Μουσείο της Ελλάδος,
http://www.jewishmuseum.gr/gr/education/educational_programmes_new/educational_museum_cases.html, τελευταία επίσκεψη στις 19.02.2015.

Εθνολογικό Μουσείο Θράκης, www.emthrace.org/education/, τελευταία επίσκεψη
στις 19.02.2015.

Ελληνικό Παιδικό Μουσείο,
<http://www.hcm.gr/BIGFrame/BIGFramesMainFirstPage.asp?LANG=GR>,
τελευταία επίσκεψη στις 19.02.2015.

Εταιρία για την Ανάπτυξη και τη Δημιουργική Απασχόληση των Παιδιών (ΕΑΔΑΠ),
<http://www.eadap.gr/index2.php?category=3&subcategory=4&id=133>,
τελευταία επίσκεψη στις 20.02.2015.

Johnson, R. & Johnson, D. (1988). Cooperative Learning: Two heads learn better than
one. Transforming Education: In Context 18. Τελευταία επίσκεψη στις
19.4.2015 <http://www.context.org/ICLIB/IC18/Johnson.html>

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, <http://www.fhw.gr/cosmos/friends/issues/16/pg4.html>,
τελευταία επίσκεψη στις 20.02.2015.

Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα,
<http://www.imma.edu.gr/imma/education/index.html>, τελευταία επίσκεψη στις
19.02.2015.

Ιστορικό – Λαογραφικό και Φυσικής Ιστορίας Μουσείο Κοζάνης,
<http://www.mouseio-kozanis.gr/>, τελευταία επίσκεψη στις 19.02.2015.

Ιστορικό Μουσείο Κρήτης, <http://www.historical-museum.gr/gr/educational/view/mouseioskeues>, τελευταία επίσκεψη στις
18.02.2015.

Κέντρο Μελέτης Νεώτερης Κεραμικής «Ίδρυμα Οικογένειας Γεωργίου
Ψαροπούλου»,
<http://www.potterymuseum.gr/pub/Category.asp?lang=gr&catid=20> και
http://www.yppo.gr/6/g6151.jsp?obj_id=1915, τελευταία επίσκεψη στις
20.02.2015.

Λαογραφικό – Ιστορικό Μουσείο Λάρισας, http://culture.larissadimos.gr/article.php?article_id=52&topic_id=60&level=3&belongs=14&area_id=1&lang=gr, τελευταία επίσκεψη στις 20.02.2015.

Λαογραφικό Μουσείο Στεμνίτσας, <http://www.stemnitsamuseum.gr/activities.php>,
τελευταία επίσκεψη στις 20.02.2015.

Μουσείο Μπενάκη, <http://www.benaki.gr/index.asp?id=3030103&lang=gr>, τελευταία
επίσκεψη στις 19.02.2015.

Μουσείο Παιδικής Ηλικίας «Ο ΣΤΑΘΜΟΣ»,
http://www.pli.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=85&Itemid=94, τελευταία επίσκεψη στις 20.02.2015.

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Μουσείο Συναισθημάτων Παιδικής Ηλικίας, <http://www.mce.gr>, τελευταία επίσκεψη
στις 20.04.2015.

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Λάσους Λέσβου,
[http://www.lesvosmuseum.gr/site/home/ws/primary+menu/education/ekpedefti
ko_iliko/musioskeves.csp.jsessionid=183DEE39421921634D813FE7051B20F
1](http://www.lesvosmuseum.gr/site/home/ws/primary+menu/education/ekpedeftiko_iliko/musioskeves.csp.jsessionid=183DEE39421921634D813FE7051B20F1), τελευταία επίσκεψη στις 19.02.2015.

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Πανεπιστημίου Κρήτης,
<http://www.nhmc.uoc.gr/el/education>, τελευταία επίσκεψη στις 19.02.2015.

Νομισματικό Μουσείο Αθηνών, <http://www.nma.gr/ekp1.htm> και
<http://www.seo.gr/newsdetail.asp?ITMID=3019&LANG=GR>, τελευταία
επίσκεψη στις 20.02.2015.

Ολυμπιακό Μουσείο Θεσσαλονίκης, [http://olympicmuseum-
thessaloniki.org/index.php?option=comcontent&task=view&id=248&Itemid=3
41](http://olympicmuseum-thessaloniki.org/index.php?option=comcontent&task=view&id=248&Itemid=341), τελευταία επίσκεψη στις 19.02.2015.

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Έβρου, [http://www.peenvrou.eu/index.php/menu-
ipeiresies/menu-anaptixis/menu-nikh-apologismos](http://www.peenvrou.eu/index.php/menu-ipeiresies/menu-anaptixis/menu-nikh-apologismos), τελευταία επίσκεψη στις
[19.02.2015](http://www.peenvrou.eu/index.php/menu-ipeiresies/menu-anaptixis/menu-nikh-apologismos).

Σωματείο Φίλων Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, [http://www.filoi-
gnhm.gr/template/paketa.php?cmd=resetall](http://www.filoi-gnhm.gr/template/paketa.php?cmd=resetall), τελευταία επίσκεψη στις
19.02.2015.

Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης (ΥΣΜΑ),
<http://www.ysma.gr/εκπαίδευση-μουσειοσκευές>, τελευταία επίσκεψη στις
19.02.2015.

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά

Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Φιλοπρόοδος Όμιλος Βροντάδου, <http://www.fovchios.gr/index.php?start=18> και

[http://www.entypo.eu/content/news/125-nea-afiksh-h-moyseioskeyh-toy-f-o-](http://www.entypo.eu/content/news/125-nea-afiksh-h-moyseioskeyh-toy-f-o-b)

[b](http://www.entypo.eu/content/news/125-nea-afiksh-h-moyseioskeyh-toy-f-o-b), τελευταία επίσκεψη στις 20.02.2015.

Φυσικό Πάρκο Σητείας, <http://www.sitia-geopark.gr/educational-material->

[programs.aspx](http://www.sitia-geopark.gr/educational-material-programs.aspx), τελευταία επίσκεψη στις 20.02.2015.

Παράρτημα Ι

Συγκεντρωτικός Πίνακας Μουσειοσκευών

Μουσειοσκευές	Περιεχόμενο	Ηλικία
Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης		
1. Κυκλαδικός Πολιτισμός	Ακριβή αντίγραφα ειδωλίων, σκευών και εργαλείων, έντυπο για τον εκπαιδευτικό, διαφάνειες, βιβλία, εκπαιδευτικά παιχνίδια.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
2. Αρχαία Κεραμική	Αντίγραφα αγγείων μελανόμορφου και ερυθρόμορφου ρυθμού, έντυπο υλικό, διαφάνειες, εκπαιδευτικά παιχνίδια.	Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού, Γυμνάσιο, Λύκειο
3. Το ένδυμα στην αρχαία Ελλάδα	Ενδύματα (χιτώνες, πέπλο, ιμάτια, χλαμύδα, εξωμίδα), έντυπα για τον εκπαιδευτικό, διαφάνειες, χειροτεχνίες.	Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού, Γυμνάσιο, Λύκειο
4. Παίζοντας στην αρχαία Ελλάδα	Αντίγραφα αρχαίων παιχνιδιών (σβούρα, γιο-γιο, πλαγγόνα, κλπ.), εικόνες, βιβλίο.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
Μουσείο Μπενάκη		
5. Χαρακτική	Εργαλεία και υλικά ξυλογραφίας, λιθογραφίας, χαλκογραφίας (μήτρες, βελόνες, βερνίκια, μελάνια εκτύπωσης), πρωτότυπα χαρακτηριστικά, μικρό βιβλίο, διαφάνειες, αναπαραγωγές έργων γνωστών καλλιτεχνών, προτάσεις δημιουργίας στο σχολείο.	Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού, Γυμνάσιο, Λύκειο
6. Η γλώσσα της μοντέρνας ζωγραφικής	Είδη χαρτιών και μουσαμά, χρώματα υγρά και ξερά, πινέλα, φωτογραφίες από εργαστήρια καλλιτεχνών, δείγματα γραφής υλικών ζωγραφικής, διαφάνειες.	Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού, Γυμνάσιο, Λύκειο
7. Ελληνικοί παραδοσιακοί κεφαλόδεσμοι	Φωτογραφίες ανδρικών και γυναικείων κεφαλόδεσμων, δείγματα κεφαλόδεσμων, προτάσεις για κατασκευή κεφαλόδεσμων.	Δημοτικό
8. Το κασελάκι του αγιογράφου	Εργαλεία και υλικά αγιογραφίας, βερνίκια,	Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού,

Μουσειοσκευές	Περιεχόμενο	Ηλικία
	διαφάνειες.	Γυμνάσιο, Λύκειο
9. Ένα ταξίδι στη Μνήμη – Ένα ταξίδι στη Μορφή	Μακέτα, δοκίμια, CD, τετράδια με προτάσεις επεξεργασίας του υλικού, θεωρητικά κείμενα.	Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού, Γυμνάσιο, Λύκειο
10. Ελληνικά λαϊκά παιχνίδια	Παιχνίδια	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
11. Γλώσσα και γραφή	Υλικά και εργαλεία γραφής, δείγματα γραφής διαφόρων πολιτισμών	Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού, Γυμνάσιο, Λύκειο
12. Φωτογραφίζοντας την Παλιά Αθήνα, 1833 - 1933	Φωτογραφίες, διαφάνειες	Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού, Γυμνάσιο, Λύκειο
13. Η ζωή στην Παλιά Αθήνα	Φωτογραφίες, διαφάνειες, παιχνίδια, αντιπροσωπευτικά αντικείμενα των κατοίκων της Παλιάς Αθήνας, σκηνικό για παράσταση	Δημοτικό
14. Βούλα Παπαϊωάννου – Εικόνες απόγνωσης και ελπίδας. Ελλάδα 1940 - 1960	Φωτογραφίες	Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού, Γυμνάσιο, Λύκειο
Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης		
15. Πάμε στην Ακρόπολη	Πρόπλασμα του Βράχου της Ακρόπολης και των κτηρίων του Ιερού, έντυπα για τον εκπαιδευτικό και τον μαθητή, αφίσες, ψηφιακό υλικό με διαφάνειες και ταινία.	Δ΄, Ε΄, Στ΄ Δημοτικού και Γυμνάσιο
16. Ένας Αρχαίος Ναός	Πρόπλασμα του Παρθενώνα, τρεις κίονες (δωρικού, κορινθιακού, ιωνικού ρυθμού), 16 σφραγίδες, βιβλίο, φωτογραφίες, ταινία, ψηφιακά παιχνίδια.	Δ΄, Ε΄, Στ΄ Δημοτικού και Γυμνάσιο
17. Λιθοξοϊκή	Εργαλεία λάξευσης μαρμάρου, κομμάτι μαρμάρου, ομοιώματα αρχαίων εργαλείων, κείμενα για τον εκπαιδευτικό, ταινίες, φωτογραφίες, αφίσα.	Δ΄, Ε΄, Στ΄ Δημοτικού και Γυμνάσιο
18. Ακρόπολη και Αναστήλωση	Εκπαιδευτικά έντυπα, ταινία	Δ΄, Ε΄, Στ΄ Δημοτικού και

Μουσειοσκευές	Περιεχόμενο	Ηλικία
		Γυμνάσιο
19. Η Ζωφόρος του Παρθενώνα	Μικρό αντίγραφο του Ναού, μήτρες, φωτογραφίες, εκπαιδευτικά έντυπα, βιβλίο.	Δ', Ε', Στ' Δημοτικού και Γυμνάσιο
20. Το Δωδεκάθεο	Βιβλίο, καρτέλες, έντυπο παιχνίδι.	Δ', Ε', Στ' Δημοτικού και Γυμνάσιο
21. Αρχαία Ελληνική Ενδυμασία	Αντίγραφα ειδών αρχαίας ενδυμασίας, διακοσμητικά είδη, φυλλάδιο.	Δ', Ε', Στ' Δημοτικού και Γυμνάσιο
22. Αρχαία Ελληνικά Μουσικά Όργανα	Αντίγραφα αρχαίων οργάνων, διαφάνειες, βιβλία, σχέδια, μαγνητοταινία	Δ', Ε', Στ' Δημοτικού και Γυμνάσιο
Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης		
23. Του Μουσείου τα μιλήματα	Οπτικοακουστικό υλικό, ενημερωτικά έντυπα, εκπαιδευτικά φυλλάδια, αντίγραφα εκθεμάτων και προτάσεις για δημιουργική εργασία στην τάξη	Δημοτικό και Γυμνάσιο
24. Καλησπέρα σας πέρα για πέρα! Η παράσταση αρχίζει...	Φιγούρα του Καραγκιόζη, διαφάνειες, κασέτα, έντυπα για τον εκπαιδευτικό και τον μαθητή, σχέδια και φιγούρες των ηρώων	Δημοτικό και Γυμνάσιο
25. Ένα εργαλείο που το λέγαν αργαλειό	Εργαλεία της υφαντικής τέχνης, υφαντό, φωτογραφικό υλικό, έντυπα για τον εκπαιδευτικό και τον μαθητή	Α' και Β' Δημοτικού
26. Το κέντημα είναι γλέντημα	Κέντημα, έντυπα, διαφάνειες, παζλ, προτάσεις για την επεξεργασία του θέματος	Δημοτικό και Γυμνάσιο
27. Ο κρυολόγος και η κυρά-φουφού	Κεραμικά, κομμάτια ψημένου και άψητου πηλού, εκπαιδευτικά φυλλάδια, επιτραπέζιο παιχνίδι, προτάσεις επεξεργασίας του θέματος	Δημοτικό και Γυμνάσιο
28. Σφουγγάρια. Το χρυσάφι του βυθού	Δείγμα φυσικού σφουγγαριού, έντυπα για τον εκπαιδευτικό και τον μαθητή, φωτογραφίες, προτάσεις για την επεξεργασία του θέματος	Α' και Β' Δημοτικού
29. Κάθε αγώνισμα και μία γιορτή	Πληροφοριακό έντυπο, επιτραπέζιο παιχνίδι	Δημοτικό και Γυμνάσιο
30. Το κασελάκι του	Υλικά ζωγραφικής, έντυπα,	Δημοτικό και

Μουσειοσκευές	Περιεχόμενο	Ηλικία
Θεόφιλου	οπτικοακουστικό υλικό, παζλ, επιτραπέζιο παιχνίδι	Γυμνάσιο
31. Οι μουσικές της Ελλάδας μέσα από το Θέατρο σκιών	Έντυπο για τον εκπαιδευτικό, κείμενα για την ελληνική λαϊκή μουσική, CD.	Α΄ Δημοτικού
Μουσείο Μηλεών Δήμου Ν. Πηλίου		
32. Η ελιά και το λάδι	Ενημερωτικό έντυπο για τον εκπαιδευτικό, εκπαιδευτικό φυλλάδιο για τον μαθητή, φωτογραφίες, διαφάνειες, CD, αντικείμενα, προτεινόμενους τρόπους χρήσης, έντυπο αξιολόγησης.	Γ΄ έως Στ΄ Δημοτικού
33. Το επάγγελμα του πεταλωτή	Ενημερωτικό έντυπο για τον εκπαιδευτικό, εκπαιδευτικό φυλλάδιο για τον μαθητή, φωτογραφίες, διαφάνειες, CD, αντικείμενα, προτεινόμενους τρόπους χρήσης, έντυπο αξιολόγησης.	Γ΄ έως Στ΄ Δημοτικού
34. Προστασία του περιβάλλοντος	Διαφάνειες, φωτογραφίες	Γ΄ έως Στ΄ Δημοτικού
35. Το σαμάρι	Ενημερωτικό έντυπο για τον εκπαιδευτικό, εκπαιδευτικό φυλλάδιο για τον μαθητή, φωτογραφίες, διαφάνειες, CD, αντικείμενα, προτεινόμενους τρόπους χρήσης, έντυπο αξιολόγησης.	Γ΄ έως Στ΄ Δημοτικού
36. Από το σάρι στο ψωμί	Ενημερωτικό έντυπο για τον εκπαιδευτικό, εκπαιδευτικό φυλλάδιο για τον μαθητή, φωτογραφίες, διαφάνειες, CD, αντικείμενα, προτεινόμενους τρόπους χρήσης, έντυπο αξιολόγησης.	Γ΄ έως Στ΄ Δημοτικού
Μουσείο Γουλανδρή – Φυσικής Ιστορίας		
37. Τα ηφαίστεια της Ελλάδας	Ηφαιστειακά πετρώματα, έντυπα με δραστηριότητες, αφηγήσεις, πείραμα, παιχνίδι, φύλλα εργασίας, διαφάνειες, βιντεοταινία, δώρα για τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές.	Ε΄ έως Στ΄ Δημοτικού και Γυμνάσιο
38. Τα Ελληνικά Δάση	Τεύχη με αφηγήσεις,	Ε΄ έως Στ΄

Μουσειοσκευές	Περιεχόμενο	Ηλικία
	διαφάνειες, CD, βιντεοταινία, φύλλα εργασίας για τα παιδιά, βιβλίο, πανό, καρπούς από δέντρα, δώρα για τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές.	Δημοτικού και Γυμνάσιο
39. Το Έδαφος στηρίζει τη Ζωή	Δείγματα διαφορετικού τύπου εδαφών, πανό, ντοσιέ με διαφάνειες, τεύχος με αφήγηση, CD, έντυπο για τον εκπαιδευτικό, φύλλα εργασίας για τους μαθητές	Ε΄ έως Στ΄ Δημοτικού και Γυμνάσιο
40. Η Μετανάστευση των Οργανισμών	Έντυπα για τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές, CD, τεύχη με αφήγηση, εικόνες, παγκόσμιους χάρτες, κουτί με δακτυλίους πουλιών, σήματα μαρκαρίσματος, πληροφοριακά έντυπα	Ε΄ έως Στ΄ Δημοτικού και Γυμνάσιο
41. Το Αλάτι της Ζωής μας	Τεύχος με αφήγηση και δραστηριότητες, συνοδευτικό CD με εικόνες, DVD με ταινία, πληροφοριακά έντυπα, δείγματα αλατιού από όλο τον κόσμο, δώρα για τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές	Ε΄ έως Στ΄ Δημοτικού και Γυμνάσιο
Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου		
42. Μουσειοσκευή ΓΕΩΡΑΜΑ: Ανακαλύπτω τα Φυτά του Απολιθωμένου Δάσους	Αφίσες, ενημερωτικά φυλλάδια, τετράδια εργασιών για τους μαθητές, κάρτες, αντίγραφα απολιθωμένων φυτών, εργαλεία ανασκαφής, CD.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
43. Μουσειοσκευή ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ: Η Βαλίτσα του Ηφαιστίου	Βιβλία, γεωλογικός χάρτης Λέσβου, αφίσα, ενημερωτικά φυλλάδια, τετράδια εργασιών για τους μαθητές, δείγματα ηφαιστειακών πετρωμάτων, εργαλεία και υλικά για πείραμα, CD.	Γυμνάσιο και Λύκειο
Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Πανεπιστημίου Κρήτης		
44. Το μοναδικό δάσος του Ρούβα	Έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό, επιτραπέζιο παιχνίδι,	Δημοτικό

Μουσειοσκευές	Περιεχόμενο	Ηλικία
	κατασκευές.	
45. Τα οροπέδια του Ψηλορείτη	Έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό, επιτραπέζιο παιχνίδι, κατασκευές.	Δημοτικό
46. Ο Κρητικός αγριόγατος	Αφίσα, έντυπο και ψηφιακό πληροφοριακό υλικό, παιχνίδια	Δημοτικό
47. Το υπόγειο ταξίδι του νερού	Έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό, επιτραπέζιο παιχνίδι, κατασκευές.	Ε' και Στ' Δημοτικού και Γυμνάσιο
48. Η Μουσειοβαλίτσα του Γυπαετού	Έντυπο και ψηφιακό πληροφοριακό υλικό, αφίσες, φυλλάδια δραστηριοτήτων, επιτραπέζιο παιχνίδι, παζλ, αυτοκόλλητα, σελιδοδείκτες.	Δημοτικό
49. Σεισμοί και Ηφαίστεια για την Πρώιμη Σχολική Ηλικία	Βιβλίο γνώσεων, φυλλάδιο, επιδαπέδιο παιχνίδι, παιχνίδι με κάρτες, μοντέλο της Γης και ενός ηφαιστείου, CD.	Νηπιαγωγείο, Α' και Β' Δημοτικού
50. Σεισμοί και ηφαίστεια	Έντυπο και ψηφιακό υλικό, τρισδιάστατο μοντέλο της Γης και ενός ηφαιστείου, προσομοιωτής τσουνάμι.	Δημοτικό
Φυσικό Πάρκο Σητείας		
51. Οικοπεριβάλλον και Γεωποικιλότητα του Φυσικού Πάρκου Σητείας: Ζάκρος	Βιβλία, επιτραπέζια παιχνίδια, αφίσες, κάρτες, CD, έντυπο αξιολόγησης.	Ε' και Στ' Δημοτικού και Γυμνάσιο
52. Οικοπεριβάλλον και Γεωποικιλότητα του Φυσικού Πάρκου Σητείας: Καρύδι	Βιβλία πληροφοριών και δραστηριοτήτων, επιτραπέζια παιχνίδια, αφίσες, χάρτης, κάρτες CD, έντυπο αξιολόγησης.	Ε' και Στ' Δημοτικού και Γυμνάσιο
Μουσείο Χέλμη Φυσικής Ιστορίας		
53. Ελάτε να μάθουμε για τη φύση της Ζακύνθου: ας μιλήσουμε για τα ζώα	Έντυπα για τον μαθητή, αφίσα, έντυπο για τον εκπαιδευτικό, CD, εκπαιδευτικό παιχνίδι σε στιλ φιδάκι, παζλ.	Νηπιαγωγείο, Δημοτικό και Γυμνάσιο
Μουσείο Ελληνικής Παιδικής Τέχνης		
54. Έχω δικαίωμα...	Ενημερωτικό έντυπο για τον εκπαιδευτικό και τα παιδιά, φωτογραφίες διαφάνειες, προτάσεις για αξιοποίηση, κατάλογο προτεινόμενων υλικών ζωγραφικής,	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό

Μουσειοσκευές	Περιεχόμενο	Ηλικία
	αποσπάσματα από την ελληνική ποίηση και λογοτεχνία, μουσική.	
55. Ανθρώπινη μορφή	Ενημερωτικό έντυπο για τον εκπαιδευτικό και τα παιδιά, φωτογραφίες διαφάνειες, προτάσεις για αξιοποίηση, κατάλογο προτεινόμενων υλικών ζωγραφικής, αποσπάσματα από την ελληνική ποίηση και λογοτεχνία, μουσική.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
56. Ζωγραφίζω τη θάλασσα	Ενημερωτικό έντυπο για τον εκπαιδευτικό και τα παιδιά, φωτογραφίες διαφάνειες, προτάσεις για αξιοποίηση, κατάλογο προτεινόμενων υλικών ζωγραφικής, αποσπάσματα από την ελληνική ποίηση και λογοτεχνία, μουσική.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
57. Ζωγραφίζω το δέντρο	Ενημερωτικό έντυπο για τον εκπαιδευτικό και τα παιδιά, φωτογραφίες διαφάνειες, προτάσεις για αξιοποίηση, κατάλογο προτεινόμενων υλικών ζωγραφικής, αποσπάσματα από την ελληνική ποίηση και λογοτεχνία, μουσική.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
58. Ζωγραφίζω το ζώο	Ενημερωτικό έντυπο για τον εκπαιδευτικό και τα παιδιά, φωτογραφίες διαφάνειες, προτάσεις για αξιοποίηση, κατάλογο προτεινόμενων υλικών ζωγραφικής, αποσπάσματα από την ελληνική ποίηση και λογοτεχνία, μουσική.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
Ελληνικό Παιδικό Μουσείο		
59. Μεγαλώνω με Γάλα, γαλακτοκομικά και άλλα	Έντυπο για τα επαγγέλματα που συνδέονται με το γάλα, έντυπο σχετικό με τη διατροφή, πληροφοριακό υλικό σχετικά με την παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό

Μουσειοσκευές	Περιεχόμενο	Ηλικία
60. Από τη θεά Δήμητρα... στα δημητριακά	Υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό, σακουλάκια με σπόρους και φυτά, παζλ, επιτραπέζιο παιχνίδι, σκίτσα και ζωγραφίες, ημερολόγιο, CD.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
61. Τα Ιάματα του Ασκληπιού	Βαλιτσάκι πρώτων βοηθειών, θεραπευτικά βότανα, υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
62. Ανακυκλωπράγματα	Επιτραπέζια παιχνίδια, εργαλεία, φωτογραφίες, βιβλία για την ανακύκλωση, υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
63. Φυσαλίδες	Υλικά για πειράματα, εικόνες, φάκελος με υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό, ερωτηματολόγιο αξιολόγησης.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
64. Τα δόντια μας	Ομοίωμα οδοντοστοιχίας, ομοιώματα γλυκών, έντυπο για τον εκπαιδευτικό, οδηγίες για το σωστό βούρτσισμα.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
65. Ο Καραγκιόζης	Φιγούρες θεάτρου σκιών, μπερντές, φάκελος με φιγούρες θεάτρου σκιών άλλων λαών, CD με μουσική θεάτρου σκιών, ντόμινο, φωτογραφίες καραγκιοζοπαιχτών, βιβλίο, υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
Μουσείο Παιδικής Ηλικίας «Ο ΣΤΑΘΜΟΣ»		
66. Φτιάχνοντας το Πουκάμισο	Έντυπο υλικό, σετ διαφανειών σε CD, σαπούνι, ύφασμα, ψαλίδι, τελάρo με τεντωμένο ύφασμα, μέτρο, πατρόν.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
Μουσείο Συναισθημάτων Παιδικής Ηλικίας		
67. Ο θησαυρός των συναισθημάτων	Αντικείμενα από την καθημερινή ζωή, εκθέματα – παιχνίδια	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
68. Ο κόσμος των παραμυθιών	Εκθέματα – παιχνίδια, κάρτα με παιχνίδια συναισθηματικής φύσης	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
Ιστορικό Μουσείο Κρήτης		

Μουσειοσκευές	Περιεχόμενο	Ηλικία
69. Ο κύκλος του Ψωμιού	Εποπτικό υλικό, εκπαιδευτικά έντυπα για τον δάσκαλο και τους μαθητές, αντίγραφα εργαλείων, σακουλάκια με σπόρους και αλεύρι.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
70. Νίκος Καζαντζάκης, ένας ταξιδευτής σε τόπους και ιδέες	Εκπαιδευτικά φυλλάδια για τον μαθητή, ηλεκτρονικό διαδραστικό παιχνίδι, μυθιστορήματα του Νίκου Καζαντζάκη, εκπαιδευτικές προβολές, έντυπο αξιολόγησης.	Ε' και Στ' Δημοτικού, Γυμνάσιο και Λύκειο
Ιστορικό – Λαογραφικό και Φυσικής Ιστορίας Μουσείο Κοζάνης		
71. Το ψωμί	Διαφάνειες, φωτογραφίες, απομίμηση ειδών ψωμιού, πλαστικοποιημένες καρτέλες, ξύλινες μινιατούρες εργαλείων, βιντεοκασέτα, πληροφοριακό έντυπο.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
Λαογραφικό – Ιστορικό Μουσείο Λάρισας		
72. Παιχνίδια – γράμματα στου παππού τα χρόνια	Αντίγραφα εκθεμάτων του μουσείου, οπτικοακουστικό υλικό, φάκελο με ενημερωτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό και δραστηριότητες για τους μαθητές.	Δημοτικό
73. Οι Φορεσιές του τόπου μου	Δειγματολόγια υφασμάτων, εικονογραφημένα φύλλα εργασίας για τους μαθητές, οπτικοακουστικό υλικό, ενημερωτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό, οδηγίες για την κατασκευή ανδρικού και γυναικείου κεφαλόδεσμου.	Δημοτικό
Λαογραφικό Μουσείο Στεμνίτσας		
74. Το φορτσέρι της γιαγιάς	Υλικά, εκπαιδευτικά παιχνίδια και υλικά.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
Εθνολογικό Μουσείο Θράκης		
75. Ο νόστιμος Έβρος ταξιδεύει	Ημερολόγια καταγραφής, βιβλίο συνταγών, βιντεοκάμερα	Νηπιαγωγείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο και

Μουσειοσκευές	Περιεχόμενο	Ηλικία
		Λύκειο
Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα		
76. Ο Μακεδονικός Αγώνας στο Βάλτο των Γιαννιτσών	Κούκλες, παιχνίδια, κατασκευές.	Νηπιαγωγείο και Α΄ και Β΄ Δημοτικού
ΙΖ΄ ΕΠΚΑ – Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής		
77. Η Αρχαία Ενδυμασία	Υφάσματα, αξεσουάρ, εκπαιδευτικά έντυπα για τον εκπαιδευτικό και τον μαθητή, βοηθητικά φυλλάδια, ειδικές εκδόσεις.	Δημοτικό
78. Η Αρχαία Διατροφή	Εύλινα, λιλιπούτεια αντικείμενα και εργαλεία, εκπαιδευτικά έντυπα για τον εκπαιδευτικό και τον μαθητή, βοηθητικά φυλλάδια, ειδικές εκδόσεις.	Δημοτικό
79. Πλαστική	Αντίγραφα αρχαίων και σύγχρονων εργαλείων, εκπαιδευτικά έντυπα για τον εκπαιδευτικό και τον μαθητή, βοηθητικά φυλλάδια, ειδικές εκδόσεις.	Γυμνάσιο
80. Κοσμήματα σύμφωνα με τα αρχαία πρότυπα	Ειδικό υλικό και εργαλεία, εκπαιδευτικά έντυπα για τον εκπαιδευτικό και τον μαθητή, βοηθητικά φυλλάδια, ειδικές εκδόσεις.	Δημοτικό
81. Αγγειοπλαστική	Κομμάτια πηλού, έργα παιδιών που ανανεώνονται, εκπαιδευτικά έντυπα για τον εκπαιδευτικό και τον μαθητή, βοηθητικά φυλλάδια, ειδικές εκδόσεις.	Δημοτικό
82. Θεοί και ήρωες στην αρχαία Ελλάδα	Μπογιές, πινέλα, χρώματα, χαρτόνια, σχέδια θεών, υλικό για κατασκευή κολλάζ, εκπαιδευτικά έντυπα για τον εκπαιδευτικό και τον μαθητή, βοηθητικά φυλλάδια, ειδικές εκδόσεις.	Δημοτικό
83. Ένα ταξίδι στο παρελθόν	Εργαλεία που χρησιμοποιεί ένας αρχαιολόγος, εκπαιδευτικά έντυπα για τον εκπαιδευτικό και τον μαθητή,	Δημοτικό

Μουσειοσκευές	Περιεχόμενο	Ηλικία
	βοηθητικά φυλλάδια, ειδικές εκδόσεις.	
ΛΔ΄ ΕΠΚΑ – Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας		
84. Ένα ιερό άλσος ζωντανεύει και ταξιδεύει	Ενημερωτικό και εποπτικό υλικό	Νηπιαγωγείο, Α΄, Β΄ και Γ΄ Δημοτικού
ΚΕ΄ ΕΠΚΑ – Αρχαιολογικά Μουσεία Χανίων, Ρεθύμνου και Κισάμου		
85. Η ελιά και το λάδι. Μια μέρα στην ΑΒΕΑ.	Εποπτικό υλικό, ενημερωτικά έντυπα, διαφάνειες, αντικείμενα, φύλλα εργασίας.	Δημοτικό
86. Από τον πάπυρο στο τυπωμένο βιβλίο: ένα δίγλωσσο λεξικό	Εκπαιδευτικό υλικό, χαρακτηριστικά από πωλητέα ομοιώματα.	Γ΄ έως Στ΄ Δημοτικού και Γυμνάσιο
87. Κρήτη – Αίγυπτος: πολιτιστικοί δεσμοί τριών χιλιετιών μέσα σε ένα βαλιτσάκι	Ομοιώματα αντικειμένων, διαφάνειες, φύλλα εργασίας, ενημερωτικό βιβλίο για τον εκπαιδευτικό.	Γ΄ έως Στ΄ Δημοτικού και Γυμνάσιο
Θ΄ ΕΠΚΑ – Αρχαιολογικό Μουσείο Θήβας		
88. Ο Κώδων από το Καβίρειο	Αντίγραφα αγγείων, παζλ, ψηφιακό υλικό, επιδαπέδιο παιχνίδι.	Γ΄ έως Στ΄ Δημοτικού και Γυμνάσιο
89. Οι Κόρες της Τανάγρας	Πιστά αντίγραφα Ταναγραίων Κορών, εικονογραφημένο παραμύθι, ψηφιακό υλικό, υφάσματα και καλούπια.	Γ΄ έως Στ΄ Δημοτικού και Γυμνάσιο
Εβραϊκό Μουσείο της Ελλάδος		
90. Κρυμμένα Παιδιά στην Ελλάδα της Κατοχής	Πανό παρουσίασης, φωτογραφίες, αντίγραφα αντικειμένων, βιντεοκασέτα, CD, βιβλία, πληροφοριακό υλικό.	Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού και Γυμνάσιο
91. Ολοκαύτωμα	Φωτογραφίες, μαρτυρίες.	Β΄, Γ΄ Γυμνασίου και Α΄ Λυκείου
92. Εβραϊκές Γιορτές	Φωτογραφίες, οπτικοακουστικό υλικό, πληροφοριακά έντυπα.	Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού και Γυμνάσιο
93. Έκθεση για το ολοκαύτωμα	Φωτογραφικό, οπτικοακουστικό υλικό, συνοδευτικές εκδόσεις.	Δημοτικό, Γυμνάσιο και Λύκειο
Κέντρο Μελέτης Νεώτερης Κεραμικής		

Μουσειοσκευές	Περιεχόμενο	Ηλικία
94. Η τέχνη του πηλού	Αντικείμενα σε μικρογραφία, διαφορετικά είδη χρώματος και πηλού, έντυπα.	Δημοτικό
95. Με αφορμή μια στάμνα	Αντικείμενα σε μικρογραφία, έντυπα, εποπτικό υλικό.	Δ', Ε' και Στ' Δημοτικού
Ολυμπιακό Μουσείο Θεσσαλονίκης		
96. Ολυμπιακοί Αγώνες – Παγκόσμιο Γεγονός, Αθήνα 1896 – Λονδίνο 2012	Αντικείμενα του μουσείου (μετάλλια, δάδες, μασκόντ), αφίσες, έντυπο υλικό για τον εκπαιδευτικό, προτεινόμενες ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες για τους μαθητές.	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό
Μουσείο Σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων		
97. Ολυμπιακοί Αγώνες – τότε και τώρα	Οπτικοακουστικό υλικό, παιχνίδια, φωτογραφίες, φυλλάδια.	Γ', Δ', Ε' και Στ' Δημοτικού και Α' και Β' Γυμνασίου
Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού		
98. Μια βαλίτσα γεμάτη αναμνήσεις	Αντικείμενα, εποπτικό υλικό, φάκελος με δραστηριότητες.	Δημοτικό
99. Αναζητώντας το υγρό χρυσάφι	Εποπτικό υλικό, παιχνίδια.	Δημοτικό
Νομισματικό Μουσείο Αθηνών		
100. Τα μυστικά του νομίσματος	Πλαστικοποιημένες κάρτες, αντίγραφα νομισμάτων, παιχνίδι, έντυπα για τους μαθητές.	Β' έως Ε' Δημοτικού
Ίδρυμα Ευγενίδου		
101. Ο ταξιδιώτης της γραφής	Βιβλία, υλικά και όργανα γραφής, παιχνίδια, δραστηριότητες, CD.	Δημοτικό
Ναυτικό Μουσείο Οινουσών		
102. Λόγια της Πλώρης	Αντίγραφα αντικειμένων, έντυπο υλικό.	Δημοτικό
Φιλοπρόοδος Όμιλος Βροντάδου		
103. 40+1 Ημέρες για την Ελευθερία – Μάχη του Αίπους 1912	Επιτραπέζιο παιχνίδι, έντυπα, κάρτες, παζλ.	Δημοτικό και Γυμνάσιο
Εταιρία για την Ανάπτυξη και τη Δημιουργική		

Μουσειοσκευές	Περιεχόμενο	Ηλικία
Απασχόληση των Παιδιών (ΕΑΔΑΠ)		
104. Μια βαλίτσα διεκδικεί!	Παιχνίδια λόγου και γραφής, κινητικά παιχνίδια, παντομίμα, εικαστικά, έρευνες, δραματοποίηση.	Δημοτικό
Δημοτική Πινακοθήκη Καρδίτσας		
105. Ο Δημήτρης Γιολδάσης και ο κόσμος του	Πληροφορίες για την ζωή του ζωγράφου, διαφάνειες, δραστηριότητες για τους μαθητές	Δ', Ε' και Στ' Δημοτικού
Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Έβρου		
106. Η Νίκη πάει σχολείο	Φάκελος με πληροφοριακό υλικό για τον εκπαιδευτικό, ομοίωμα της Νίκης της Σαμοθράκης σε μικρογραφία, αφίσα, σελιδοδείκτες, ψηφιακό υλικό με ταινία, φάκελος με ενημερωτικό υλικό και προτεινόμενες δραστηριότητες.	Ε' και Στ' Δημοτικού, Γυμνάσιο και Α' Λυκείου
Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού		
107. Ρομ	Παιχνίδια, κατασκευές, εκπαιδευτικές δραστηριότητες.	Ε' και Στ' Δημοτικού
Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο		
108. Ένα κουτί γεμάτο νερό	Πληροφοριακά έντυπα, χάρτης, αφίσα, βιβλία, CD, χαρτοκατασκευή, πειράματα, επιτραπέζιο παιχνίδι.	Δημοτικό
109. Το κουτί της γραφής: Πάνω σε τι και με τι...	Αφίσα, βιβλίο για τον εκπαιδευτικό, ανθολόγιο, κηρωμένη πινακίδα, μπρούντζινο αντίγραφο αρχαίου στύλου, μεταλλική πένα, δείγμα αιγυπτιακού παπύρου, γραφίδα, στυπόχαρτο, εικονογραφημένες καρτέλες.	Νηπιαγωγείο και Α' Δημοτικού
110. Το Βαλιτσάκι της καφέ αρκούδας	Επιστημονικός οδηγός για την καφέ αρκούδα, βιβλίο για τον εκπαιδευτικό, ανθολόγιο, φύλλα δραστηριοτήτων, αφίσες, δείκτες – χάρακες,	Νηπιαγωγείο και Δημοτικό

Μουσειοσκευές	Περιεχόμενο	Ηλικία
	DVD με ταινίες, παζλ.	
111. Έδαφος – Ένας ολόκληρος κόσμος	Βιβλίο δραστηριοτήτων, έντυπο ενημερωτικό υλικό, DVD με ταινία, αφίσα, παστίλιες εδάφους, φύλλα πεχαμετρικού χαρτιού, σπόροι σιταριού.	Γ', Δ', Ε' και Στ' Δημοτικού και Γυμνάσιο
Εκδόσεις Παπαδόπουλος		
112. Το Αλφαβητάρι του Μουσείου Μπενάκη	Αντίγραφα του μουσείου, παλιά αλφαβητάρια, αφίσα, μουσικό CD, βιβλίο για τον εκπαιδευτικό, φωτογραφικό υλικό, προτάσεις και υλικά για δραστηριότητες και ασκήσεις γραφής.	Νηπιαγωγείο και Α' Δημοτικού
113. Ταξιδεύοντας τον Παπαδιαμάντη	Εικονογραφημένα βιβλία του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, αποσπάσματα από τα πρωτότυπα κείμενα του συγγραφέα, διαφάνειες, θεατρικά παιχνίδια, ιδέες για δραστηριότητες, παιχνίδι ερωτήσεων, μουσική, υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό, αναμνηστικά διπλώματα για τα παιδιά.	Δημοτικό και Γυμνάσιο
114. Οι καλοί και οι κακοί πειρατές	Βιβλία, δραστηριότητες ενσυναίσθησης, ομαδικά παιχνίδια, επιτραπέζια, πειράματα, προτάσεις για κατασκευές, εποπτικό υλικό, πληροφοριακό έντυπο για τον εκπαιδευτικό, φύλλα αξιολόγησης για τα παιδιά και τον εκπαιδευτικό.	Νηπιαγωγείο και Α', Β' και Γ' Δημοτικού
Εκδόσεις Ψυχογιός		
115. Η δέκατη Τρίτη θεά και τα κλεμμένα γλυπτά	Πρόπλασμα του Παρθενώνα, εγχειρίδιο οδηγιών, το ομώνυμο βιβλίο σε ελληνική και αγγλική έκδοσης, υλικό δραστηριοτήτων φιλιαναγνωσίας (κάρτες λέξεων, επιτραπέζιο παιχνίδι, υλικά εικαστικής προσέγγισης), υλικό δραματοποιημένης αφήγησης και μικρής θεατρικής	Δημοτικό και Γυμνάσιο

Μουσειοσκευές	Περιεχόμενο	Ηλικία
	παράστασης (προσωπίδες, τρίαινα, δόρυ, ασπίδα), υλικό για το εκπαιδευτικό δράμα, αναμνηστική αφίσα – δώρο.	

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά

Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Παράρτημα Π.

1. Πληροφοριακό Έντυπο – Μικρός Οδηγός για την/τον Εκπαιδευτικό

Σημείωμα προς την/τον Εκπαιδευτικό

Αγαπητή/έ εκπαιδευτική,

Η μουσειοσκευή «Τα οικιακά σκεύη στην αρχαία Ελλάδα» συνιστά αποτέλεσμα πολυήμερης και εντατικής εργασίας, προκειμένου να φτάσει στα χέρια σας στην τελική της μορφή. Σχεδιάστηκε και κατασκευάστηκε στο πλαίσιο της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας, με σκοπό να ολοκληρωθεί ο κύκλος των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

Για την κατασκευή της μουσειοσκευής χρειάστηκαν πολλές ώρες μελέτης, αναζήτησης, έμπνευσης και χειρωνακτικής εργασίας, ώστε το εκπαιδευτικό αυτό υλικό να είναι όσο το δυνατόν πιο ελκυστικό, χρήσιμο και δημιουργικό για εσάς και τους μαθητές σας.

Λόγω του ότι τα έντυπα και τα αντικείμενα που περιέχονται στην μουσειοσκευή είναι μοναδικά και εύθραυστα, απαιτείται η προσεκτική μεταχείριση και επεξεργασία τους από τα παιδιά, καθώς η αντικατάστασή τους σε περίπτωση φθοράς ή απώλειας δεν είναι εύκολη.¹

Σας ευχαριστώ που επιλέξατε την μουσειοσκευή «Τα οικιακά σκεύη στην αρχαία Ελλάδα» και ελπίζω η επεξεργασία της να σας ταξιδέψει στην αρχαία Ελλάδα με έναν τρόπο ευχάριστο και δημιουργικό τόσο για εσάς όσο και για τους μαθητές σας.

Με εκτίμηση,

Ρίτα Τραχανή

Εκπαιδευτικός - Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης
«Το Παιδαγωγικό Παιχνίδι και το Παιδαγωγικό Υλικό στην Πρώτη Παιδική Ηλικία»

¹ Η δημιουργία των αντιγράφων των αρχαίων που συνιστούν το περιεχόμενο της παρούσας μουσειοσκευής αποτελεί έργο του αρχαιολογικού Μουσίου Καρδίτσας - Νέας Ιωνία Βόλου.

Μικρός Οδηγός – Πληροφοριακό Έντυπο για την/τον Εκπαιδευτικό

Περιεχόμενα

1. Στόχοι της μουσειοσκευής.....	4
2. Παιδαγωγικές αρχές της μουσειοσκευής.....	6
3. Προτάσεις για την επεξεργασία της μουσειοσκευής.....	10
4. Τα οικιακά σκεύη στην αρχαία Ελλάδα.....	14
5. Ο τρόπος κατασκευής των οικιακών σκευών.....	17
6. Η διατροφή των αρχαίων Ελλήνων.....	20
7. Τα συμβόλα στην αρχαία Ελλάδα.....	24
8. Ευρετήριο όρων.....	26
Ενδεικτική βιβλιογραφία.....	29
Παράρτημα.....	32

1. Στόχοι της μουσειοσκευής

Η μουσειοσκευή «Τα οικιακά σκεύη στην αρχαία Ελλάδα» σχεδιάστηκε με σκοπό να φέρει τους μαθητές πιο κοντά στα αρχαία αντικείμενα που εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας. Πρέπει να επισημανθεί ότι ο τρόπος σχεδιασμού της είναι σύμφωνος με τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) και το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) του 2003, που υποστηρίζουν την βιωματική μάθηση και την διαθεματικότητα στη διδασκαλία. Ειδικότερα, η επεξεργασία της εν λόγω μουσειοσκευής μπορεί να συνδυαστεί τόσο με το μάθημα της Ιστορίας όσο και με αυτό της Γεωγραφίας, ενώ συνδέεται και με τα μαθήματα της Γλώσσας, της Αισθητικής Αγωγής μέσω των εικαστικών δραστηριοτήτων (χειροτεχνίες, κατασκευές και θεατρικό παιχνίδι), ακόμη και των Μαθηματικών (γεωμετρικά σχήματα).

Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί στόχοι που πηγάζουν από την επεξεργασία του περιεχομένου της μουσειοσκευής συνοψίζονται ως εξής:

- Στην ευαισθητοποίηση των παιδιών σε θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς
- Στη συνειδητοποίηση από τα παιδιά της σημασίας των αρχαιοτήτων
- Στη γνωριμία των μαθητών με τα οικιακά σκεύη που χρησιμοποιούνταν στα αρχαία σπιτόδια
- Στη γνωριμία των μαθητών με τα είδη και τις ονομασίες των οικιακών σκευών
- Στον εντοπισμό ομοιοτήτων και διαφορών των αρχαίων οικιακών σκευών με τα σημερινά
- Στη γνωριμία των μαθητών με τον τρόπο κατασκευής των αρχαίων αγγείων

4

- Στην ανάπτυξη της παρατηρητικότητας των μαθητών
- Στη γνωριμία και κατανόηση από τους μαθητές του τρόπου διεξαγωγής των συμποσίων
- Στη γνωριμία των μαθητών με τις διατροφικές συνήθειες των αρχαίων Ελλήνων, καθώς και στον εντοπισμό ομοιοτήτων και διαφορών σε σχέση με τις σημερινές
- Στη γνωριμία των παιδιών με την πυραμίδα της μεσογειακής διατροφής
- Στην ανάπτυξη από τα παιδιά ομαδικής επικοινωνίας
- Στην ανάπτυξη από τα παιδιά πνεύματος συνεργασίας
- Στην ανάπτυξη και καλλιέργεια του λόγου των παιδιών μέσω του θεατρικού παιχνιδιού
- Στην ανάπτυξη της φαντασίας των παιδιών μέσω της επεξεργασίας των αρχαίων οικιακών σκευών δια της αφής και της όρασης
- Στην ψυχαγωγία των παιδιών
- Στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών
- Στην ανάπτυξη συνδυαστικής σκέψης μέσω του παιχνιδιού παζλ
- Στην ανάπτυξη της οπτικοχωρικής νοημοσύνης μέσω του παιχνιδιού παζλ
- Στη γνωριμία των παιδιών με την δομή της αρχαίας ελληνικής κατοικίας

5

2. Παιδαγωγικές αρχές της μουσειοσκευής

Ο σχεδιασμός της μουσειοσκευής «Τα οικιακά σκεύη στην αρχαία Ελλάδα» βασίστηκε στις θεωρίες μάθησης που ανέπτυξαν μεγάλοι παιδαγωγοί. Για παράδειγμα, ο Dewey, ο Piaget και ο Vygotsky συνηγορούν υπέρ της άποψης ότι η μάθηση επιτυγχάνεται μόνο με την ενεργητική συμμετοχή και ότι η εμπειρία είναι αναπόσπαστο μέρος της γνώσης και δεν παρέχεται με το σχολικό εγχειρίδιο, αλλά αποκτάται από την επαφή του παιδιού με τον κόσμο και τα πράγματα. Γι' αυτόν τον λόγο, τίθεται στο κέντρο του ενδιαφέροντος τόσο το παιδί όσο και το είδος της εμπειρίας που θα αποκτήσει κατά τη διαδικασία της μάθησης, αφού επικρατεί η άποψη ότι η μάθηση δεν σχετίζεται μόνο με την κατάρτιση του εκάστοτε γνωστικού αντικειμένου, αλλά και με τα συναισθήματα και τις αισθήσεις.

«Ανακαλυπτική» είναι η μάθηση κατά την οποία ο μαθητής δεν βρίσκει κάτι το τελείως νέο, αλλά με βάση τα ερεθίσματα που δίνονται από το δάσκαλο και το περιβάλλον, προχωρεί στην εύρεση λύσεων και απαντήσεων, ανακαλύπτει δηλαδή έννοιες, συνδυασμούς εννοιών και συλλογισμούς που ως εκείνη τη στιγμή δεν γνώριζε ή δεν είχε καλά συνειδητοποιήσει. Οι μαθητές ανακαλύπτουν τη γνώση μέσω των δικών τους διερευνήσεων, με αποτέλεσμα αυτή να διατηρείται καλύτερα στη μνήμη τους και να χρησιμοποιείται αποτελεσματικότερα, απ' ό,τι εάν απλά τους παρεδίδετο ως έτοιμη γνώση από τον εκπαιδευτικό.

Σύμφωνα με τον Bruner, που είναι ο εισηγητής της ανακαλυπτικής μάθησης, ο μαθητής δεν είναι απλώς δέκτης, αλλά παραγωγός και μετασχηματιστής πληροφοριών. Οι μαθητές προσπαθούν μόνοι τους να ανακαλύψουν τη σχέση των πραγμάτων μιας επιστημονικής περιοχής,

6

δηλαδή πρέπει να ενεργήσουν όπως ο επιστήμονας στο εργαστήριο. Συνεπώς, πρέπει να ενθαρρύνονται στην αναζήτηση και ανακάλυψη των σχέσεων ανάμεσα στα πράγματα και τα γεγονότα του περιβάλλοντος, ώστε να αναπτύξουν τις νοητικές τους δυνατότητες.

Η θεωρία του κονστрукτιβισμού βασίζεται στην παραδοχή ότι οι μαθητές αναστοχάζονται τις εμπειρίες τους κατασκευάζουν την δική τους αντίληψη για τον κόσμο μέσα στον οποίο ζουν. Η διαδικασία της μάθησης θεωρείται ενεργητική διαδικασία, στην οποία οι μαθητές έχουν τον κυρίαρχο ρόλο, ενώ ο εκπαιδευτικός διευκολύνει τη μάθηση, αλλά δεν βρίσκεται στο κέντρο της. Η κονστрукτιβιστική προσέγγιση βασίζεται στις θεωρίες του Dewey, του Piaget, του Vygotsky, του Dilthey και του Gardner και υποστηρίζει την διαμόρφωση προσωπικών και κοινωνικών νοημάτων, τα οποία δομούνται ατομικά μέσα από την αλληλεπίδραση με το περιβάλλον.

Η θεωρία των Πολλαπλών Τύπων Νοημοσύνης (Multiple Intelligences) του Howard Gardner από την μία (γλωσσική, λογικο-μαθηματική, μουσική, οπτικο-χωρική, κιναισθητική, διαπροσωπική, ενδοπροσωπική και φυσιογνωστική) υποστηρίζει την ανάπτυξη της βιωματικής γνώσης στο μουσείο και τη σύνδεσή της με την επιστημονική γνώση που παρέχει το σχολείο. Το σύστημα των αποτελεσμάτων γενικής μάθησης της Hooper-Greenhill από την άλλη, τα λεγόμενα «Γενικά Αποτελέσματα Μάθησης» (Generic Learning Outcomes - GLOs), συνοψίζονται στις εξής πέντε κατηγορίες: γνώση και κατανόηση, δεξιότητες, στάσεις και αξίες, ευχαρίστηση-έμπνευση και δημιουργικότητα, δράση-συμπεριφορά και πρόοδος.

Το θεωρητικό πλαίσιο που διέπει την μουσειοσκευή ως εκπαιδευτικό υλικό βασίζεται στην μέθοδο της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας, καθώς στη διεθνή βιβλιογραφία τονίζεται ο σημαντικός ρόλος αυτής της προσέγγισης. Κατά τη μέθοδο αυτή, οι μαθητές καλούνται να

7

εργαστούν σε ομάδες και να διαχειριστούν τις ιδέες τους με άτομα της ηλικίας τους. Όσον αφορά στα οφέλη της, η έρευνα έχει επικεντρωθεί σε πληθώρα αποτελεσμάτων, δομημένων σε τρεις κατηγορίες: προσπάθεια για επιτυχία, ποιότητα διαπροσωπικών σχέσεων και ψυχολογική υγεία.

Τα οφέλη από τις δραστηριότητες με συνεργατικά χαρακτηριστικά ισχύουν για όλες τις σχολικές ηλικίες, για όλα τα διδακτικά αντικείμενα και για μία ευρεία σειρά από εργασίες, όπως η απομνημόνευση, οι δεξιότητες μνήμης και οι ικανότητες επίλυσης προβλημάτων. Συγκεκριμένα, έχει βρεθεί ότι οι συνεργατικές πρακτικές δημιουργούν θετική στάση απέναντι στη μάθηση, υψηλή ακαδημαϊκή επίδοση και βελτίωση στην εργαστηριακή δουλειά.

Πλήθος ερευνών, λοιπόν, καταδεικνύει τα οφέλη της ομαδοσυνεργατικής υποστηρίζοντας ότι η συνεργατική διδασκαλία και μάθηση είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική προσέγγιση και υπερέχει της δασκαλοκεντρικής μεθόδου. Χαρακτηριστικά αναφέρονται οι Johnson και Johnson (1988) οι οποίοι απαριθμούν σειρά ερευνών (122 μελέτες μεταξύ των ετών 1924-1980) από τις οποίες συνάγεται ότι μαθητές που εργάστηκαν σε συνεργατικά περιβάλλοντα βελτίωσαν την ακαδημαϊκή τους επίδοση σε σχέση με μαθητές που εργάστηκαν εξατομικευμένα και ανταγωνιστικά.

Επιπλέον, ο σχεδιασμός της μουσειοσκευής «Τα οικιακά σκεύη στην αρχαία Ελλάδα» βασίστηκε στη σημασία των δεξιοτήτων της παρατήρησης και ταξινόμησης, που αναπτύσσονται κατά την άσκηση των παιδιών από μικρή ηλικία στην πραγματοποίηση εστιασμένων παρατηρήσεων και ομαδοποιήσεων. Βασικός στόχος των παρατηρήσεων αυτών είναι να μπορούν να διακρίνουν οι μαθητές τις ομοιότητες και διαφορές μεταξύ διαφόρων αντικειμένων. Η δεξιότητα της παρατήρησης ασκείται με την κινητοποίηση όλων των αισθήσεων και καθιστά

8

ικανούς τους μαθητές να ταξινομούν δεδομένα και να αναγνωρίζουν τα στοιχεία που τα συνδέουν και τα διαχωρίζουν. Αποτελεί, δηλαδή, μία από τις βασικές παραμέτρους της μαθησιακής διαδικασίας.

Οι δραστηριότητες παρατήρησης γίνονται όλο και πιο σύνθετες σε μεγαλύτερες ηλικίες, καθώς περιλαμβάνουν την άσκηση των μαθητών στην περιγραφή παρόμοιων αντικειμένων και στις οποίες οι μαθητές εντοπίζουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των αντικειμένων αυτών, βάσει των οποίων τα ομαδοποιούν σε διακριτές κατηγορίες. Η διαδικασία της ταξινόμησης που ακολουθεί αυτήν της παρατήρησης βοηθά τους μαθητές στον εντοπισμό ομοιοτήτων και διαφορών στα υπό μελέτη αντικείμενα και κατά συνέπεια στη διάκριση των κοινών σημείων σε αντικείμενα που φαινομενικά είναι πολύ διαφορετικά. Η δραστηριότητα της ταξινόμησης είναι πιο σύνθετη από τη δραστηριότητα της παρατήρησης, αλλά εξίσου πολύτιμη στη μαθησιακή διαδικασία.

9

3. Προτάσεις για την επεξεργασία της μουσειοσκευής

Αμφορείς, υδρίες, κρατήρες, οينوχές, κάνθαροι, κύπελλα, πινάκια, κρασί, ψημένοι κόκκοι σιταριού, γλυκίσματα παρασκευασμένα με μέλι, μουσικοί και χορεύτριες αποτελούν χαρακτηριστικά στοιχεία ενός συνηθισμένου συμποσίου στην αρχαία Ελλάδα.

Εκτός από το καθημερινό δείπνο, το γεύμα με φίλους ή γνωστούς, το επονομαζόμενο «συμπόσιο», ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένο στην αρχαία Ελλάδα. Το συμπόσιο, που σημαίνει «συνάθροιση ανθρώπων που πίνουν», συνιστούσε έναν από τους πιο προσφιλείς τρόπους διασκέδασης των αρχαίων Ελλήνων και περιελάμβανε δύο στάδια. Το πρώτο στάδιο ήταν αφιερωμένο στο φαγητό, που συνήθως ήταν λιτό, και το δεύτερο μέρος αφορούσε στην κατανάλωση ποτού. Κατά την διεξαγωγή του συμποσίου χρησιμοποιούνταν διάφορα οικιακά σκεύη, όπως αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω, προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες των συμποσιαστών και να μείνουν ευχαριστημένοι οι προσκεκλημένοι του οικοδεσπότη.

Το εκπαιδευτικό υλικό «Τα οικιακά σκεύη στην αρχαία Ελλάδα» σχεδιάστηκε με σκοπό να φέρει τα παιδιά σε επαφή με τα οικιακά σκεύη που χρησιμοποιούνταν κατά την διεξαγωγή συμποσίων στην αρχαία Ελλάδα και τις διατροφικές συνήθειες των αρχαίων Ελλήνων.

Το υλικό της μουσειοσκευής είναι ποικίλο και ευέλικτο. Εξαρτάται από τον εκπαιδευτικό να το επεξεργαστεί όπως εκείνος νομίζει, να το προσαρμόσει στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών του, σχεδιάζοντας έτσι ένα δικό του εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

10

Στη συνέχεια, δίνονται κάποιες οδηγίες και προτάσεις για τη χρήση του υλικού, χωρίς όμως να είναι δεσμευτικές ως προς τη χρονική τους διαδοχή και αλληλουχία ούτε ως προς τον τρόπο εφαρμογής τους. Ο εκπαιδευτικός είναι εκείνος που θα επιλέξει ανάμεσά τους, θα τις συμπληρώσει ή θα τις τροποποιήσει.

Η ανάρτηση της αφίσας στον πίνακα της σχολικής τάξης μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αφορμή για να εφαρμοστεί η μέθοδος του καταιγισμού ιδεών (brainstorming). Ο εκπαιδευτικός ζητά, δηλαδή, από τους μαθητές να εκφραστούν γρήγορα για το θέμα που πρόκειται να επεξεργαστούν, με λέξεις ή σύντομες εκφράσεις, ενώ ο ίδιος σημειώνει όλες τις ιδέες στον πίνακα, αποφεύγοντας να υποδεικνύει τις δικές του ιδέες. Επίσης, δεν επιτρέπονται σχόλια ή παρατηρήσεις, αφού όλες οι ιδέες είναι σεβαστές και καταγράφονται σε κλίμα συνεργασίας, σεβασμού και αποδοχής της διαφορετικής άποψης. Ακολουθεί συζήτηση κατά την οποία αναλύονται και σχολιάζονται οι απόψεις που έχουν καταγραφεί και στη συνέχεια, ομαδοποιούνται, με σκοπό να αναδειχθούν οι πολλαπλές διαστάσεις του θέματος.

Μετά από αυτή τη διαδικασία, μπορεί να αναρτηθεί στον πίνακα το έντυπο με την χρονογραμμή, ώστε να γνωστοποιηθεί στους μαθητές η χρονική περίοδος με την οποία θα ασχοληθούν. Σε αυτή τη φάση γίνεται προσπάθεια να συνδεθούν οι έννοιες που καταγράφηκαν κατά τον καταιγισμό ιδεών με την συγκεκριμένη εποχή της αρχαιότητας.

Πριν την χορήγηση των αγγείων στους μαθητές, για να τα παρατηρήσουν και να τα περιεργαστούν, καλό είναι να έρθουν σε επαφή με την εικονική αναπαράσταση της αρχαίας ελληνικής κατοικίας, ώστε να γνωρίσουν τη δομή της και ιδιαίτερα τον χώρο στον οποίο διεξάγονταν τα συμπόσια.

11

Στη συνέχεια, τα παιδιά επεξεργάζονται τα αγγεία που υπάρχουν στη μουσειοσκευή και αναπτύσσουν διάλογο για το όνομα και την χρησιμότητα του καθενός, καθώς και για την διεξαγωγή των συμποσίων στην αρχαία Ελλάδα. Στο σημείο αυτό, καλό είναι ο εκπαιδευτικός να προτρέπει τα παιδιά να δημιουργήσουν μια δική τους ιστορία σχετικά με ένα συμπόσιο στην αρχαία Ελλάδα, πλάθοντας χαρακτήρες που θα μπορούσαν να συμμετέχουν σε αυτό. Ακολουθώντας, διανέμοντας τους διάφορους ρόλους των χαρακτήρων στα παιδιά, μπορεί να πραγματοποιηθεί μία δραματοποίηση. Έχει αποδειχθεί ότι τόσο η δραματοποίηση όσο και το παιχνίδι ρόλων αποτελούν ενεργητικούς τρόπους που συμβάλλουν στη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών.

Το παιχνίδι με τον τίτλο «Ταίριαξέ το...» μπορεί να ακολουθήσει για να ενισχύσει την απομνημόνευση της ονομασίας και του είδους των αγγείων από τους μαθητές. Αυτό, εκτός από την ψυχαγωγία, θα τους βοηθήσει και στην ανάπτυξη της συνδυαστικής σκέψης.

Μετά από αυτό, ο εκπαιδευτικός μπορεί να χορηγήσει στους μαθητές το τρίπτυχο με τις ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Μπορείτε να φωτοτυπείτε το έντυπο και να το διανέμετε στα παιδιά για εργασία στην τάξη. Η συμπλήρωσή του μπορεί να γίνει είτε ατομικά από τον κάθε μαθητή είτε ομαδικά με τη χρήση του Cd που περιέχεται.

Στο εκπαιδευτικό υλικό περιλαμβάνεται παζλ που εικονίζει την πυραμίδα της μεσογειακής διατροφής. Το θέμα του παζλ δίνει την ευκαιρία στα παιδιά να συζητήσουν για το θέμα της διατροφής και να το συνδέσουν με τις διατροφικές συνήθειες των αρχαίων Ελλήνων εντοπίζοντας ομοιότητες και διαφορές με τη σημερινή εποχή. Τα παιδιά μπορούν να χωριστούν σε μικρές ομάδες και να συνθέσουν το παζλ. Για

12

να γίνει πιο ενδιαφέρουσα η συγκεκριμένη δραστηριότητα, θα μπορούσαν να χρονομετρήσουν το χρόνο σύνθεσης του παζλ από την κάθε ομάδα και να αναδείξουν τη νικήτρια ομάδα!

Παίξτε με τα παιδιά το επιτραπέζιο παιχνίδι «Φτάσε στην κορυφή!!!». Πρόκειται για ένα παιχνίδι γνώσης που έχει στόχο να γνωρίσουν τα παιδιά τις διατροφικές συνήθειες που είναι καλό να υιοθετούν, αλλά και αυτές που πρέπει να αποφεύγουν. Η εικόνα που υπάρχει στο ταμπλό του εν λόγω επιτραπέζιου παιχνιδιού παραπέμπει, επίσης, στη διατροφική πυραμίδα. (Μέσα στη συσκευασία του παιχνιδιού περιέχονται αναλυτικές οδηγίες).

Η μουσειοσκευή περιέχει ένα κομμάτι πηλού που έχει ως σκοπό να υπενθυμίσει στον εκπαιδευτικό πως μπορεί να ζητήσει από τους μαθητές του να φέρουν πηλό στην τάξη και αντλώντας έμπνευση από τα αγγεία που περιλαμβάνονται στη βαλίτσα, να δημιουργήσουν τα δικά τους. Η εργασία τους μπορεί να είναι ατομική ή ομαδική. Σας προτείνουμε μάλιστα, τα έργα που θα κατασκευάσουν τα παιδιά ν' αποτελέσουν το υλικό μιας έκθεσης που θα διοργανωθεί στο σχολείο.

Θα μπορούσατε να προγραμματίσετε μία επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας, για να δείτε από κοντά τα αρχαία οικιακά σκεύη, καθώς και άλλα αντικείμενα που εκτίθενται σ' αυτό.

Στη μουσειοσκευή υπάρχει έντυπο αξιολόγησης, το οποίο θα παρακαλούσαμε να συμπληρώσετε. Η γνώμη σας θα είναι πολύτιμη.

13

4. Τα οικιακά σκεύη στην αρχαία Ελλάδα

Τα σκεύη που χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι Έλληνες για την βρώση ήταν το **πινάκιο** και το **ιχθυοπινάκιο** και για την πόση το **κύπελλο**, ο **σκύφος**, η **κύλικα**, ο **κάνθαρος** και το **ρυτόν**. Το πινάκιο ήταν ανοιχτό ρηχό αγγείο με χείλος, σαν το σημερινό πιάτο, ενώ το ιχθυοπινάκιο ήταν πινάκιο με χαμηλή βάση και μικρό κοίλο «ομφαλό» στη μέση, στο οποίο έτρωγαν ψάρια. Το κύπελλο ήταν είδος μικρού ποτηριού. Ο σκύφος ήταν κατασκευασμένος από ξύλο, πηλό ή μέταλλο. Η κύλικα ήταν αγγείο κυκλικού σχήματος, βαθύ, αλλά τελείως ανοιχτό, με βάση και δύο λαβές. Ο κάνθαρος ήταν αγγείο με δύο, συνήθως, ψηλές, κάθετες λαβές, ενώ το ρυτόν ήταν συχνά ζωόμορφο και χρησιμοποιούνταν ως κρασοπότηρο σε συμπόσια.

Ο **κρατήρας** ήταν αγγείο που χρησιμοποιούνταν για την ανάμειξη του κρασιού με το νερό, ενώ με τη βοήθεια της οινόχοης οι δούλοι γέμιζαν τα ποτήρια των παρευρισκομένων στο συμπόσιο με κρασί. Η **αρύταινα**, όπως και ο **αρυτήρας**, χρησιμοποιούνταν για την μεταφορά του κρασιού από τον κρατήρα στην **οινόχοη**.

Το κρασί που προοριζόταν για ιδία χρήση διατηρούνταν σε ασκιά, ενώ εκείνο που επρόκειτο να πουληθεί τοποθετούνταν σε **πίθους**. Στη συνέχεια, μεταφερόταν μέσα σε σφραγισμένους **αμφορείς**, για να πουληθεί είτε στον ίδιο τόπο είτε αλλού. Τα επώνυμα κρασιά έφεραν ετικέτες με το όνομα του παραγωγού ή των αρχόντων μιας πόλης ως εγγύηση της καταγωγής τους.

Στην κλασική εποχή το σχήμα του αμφορέα πέρασε στην απόλυτη συμμετρία και υπήρχε συνάρτηση σχήματος και χρήσης. Έτσι, υπήρχε ο αμφορέας, η **πελική** και η **υδρία**, που αποτελούσαν τις τρεις βασικές παραλλαγές του ίδιου αγγείου. Οι αμφορείς που ήταν ακόσμητοι

14

και οζυπύθμενοι αποτελούσαν το κύριο αποθηκευτικό και μεταφορικό σκεύος υγρών. Οι διακοσμημένοι και με λεπτότερα τοιχώματα αμφορείς χρησιμοποιούνταν ως επιτραπέζια σκεύη, ταφικά αγγεία ή δίνονταν ως έπαθλα στους αθλητές (παναθηναϊκοί αμφορείς). Η πελική με την πλατιά βάση και την χαμηλή κοιλιά ήταν καταλληλότερη για αποθήκευση υγρών. Η υδρία με τις τρεις λαβές ήταν το κατεξοχήν αγγείο μεταφοράς του νερού και συντρόφευε τις γυναίκες στην καθημερινή τους διαδρομή από το σπίτι στην κρήνη.

Όταν τα αγγεία ήταν περίφημα, διακινούνταν στα πανηγύρια, όπου κυκλοφορούσαν και μεταπράττες από μακρινά μέρη, όπως γινόταν στην αρχαία Αθήνα. Εκεί κάθε χρόνο από τα μέσα Φεβρουαρίου έως τα μέσα Μαρτίου, πραγματοποιούνταν τα **Ανθεστήρια**, μια γιορτή αφιερωμένη στο θεό Διόνυσο. Την ενδέκατη ημέρα των εορτασμών, που ονομαζόταν **Προθήγρια**, οι Αθηναίοι άνοιγαν τα πιθάκια με το κρασί και την επόμενη ημέρα, που λεγόταν **Χόες**, δοκίμαζαν το καινούργιο κρασί, χρησιμοποιώντας τα αντίστοιχα αγγεία, τις οινόχοες. Την δέκατη τρίτη ημέρα, που αποκαλούνταν **Χύτροι**, έβραζαν σε χύτρες σιτάρι και άλλους βρώσιμους σπόρους και όσπρια για τους νεκρούς. Στην γιορτή των **Χοών** συμμετείχαν και μικρά παιδιά με τις δικές τους μικρές οινόχοες. Σ' αυτό το πανηγύρι παρευρίσκονταν και διάφοροι μικροπωλητές, οι οποίοι πουλούσαν τα μικρά αγγεία που δέχονταν το κρασί.

Το 330 π. Χ. έφυγε από τη ζωή ένας σπουδαίος Αθηναίος αγγειοπλάστης που ονομαζόταν Βάκχιος και για πολλά χρόνια κατασκεύαζε παναθηναϊκούς αμφορείς. Τα συγκεκριμένα αγγεία γεμίζονταν με λάδι, με σκοπό να δοθούν ως έπαθλο στους νικητές των αγώνων, που διοργανώνονταν προς τιμήν της θεάς Αθηνάς κάθε τέσσερα χρόνια. Η παραγγελία ήταν μεγάλη. Περίπου 1.300 αμφορείς έπρεπε να είναι

15

Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

έτοιμοι, ήδη από την προηγούμενη χρονιά. Μετά τον θάνατό του, στον τάφο του ορθώθηκε μια στήλη με λόγια επαινετικά για την τέχνη του, ώστε να μη χαθεί από τη μνήμη.

Ο Βάκχιος είχε δύο γιους, τον συνονόματό του Βάκχιο και τον Κίττο, οι οποίοι λόγω της συνεχούς παρακμής του επαγγέλματός τους, αποφάσισαν να μεταναστεύσουν στην Έφεσο της Μικράς Ασίας και να ασκηθούν εκεί την αγγειοπλαστική τέχνη. Η πόλη αυτή τους ανέθεσε την κατασκευή μελανόμορφων αγγείων για το δημόσιο. Σε αντάλλαγμα για τις υπηρεσίες τους, τους παρείχε όχι μόνο άδεια παραμονής, αλλά και πλήρη πολιτικά δικαιώματα, τόσο στους ίδιους όσο και στους απογόνους τους, για όσο διάστημα θα επέλεγαν να παραμείνουν και να δουλέψουν στην Έφεσο.

16

5. Ο τρόπος κατασκευής των οικιακών σκευών

Η αρχαία ελληνική κεραμική μας δίνει πληροφορίες για την καθημερινή ζωή, τη θρησκεία, τη μυθολογία, το θέατρο και γενικά για την αρχαία εποχή. Τα αγγεία κατασκευάζονταν από πηλό και με τη χρήση του τροχού. Στη συνέχεια, γινόταν η ένωση των επιμέρους τμημάτων, το στέγνωμα, η διακόσμηση και το ψήσιμο.

Στα χρόνια που μας αφορούν (κλασική εποχή) συναντάμε δύο ρυθμούς διακόσμησης των αγγείων: τον μελανόμορφο ρυθμό (620 – 450 π. Χ.) και τον ερυθρόμορφο ρυθμό (525 – 330 π. Χ.). Από το 600 π. Χ. ο μελανόμορφος ρυθμός της Αθήνας ξεπέρασε την Κόρινθο και κυριάρχησε στις αγορές της Μεσογείου.

Η ανακάλυψη του κεραμικού τροχού και του κλιβάνου συνέβαλε στη μεγάλη πρόοδο της αγγειοπλαστικής και στην κατασκευή εντυπωσιακών σε μέγεθος και αισθητική αγγείων. Αρχικά, τα αγγεία διακοσμούσαν με γεωμετρικά σχήματα και αργότερα με παραστάσεις από την καθημερινή ζωή. Τέτοιες παραστάσεις ήταν πολεμικά γεγονότα, κυνήγι άγριων ζώων, κλπ.

Δεν υπάρχει καμία αρχαία περιγραφή του τρόπου με τον οποίο κατασκευάζονταν τα αρχαία αγγεία, παρά μόνο υπολείμματα αρκετών κλιβάνων και παραστάσεις σε αγγεία που απεικονίζουν κεραμείς που εργάζονται. Η αρχαία ελληνική κεραμική έφτασε στον ανώτερο βαθμό τεχνικής τελειότητας στα αττικά εργαστήρια του ύστερου 6^{ου} και του πρώτου 5^{ου} αιώνα π. Χ.

Η διαδικασία κατασκευής ενός αγγείου φαίνεται να είχε ως εξής: ο κεραμέας εξόρυσσε τον πηλό που χρειαζόταν από κοντινές περιοχές, τον στοίβαζε στην αυλή του εργαστηρίου του και τον άφηνε να σιτέψει. Στη συνέχεια, τον έπλενε ή τον κονιορτοποιούσε, δηλαδή αναμίγνυε σε

17

έναν χώρο τον πηλό με νερό και τον άφηνε μέχρι να κατακαθίσουν στον πυθμένα τα βαρύτερα μόρια. Στις ελληνικές κλιματολογικές συνθήκες δεν χρειαζόταν πολύς χρόνος, για να σχηματιστεί μετά την εξάτμιση, μια πάστα που είχε την κατάλληλη σκληρότητα για ζύμωμα. Μετά το ζύμωμα, ο πηλός ήταν έτοιμος να χρησιμοποιηθεί και χαρακτηριζόταν από κοκκινωπό χρώμα.

Μετά από την παραπάνω διαδικασία, ο κεραμέας έπαιρνε έναν βόλο από τον ετοιμασμένο πηλό και τον τοποθετούσε στο κέντρο του τροχού, που τον γύριζε συνήθως ένας βοηθός. Τα περισσότερα αγγεία που ήταν μεγάλα σε μέγεθος κατασκευάζονταν τμηματικά. Ορισμένες φορές, ο λαιμός και το σώμα γυρίζονταν στον τροχό χωριστά. Δηλαδή, το σώμα, αν ήταν μεγάλο, μπορούσε να φτιαχτεί σε δύο κομμάτια και το πόδι, συχνά προσαρμοζόταν αργότερα. Τα τμήματα αυτά αφήνονταν να στεγνώσουν, μέχρι να αποκτήσουν την σκληρότητα που έπρεπε. Όταν στεγνωναν, ο κεραμέας τα συναρμολογούσε και έβρεχε τις ενώσεις με ένα αραιό διάλυμα πηλού. Έπειτα, γυρίζοντας το αγγείο στον τροχό, ίσιωνε την επιφάνεια με ένα μαχαίρι ή φινίριζε το πόδι. Στο τέλος, πρόσθετε τις λαβές. Έπειτα, τα αγγεία έμπαιναν στον κλίβανο, αφού πρώτα είχαν διακοσμηθεί και στεγνώσει. Εφόσον δεν υπήρχε κίνδυνος να ρευστοποιηθεί η βαφή με την αύξηση της θερμοκρασίας μέσα στον κλίβανο, τα αγγεία στοιβάζονταν το ένα πάνω στο άλλο, χωρίς να κολλάνε μεταξύ τους, αν και τέτοιου είδους στοιβάγμα μπορούσε ορισμένες φορές να εμποδίσει το ψήσιμο τους.

Οι κεραμείς άναβαν κατόπιν φωτιά χρησιμοποιώντας ξερά ξύλα, άφηναν να περάσει ένα ισχυρό ρεύμα αέρα και ανέβαζαν σιγά-σιγά την θερμοκρασία στους 950° C περίπου. Μετά το ψήσιμο, όταν ο κλίβανος είχε κρυώσει εντελώς, έβγαζαν από μέσα τα αγγεία και αφού τα σκούπιζαν ήταν έτοιμα για πώληση.

18

Οι Έλληνες κεραμείς δεν αγαπούσαν τη μηχανική ακρίβεια και τα έργα τους δεν ήταν απολύτως συμμετρικά. Ο συνδυασμός μαύρου και ερυθρού χρώματος και η στύλπνότητα ήταν χαρακτηριστικά που δεν επιτυγχάνονταν με τη χρήση διαφορετικών υλικών, αλλά οφείλονταν στη φύση του πηλού.

19

6. Η διατροφή των αρχαίων Ελλήνων

Για τις διατροφικές συνήθειες των αρχαίων Ελλήνων αντλούμε πληροφορίες από την αρχαία ελληνική γραμματεία και ιδιαίτερα από τις κωμωδίες του Αριστοφάνη και τα έργα του Αθήναιου, αλλά και από τις καλλιτεχνικές παραστάσεις των κεραμικών αγγείων και τα αγαλματίδια.

Οι διατροφικές συνήθειες των αρχαίων Ελλήνων χαρακτηρίζονταν από λιτότητα, κάτι που αντικατόπτριζε τις δύσκολες συνθήκες κάτω από τις οποίες διεξαγόταν η ελληνική γεωργική δραστηριότητα. Η διατροφή των αρχαίων Ελλήνων βασιζόταν στην λεγόμενη «μεσογειακή τριάδα», δηλαδή το σιτάρι, το λάδι και το κρασί.

Στη βάση της διατροφής των αρχαίων Ελλήνων υπήρχαν τα δημητριακά, το σιτάρι και το κριθάρι, από τα οποία παρασκευάζονταν ο άρτος. Τα δημητριακά συνοδεύονταν συνήθως από οπωροκηπευτικά, όπως κρεμμύδια, φακές, ρεβύθια και λάχανα.

Η κατανάλωση του κρέατος σχετιζόταν με την οικονομική άνεση της οικογένειας, αλλά και με την περιοχή στην οποία κατοικούσε. Αν δηλαδή η οικία βρισκόταν κοντά στη θάλασσα ή στην ύπαιθρο.

Η κατανάλωση γαλακτοκομικών προϊόντων ήταν ευρέως διαδεδομένη, με τους αρχαίους Έλληνες να δείχνουν ιδιαίτερη προτίμηση στην κατανάλωση του τυριού. Όσον αφορά στο βούτυρο, ενώ ήταν γνωστό σαν προϊόν, συνήθως αντικαθίστατο από ελαιόλαδο. Το γεύμα τους συνοδεύονταν από κρασί, κόκκινο, λευκό ή ροζέ, αναμεμιγμένο με νερό.

Τα καθημερινά γεύματα των αρχαίων Ελλήνων ήταν τρία: ο «ακρατισμός», το «άριστον» και το «δείπνον». Ο ακρατισμός αποτελούνταν από ψωμί παρασκευασμένο με κριθάρι, το οποίο βουτούσαν σε κρασί και το συνοδεύαν με ελιές ή σύκα. Το δεύτερο γεύμα πραγματοποιούνταν

20

το μεσημέρι ή νωρίς το απόγευμα. Το τρίτο γεύμα, το δείπνο, ήταν και το σημαντικότερο γεύμα της ημέρας, και λάμβανε χώρα μετά τη δύση του ήλιου, όταν είχε πλέον νυχτώσει. Στα παραπάνω γεύματα μπορεί να προστεθεί ένα επιπλέον γεύμα, το εσπέρισμα, που ήταν ελαφρύ και πραγματοποιούνταν αργά το απόγευμα. Βέβαια, εκτός από αυτό, υπήρχε και το «αριστόδειπνον», το οποίο αποτελούσε ένα κενονικό γεύμα που μπορούσε να σερβιριστεί αντί για το δείπνο, αργά το απόγευμα.

Στα δημητριακά που κατανάλωναν οι αρχαίοι Έλληνες συμπεριλαμβάνονταν το σκληρό σιτάρι, η όλυρα και το κριθάρι. Το σιτάρι μασουλεύονταν, με σκοπό να μαλακώσει και στη συνέχεια, η επεξεργασία που μπορούσε να γίνει με δύο τρόπους. Μπορούσε να αλεστεί, προκειμένου να γίνει χυλός ή να μετατραπεί σε ελεῖρι, έτσι ώστε να χρησιμοποιηθεί για την παρασκευή του ψωμιού ή διάφορων πίττων, σκέπων ή γεμιστών με τυρί ή μέλι.

Η ζύμη ψηνόταν στο σπίτι σε υπερνωμαμένους φούρνους κατασκευασμένους από άργιλο, τους κτηνούς. Υπήρχε και μια πιο απλή μέθοδος, σύμφωνα με την οποία τοποθετούνταν αναμμένα κάρβουνα στο έδαφος και το σκεύος καλυπτόταν με καπάκι, που είχε το σχήμα θύλου. Όταν το έδαφος ήταν αρκετά ζεστό, η νοικοκυρά αφαιρούσε τα κάρβουνα από το έδαφος και τοποθετούσε σ' εκείνο το σημείο τη ζύμη, την οποία κάλυπτε και πάλι με το καπάκι. Γύρω ή πάνω από αυτό τοποθετούσε και πάλι τα κάρβουνα, προκειμένου να διατηρηθεί η θερμοκρασία.

Η παραγωγή του κριθαριού ήταν πιο απλή, αλλά η παραγωγή ψωμιού από το συγκεκριμένο δημητριακό αρκετά δύσκολη. Το σπαρένιο ψωμί ονομαζόταν «άρτος», ενώ το κριθαρένιο «άλφιτον». Οποδήποτε τραγόταν με τη συνοδεία ψωμιού αποκαλούνταν «ψών». Ο άρτος ή το

21

άλφιτο καταναλώνονταν βουτηγμένο σε άκρατο οίνο (ανέρωτο) και λεγόταν «ακράπισμα». Το ακράπισμα τρώγταν κυρίως το πρωί και γι' αυτόν τον λόγο πήρε και το πρωινό γεύμα το παραπάνω όνομα.

Οι αρχαίοι Έλληνες καταλάωναν και φρούτα και λαχανικά. Ειδικότερα, υπάρχουν αναφορές για κρεμμύδια, γλυκομπίζελα, λάχανα, πράσα, μαρούλια, βολβοϋς, βλίτα, ραδίκια, κ.ά. Αυτά σερβίρονταν ως σουπα, βραστά ή πολτοποιημένα, μαγειρεμένα με ελαιόλαδο, ξίδι, χόρτα ή μια σάλτσα ψαριού. Οι πιο φτωχές οικογένειες καταλάωναν βελανίδια, ενώ οι ελίες αποτελούσαν το πιο διαδεδομένο συνοδευτικό. Πιο συγκεκριμένα, τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα καταλάωναν με μεγάλη συχνότητα όσπρια, με ιδιαίτερη προτίμηση στα φασόλια, τις φακές, τα ρεβύθια και τα κουκιά, ενώ συνήθιζαν να τρώνε ξηρά λαχανικά.

Όσον αφορά στα φρούτα και τους ξηρούς καρπούς, οι αρχαίοι Έλληνες συνήθιζαν να καταλάωναν σύκα, σταφίδες, καρύδια και φουντούκια. Τα ξηρά σύκα τρώγονταν ως ορεκτικό, ενώ συνόδευαν και το κρασί, μαζί με ψητά κάστανα ή ρεβύθια. Τα υπόλοιπα φρούτα τρώγονταν φρέσκα ή ξηρά ως επιδόρπιο.

Η διατροφή των αρχαίων Ελλήνων είχε άμεση σχέση με την οικονομική και κοινωνική άνεση του κάθε νοικοκυριού, αλλά και με την περιοχή στην οποία βρισκόταν. Έτσι, οι αγροτικές οικογένειες που ασχολούνταν με το κτήνη, καταλάωναν συχνά λαγούς και πτηνά, ενώ είχαν τη δυνατότητα να εκτρέφουν στο σπίτι τους πουλερικά και χήνες. Οι ελαφρώς πλουσιότεροι μπορούσαν να έχουν κοπάδια με πρόβατα, κατσίκες και γουρούνια. Αντίθετα, όσοι κατοικούσαν σε παραθαλάσσιες περιοχές καταλάωναν ως επί το πλείστον ψάρια.

22

Το κόστος του κρέατος ήταν ιδιαίτερα υψηλό και γι' αυτό καταναλώνονταν μόνο στις γιορτές. Ενώ το ψάρι αρχικά θεωρούνταν τροφή για τους φτωχούς, κατά την κλασική εποχή μετατράπηκε σε είδος πολυτελείας. Εκτός από τις σαρόλες, τις αντζούγιες, τις μαρίδες, τα λιθρίνια και τους ξυφίες, οι αρχαίοι Έλληνες καταλάωναν επίσης σουπές, χταπόδια και καλαμάρια. Αυτά μαγειρεύονταν ψητά ή τηγανίτα και σερβίρονταν ως ορεκτικά ή συνοδευτικά, ακόμη και στα συμκόσια. Επιπλέον, ήταν γνωστή η κατανάλωση καβουριών, αστακών, αχιών και καραβιδών.

Σχετικά με τα γαλακτοκομικά προϊόντα, αυτά ήταν αρκετά διαδεδομένα. Οι αρχαίοι Έλληνες καταλάωναν ένα είδος παχύρρευστου γάλακτος, το οποίο έμοιαζε με γιαούρτι. Το τυρί τους παρασκευαζόταν από κατσικίσιο ή πρόβειο γάλα και συνιστούσε συστατικό διάφορων συνταγών, ενώ καταναλώνονταν συχνά σκέτο ή με μέλι ή λαχανικά.

Οι αρχαίοι Έλληνες καταλάωναν και διάφορα εδέσματα, όπως η «σησαμίζ» (που μοιάζει με το σημερινό παστέλι), οι «πλακούντες», η «άμμυλος» (τούρτα), η «μελιπούτα» (είδος γαλατόπιτας), τα «αρτοκρέατα» (κρεατόπιτες) και οι τηγανίτες. Ανάμεσα στα ποτά που καταλάωναν οι αρχαίοι Έλληνες, εκτός από το νερό και το κρασί, περιλαμβανόταν το γάλα κατσίκας και το υδρόμελι.

Κατά την αρχαιότητα υπήρχαν τρία είδη κρασιού: το λευκό, το κόκκινο και το ροζέ. Ξακουστοί αμπελώνες υπήρχαν στη Νάξο, τη Θάσο, τη Λέσβο και τη Χίο, ενώ κατώτερης ποιότητας κρασί παραγόταν από νερό και μούστο. Το κρασί τις περισσότερες φορές ανακατευόταν με νερό, αφού ο «άκρατος οίνος», που ήταν μη αραιωμένο κρασί, δεν προοριζόταν για καθημερινή κατανάλωση.

Οι αρχαίοι Έλληνες παρασκεύαζαν ακόμη ένα τρόφιμο ανάμεσα στο φαγητό και το ποτό, τον λεγόμενο «κυκεώνα». Ο κυκεώνας ήταν πλιγούρι κριθαριού αναμειγμένο με νερό και βότανα και φημιζόταν για την ιδιότητά του να βοηθά στη διαδικασία της πέψης.

23

7. Τα συμπόσια στην αρχαία Ελλάδα

Στην αρχαία Ελλάδα εκτός από το καθημερινό δείπνο, ήταν διαδεδομένο και το γεύμα με φίλους ή γνωστούς, το επονομαζόμενο «συμπόσιο». Το συμπόσιο, που σημαίνει «συνάθροιση ανθρώπων που πίνουν», συνιστούσε έναν από τους πιο προσφιλείς τρόπους διασκέδασης των αρχαίων Ελλήνων και περιελάμβανε δύο στάδια. Το πρώτο στάδιο ήταν αφιερωμένο στο φαγητό, που συνήθως ήταν λιτό, και το δεύτερο μέρος αφορούσε στην κατανάλωση ποτού.

Στην πραγματικότητα, οι αρχαίοι έπιναν κρασί και μαζί με το γεύμα, ενώ τα διάφορα ποτά συνοδεύονταν από μεζέδες, που ονομάζονταν **τραγήματα**. Ως παραδείγματα μεζέδων αναφέρονται τα κάστανα, τα κουκά, οι ψημένοι κόκκοι σιταριού ή ακόμη και γλυκίσματα παρασκευασμένα με μέλι, τα οποία στόχευαν στην απορρόφηση του οινοπνεύματος από τον οργανισμό των συμπουσιαστών, ώστε να επιμηκυνθεί ο χρόνος της συνάθροισης.

Φτάνοντας ο καλεσμένος στον οίκο του οικοδεσπότη έβγαζε τα παπούτσια του και οι υπηρέτες του έπλεναν τα πόδια. Κατόπιν, έμπαινε στον **ανδρώνα**, το δωμάτιο των συμπουσιών, που ήταν ένα πολυτελές δωμάτιο, φροντισμένο και εξοπλισμένο να υπηρετεί τις συμπουσιακές ανάγκες. Εκεί έπαιρνε την θέση του σε κάποιο από τα **ανάκλιτρα**, που ήταν ξύλινα ή κτιστά κατά μήκος των τοίχων. Συνήθως οι πιο τιμητικές θέσεις βρίσκονταν δίπλα στον οικοδεσπότη.

24

Οι συνδυαζόμενες φορούσαν στεφάνια, κυρίως κισσού, αλλά και μυρτιάς ή γιρίλάντες από λουλούδια. Έτρωγαν και έπιναν όχι καθιστοί, αλλά μισοξαπλωμένοι, δύο ή και τρεις μαζί σε ένα ανάκλιτρο, με απλωμένα τα πόδια, αλλά όρθιο τον άνω κορμό τους. Πριν οι καλεσμένοι αρχίσουν να δευτενούν, έπλεναν τα χέρια τους σε μια λεκάνη που είχαν φέρει οι υπηρέτες, κάτι που ήταν απαραίτητο, αφού τα περισσότερα φαγητά τα έτρωγαν με τα χέρια τους. Το φαγητό τοποθετούνταν εμπρός τους από τους υπηρέτες, πάνω σε μικρά φορητά τραπέζια.

Το δεύτερο μέρος του συμπουσιού ξεκινούσε με την πραγματοποίηση σπονδής, συνήθως προς τιμήν του θεού Διονύσου. Στη συνέχεια, οι παρίσταμενοι συζητούσαν για διάφορα θέματα κοινωνικά και της επικαιρότητας ή έπαιζαν επιτραπέζια παιχνίδια, όπως κάρταβο.

Για την ψυχαγωγία των παρευρισκομένων υπήρχε στο κέντρο του ανδρώνα ελεύθερος χώρος για τα θεάματα και τους μουσικούς, τις χορεύτριες και τους ακροβάτες. Επιπλέον, ένας «βασιλιάς του συμπουσιού», ο οποίος εκλεγόταν στην τύχη αναλάμβανε να υποδεικνύει στους δούλους την αναλογία κρασιού και νερού, κατά την προετοιμασία των ποτών.

Στα συμπόσια μπορούσαν να συμμετέχουν μόνο άντρες, με εξαίρεση τις χορεύτριες και τις εταίρες, που ο ρόλος τους ήταν η ψυχαγωγία των παρευρισκομένων ανδρών. Η παρουσία άλλων γυναικών, ακόμη και αυτών του σπιτιού, ήταν απαγορευμένη.

Το συμπόσιο αποτελούσε έναν σημαντικό τρόπο κοινωνικοποίησης στην αρχαία Ελλάδα και τις περισσότερες φορές διοργανωνόταν από έναν ιδιώτη για τους φίλους του ή τα μέλη της οικογένειάς του. Ακόμη, συμπόσια διοργανώνονταν από μέλη μιας θρησκευτικής ομάδας ή μιας εταιρίας. Τα πολυτελή συμπόσια προορίζονταν για τους εύπορους, ενώ στα περισσότερα νοικοκυριά αφορμή για συμπόσια αποτελούσαν θρησκευτικές ή οικογενειακές γιορτές.

25

8. Ευρετήριο όρων

Αμφορέας: Πήλινο αγγείο με λαβή και δύο λαβές. Χρησιμοποιούνταν για την αποθήκευση οίνου ή ελαιού.

Ανάκλιντρο: Μακρό και φαρδύ κάθισμα με ράχη, στο οποίο μπορεί κανείς να πλαγιάσει.

Ανδρόνας: Πολυτελές δωμάτιο για τα συμπόσια.

Αρύταινα: Είδος αρχαίας μεταλλικής κουτάλας που χρησιμοποιείται για την άντληση υγρού.

Αρυτήρας: Αγγείο για την άντληση υγρού (π.χ. κρασιού) από μεγάλο αποθηκευτικό αγγείο.

Ιπνός: Αρχαίος φούρνος.

Ιχθυοειπνάκιο: Πινάκιο με χαμηλή βάση και μικρό κοίλο «ομφαλό» στη μέση, στο οποίο έτρωγαν ψάρια.

Κάνθαρος: Είδος μικρού αγγείου, παρόμοιο με ποτήρι. Έχει κόβητη λαβή εμφύλιετρα, συνδεδεμένη με το χείλος του αγγείου και με υψηλή καμπυλωμένη λαβή στο επάνω μέρος. Ως σκαπός ήταν συνδεδεμένο με την λατρεία του θεού Διονύσου και αποτελεί σύμβολό του.

Κότταβος: Παχνήνι επιδεξιότητας που έπαιζαν οι αρχαίοι Έλληνες στα συμπόσια για διασκέδαση. Η προέλευσή του τοποθετείται στη Σικαλία.

Σκοπός του παιχνιδιού ήταν να πετύχουν έναν στόχο. Σαν βολή χρησιμοποιούσαν κρασί που το εκσφενδόνιζαν με το στόμα ή το πετούσαν με το χέρι κρατώντας ένα ρηχό πιάτο. Στόχος ήταν η πλάστιγγα (μια πλατέα που ήταν προσαρμοσμένη ψηλά σε ένα ραβδί ή έκλειε σε μια λεκάνη με νερό) να πέσει κάτω ή να βυθιστεί. Ή πέφτοντας να γίνει «καπέλο» σε ένα αγαλματάκι που ήταν στημένο από κάτω. Για ανταμοιβή έβαζαν την πλάστιγγα ή διάφορα άλλα βάρη.

26

Κρατήρας: Αρχαίο αγγείο στο οποίο γινόταν η ανάμειξη του κρασιού με το νερό.

Κυκεών: Ζωμός από ανάμικτα δημητριακά.

Κύλικα: Είδος αρχαίας κούπας που χρησιμοποιούνταν κυρίως για την οινόποση. Οι κύλικες ήταν πλατιά και ρηχά κύπελλα με δύο λαβές τοποθετημένες αντιδιαμετρικά στο χείλος τους.

Κύπελλο: Είδος μικρού ποτηριού.

Οινοχόη: Μικρή κανάτα με μία λαβή, που χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι, για να γεμίζουν τα ποτήρια με κρασί.

Περίκη: Αγγείο με πλατιά βάση και χαμηλή κοιλιά. Κατάλληλο για αποθήκευση υγρών.

Πίθος: Μεγάλο αποθηκευτικό αγγείο από πήλο.

Πινάκιο: Επιτραπέζιο ανοιχτό ρηχό αγγείο με χείλος, σαν το σημερινό πιάτο.

Ρυτόν: Αγγείο ζωόμορφο που χρησιμοποιούνταν ως κρασοπότηρο.

Σκύφος: Είδος αρχαίου ελληνικού αγγείου που έμοιαζε με πλατύ ποτήρι με δύο λαβές. Αποτελούσε μια από τις πιο δημοφιλείς μορφές κυπέλλου στην αρχαία Ελλάδα. Ανάλογα με την οικονομική δύναμη του κατόχου του κατασκευαζόταν από ξύλο, πήλο ή ευγενές μέταλλο (χρυσό ή ασήμι).

Συμπόσιο: Πλούσια συνεννόηση, φαγοπότη. Αποτελούσε αγαπημένο τρόπο διασκέδασης των αρχαίων Ελλήνων.

Τραγήματα: Διάφοροι μεζέδες, ξηροί καρποί.

27

Υόρια: Πήλινο αγγείο για τη μεταφορά νερού. Διέθετε τρεις λαβές, δύο για τη μεταφορά και μία για το σερβίρισμα. Εκτός από τη χρήση της για τη μεταφορά νερού, χρησιμοποιήθηκε και ως κάλυψη ψηφοφορίας.

28

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ). (2003). ΦΕΚ 303. Τεύχος Β'. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων & Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Aydin, S. (2011). Effect of cooperative learning and traditional methods on students' achievements and identifications of laboratory equipments in science-technology laboratory course. *Educational Research and Reviews*, 6, 636 – 644.
- Black, G. (2009). *Το Εικαστικό Μουσείο: Μουσεία και Επισκέπτες*. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.
- Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ). (2003). ΦΕΚ 303. Τεύχος Β'. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων & Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Johnson, R. & Johnson, D. (1988). Cooperative Learning: Two heads learn better than one. *Transforming Education: In Context* 18. Προσέλευση 30.1.2015 <http://www.context.org/IC18/Johnson.html>
- Johnson, D. & Johnson, R. (2009). An Educational Psychology Success Story: Social Interdependence Theory and Cooperative Learning. *Educational Researcher*, 38 (5), 365 – 379.
- Κακινά, Δ. (2008). *Η Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση: Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές προοπτικές*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Κακιοόρου - Χρόνη, Γ. (2005). *Μουσείο – Σχολείο. Ανταρτιστές πόρτες στη γνώση*. Αθήνα: Πατάκης.

29

- Καραμήτρου – Μεντεσιδή, Γ. (2005). *Αρχαία Διατροφή: Το φαμί. Αιανή Κοζάνης*: Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής.
- Καραμήτρου – Μεντεσιδή, Γ. (2005). *Αρχαία Διατροφή: Ένα ταξίδι στην τέχνη της γαστρονομίας*. Αιανή Κοζάνης: Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής.
- Καρπόζηλου, Μ. (1994). *Το παιδί στη χώρα των βιβλίων*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Κέντρο Μελέτης Νεώτερης Κεραμικής. (1999). *Μέ αφορμή μια στάμνα*. Αθήνα: Κέντρο Μελέτης Νεώτερης Κεραμικής.
- Κέντρο Μελέτης Νεώτερης Κεραμικής – Ίδρυμα Οικογενείας Γ. Ψαροπούλου. (2002). *Κεραμικών εμπόριο... ματιές στο παρελθόν*. Αθήνα: Κέντρο Μελέτης Νεώτερης Κεραμικής.
- Κολιάδης, Ε. (2007). *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*. Τόμ. Γ'. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Νικονάνου, Ν. (2012). *Μουσειοπαιδαγωγική: από τη θεωρία στην πράξη*. Αθήνα: Πατάκης.
- Saka, A. (2010). Implementation of cooperative learning and guided discussion methods in science teaching to improve professional skills of student teachers. *Journal of Turkish Science Education*, 7, 30 – 51.
- Sahin, A. (2011). Effects of Jigsaw III technique on achievement in written expression. *Asia Pacific Education Review*, 12, 427 – 435.
- Slavin, R. (1995). *Cooperative Learning* (2nd ed). *Cooperative learning: theory, research and practice*. Boston: Allyn and Bacon.
- Σταυρίδου, Ε. (2000). *Συνεργατική μάθηση στις φυσικές επιστήμες: μία εφαρμογή στο Δημοτικό Σχολείο*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

30

- Τηγόπουλος, Χ. & Φωτιάκης, Χ. (1993). *Ελληνικό Λεξικό*. (Στ' Έκδ.), Αθήνα: Αρμονία.
- Τρίλιανός, Θ. (2008). *Λεθοδολογία της σύγχρονης διδασκαλίας: Καινοτόμες επιστημονικές προσεγγίσεις στη διδακτική πράξη*. Τόμ. Α'. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Χαλκιά, Κ. (2012). *Διδάσκοντας Φυσικές Επιστήμες – Θεωρητικά ζητήματα, προβληματισμοί, προτάσεις*. Αθήνα: Πατάκης.

Ιστοσελίδες

- <http://el.wikipedia.org>
- <http://www.hellinon.net/ANEOMENA/Disrofi.htm>
- <https://peacepiecesceramics.wordpress.com>
- <http://www.museioaiantis.gr>
- <http://filoiivnarisieon.gr>
- http://www.tutn.edu.gr/aet/thematic_areas/p75.html
- <http://users.sch.gr>

31

Παραγωγή Μουσειοσκευής για το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Παράρτημα

Μελαμβαφής Κύλικα (430 – 420 π.Χ.)

Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας

32

Παράρτημα

Μελαμβαφής Κύλικα (430 – 420 π.Χ.)

Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας

32

Κάνθαρος με διακόσμηση (τέλη 4^{ου} – αρχές 3^{ου} αι. π.Χ.)

Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας

33

Μελμβαφές Ιχθυοπιννάκιο (350 – 300 π.Χ.)

Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας

34

Μελανβαφές Κύπελλο με μαστοιχίδες αποφύσεις (425 – 400 π.Χ.)

Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας

35

Τριφυλλόστομη Οινόχνη (350 – 250 π.Χ.)

Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας

36

Μελαμβαφής Κάνθαρος (325 – 225 π.Χ.)

Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας

37

Λεπτο Σκυφίδιο (4^{ος} αι. π.Χ.)

Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας

38

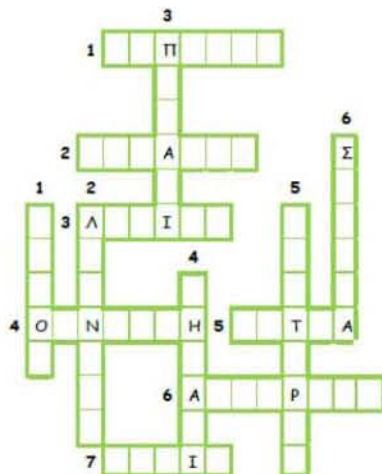
Αρυτήρας (τέλη 4^{ου} – αρχές 3^{ου} αι. π.Χ.)

Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας

39

2. Τρίπτυχο για τον μαθητή

- ❏ Συμπληρώστε το παρακάτω σταυρόλεξο με λέξεις από αρχαία οικιακά σκεύη.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ:

- Είδος ποτηριού.
- Είδος πιάτου για φαγητό.
- Εργαλείο για την κοπή βλαστών.
- Αγγείο για την έκχυση κρασιού.

- 2 -

- Ο τόπος γύρω από τον οποίο συγκεντρωνόταν η οικογένεια.
- Μεγάλο αγγείο για την αποθήκευση οίνου, λαδιού και μικρών καρπών.
- Αγγείο για μεταφορά νερού.

ΚΑΘΕΤΑ:

- Το βασικό υλικό κατασκευής των οικιακών σκευών.
- Συσκευή φωτισμού.
- Αγγείο αποθήκευσης χωρίς διακόσμηση.
- Ρηχό μαγειρικό σκεύος.
- Αγγείο στο οποίο ανακάτευαν το κρασί με το νερό.
- Αγγείο με στενή βάση που φαρδύνει προς τα πάνω.

- ❏ Παρατηρείτε ομοιότητες και διαφορές με τα σημερινά οικιακά σκεύη; Συζητήστε το στις ομάδες σας.

- 3 -

- ❏ Βρείτε μέσα στα γράμματα τις 10 κρυμμένες λέξεις που σχετίζονται με τις τροφές που προέρχονταν από το κυνήγι στην αρχαιότητα.

Σ	Ε	Λ	Ω	Μ	Β	Α	Κ	Ο	Π	Λ	Ξ	Ι	Ε
Ο	Α	Γ	Ρ	Ι	Ο	Χ	Ο	Ι	Ρ	Ο	Σ	Α	Υ
Ρ	Κ	Γ	Φ	Η	Β	Α	Λ	Ρ	Κ	Τ	Υ	Γ	Ν
Β	Π	Ε	Ρ	Ι	Σ	Τ	Ε	Ρ	Ι	Φ	Υ	Η	Ο
Χ	Ε	Ω	Λ	Ι	Κ	Ο	Ι	Β	Ω	Ν	Μ	Κ	Α
Μ	Ρ	Τ	Σ	Π	Ο	Υ	Ρ	Γ	Ι	Τ	Ι	Α	Ι
Υ	Δ	Ε	Δ	Ω	Τ	Π	Ψ	Α	Ζ	Σ	Β	Ρ	Φ
Ψ	Ι	Ν	Λ	Ε	Σ	Ρ	Α	Ρ	Τ	Ι	Λ	Υ	Α
Ε	Κ	Σ	Γ	Α	Υ	Σ	Δ	Π	Η	Χ	Ν	Γ	Ε
Ξ	Α	Μ	Ι	Ρ	Φ	Ε	Β	Ξ	Ι	Λ	Μ	Ε	Ρ
Κ	Η	Τ	Ε	Π	Ι	Ι	Λ	Η	Λ	Α	Γ	Ο	Σ

❏ ΑΙΝΙΓΜΑ:

Κέρατα έχω, βόδι δεν είμαι
Σαμάρι φορώ, μα ούτε γαίδαρος είμαι
Όταν περπατώ γράφω,
δίχως γνώσεις καθόλου να 'χω.
Τι είμαι;

- 4 -

- ❏ Συμπληρώστε την μεσοστοιχίδα που ακολουθεί.

1. _ _ _ Σ _ _ _ _
2. _ _ _ Α _ _ _ _
3. _ _ _ Δ _ _ _ _
4. _ _ _ Ι _ _ _ _
5. _ _ _ Γ _ _ _ _
6. _ _ _ Κ _ _ _ _
7. _ _ _ Α _ _ _ _
8. _ _ _ Ρ _ _ _ _
9. _ _ _ Ι _ _ _ _

- Όσπρια.
- Θαλασσινό που γίνεται και μακαρονάδα.
- Μοιάζουν με τον αρακά.
- Είδος δημητριακού.
- Ξηρός καρπός.
- Αγαπημένο φρούτο των αρχαίων.
- Φρούτο με καταγωγή από τη Δαμασκό.
- Ανοιξιότικο φρούτο.
- Δεν έλειπε ποτέ από το τραπέζι των αρχαίων Ελλήνων.

- 5 -

Ζωγράψτε παραπάνω μία εικόνα από ένα αρχαίο σμύρνα.

- 6 -

Αρχαιολογικό Μουσείο

Καρδίτσας

Έντυπο για τον μαθητή

«Η διατροφή και τα οικιακά σκεύη
στην Αρχαία Ελλάδα»

Στοιχεία μαθητή/τριας:

Όν/μο: _____
Ομάδα: _____
Ημερομηνία: _____
Σχολείο - Τμήμα: _____

3. Ερωτηματολόγιο για την/τον εκπαιδευτικό

Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας

Ερωτηματολόγιο για τους εκπαιδευτικούς σχετικά με την μουσειοσκευή «Τα Οικιακά
Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα»

Αγαπητή/έ εκπαιδευτική,

Οι παρατηρήσεις σας είναι πολύτιμες και μπορούν να βοηθήσουν στη βελτίωση της συγκεκριμένης μουσειοσκευής.

Γι' αυτόν τον λόγο, όταν θα έχετε ολοκληρώσει την παρουσίαση της μουσειοσκευής μέσα στην τάξη σας, σας παρακαλώ να προβείτε στη συμπλήρωση του παρακάτω ερωτηματολογίου και να το εντάξετε στο περιεχόμενο της μουσειοσκευής, κατά την επιστροφή της στο Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας. Τα στοιχεία που θα συλλεχθούν, θα χρησιμοποιηθούν με σκοπό τη βελτίωση του εκπαιδευτικού υλικού που έχετε στα χέρια σας.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για την συνεργασία σας.

Με εκτίμηση,

Ρίτα Τραχανή

Εκπαιδευτικός – Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδικότητας

«Το Παιδαγωγικό Παιχνίδι και το Παιδαγωγικό Υλικό στην Πρώτη Παιδική Ηλικία»

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Όνομα εκπαιδευτικού: _____

Τηλέφωνο: _____ E-mail: _____

Όνομα σχολείου: _____

Διεύθυνση Σχολείου: _____ Τ.Κ.: _____

Τηλέφωνο: _____ E-mail: _____

Το σχολείο σας δανείστηκε τη μουσειοσκευή «Τα Οικιακά Σκεύη στην Αρχαία Ελλάδα» από
_____ 201_ έως _____ 201_

- Κυκλώστε τις τάξεις στις οποίες χρησιμοποιήθηκε η μουσειοσκευή:

Νηπιαγωγείο Δημοτικό: Α' - Β' - Γ' - Δ' - Ε' - ΣΤ' Γυμνάσιο: Α' - Β' - Γ' Λύκειο: Α' - Β' - Γ'

- Αριθμός τμημάτων: _____ Συνολικός αριθμός μαθητών που επεξεργάστηκαν τη μουσειοσκευή: _____

1. Πόση ώρα αφιερώθηκε για τη μουσειοσκευή μέσα στην τάξη:

1 ώρα ☐ 1-3 ώρες ☐ Περισσότερες από 3 ώρες ☐

2. Η μουσειοσκευή συνδέθηκε με μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος. Αν ναι, με ποια: _____

3. Χρησιμοποιήσατε τις «Προτάσεις για την επεξεργασία της μουσειοσκευής»:

Όχι ☐ Ναι ☐ Σας βοήθησαν: _____

4. Υπήρξαν κάποια από τα περιεχόμενα της μουσειοσκευής που δεν χρησιμοποιήθηκαν και γιατί: _____

5. Συνυπόστηκε η μουσειοσκευή με επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας:

Όχι ☐ Ναι ☐

6. Μετά τη χρήση της μουσειοσκευής, υπήρξε εργασία των μαθητών βασισμένη στο υλικό της. Όχι ☐ Ναι ☐

7. Πιστεύετε ότι η συγκεκριμένη μουσειοσκευή ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις, τα ενδιαφέροντα και το γνωστικό υπόβαθρο των παιδιών:

Πολύ ☐ Αρκετά ☐ Λίγο ☐ Καθόλου ☐

8. Πιστεύετε ότι η μουσειοσκευή κινητοποίησε τα παιδιά:

Πολύ ☐ Αρκετά ☐ Λίγο ☐ Καθόλου ☐

9. Θεωρείτε πως οι μαθητές σας ευχαριστήθηκαν την εμπειρία:

Πολύ ☐ Αρκετά ☐ Λίγο ☐ Καθόλου ☐

10. Πιστεύετε πως οι μαθητές σας θα ήθελαν να επισκεφθούν το Αρχαιολογικό Μουσείο Καρδίτσας: Πολύ ☐ Αρκετά ☐ Λίγο ☐ Καθόλου ☐

11. Η μουσειοσκευή «Τα οικιακά σκεύη στην αρχαία Ελλάδα» ανταποκρίθηκε στις δικές σας απαιτήσεις: Πολύ ☐ Αρκετά ☐ Λίγο ☐ Καθόλου ☐

12. Θεωρείτε πως η επεξεργασία της συγκεκριμένης μουσειοσκευής θα σας βοηθήσει να ασχοληθείτε περαιτέρω με το θέμα που πραγματεύεστε:

Πολύ ☐ Αρκετά ☐ Λίγο ☐ Καθόλου ☐

13. Γενικές παρατηρήσεις – προτάσεις – σχόλια:
